

OTDK-dolgozat

2025

Miskolci Egyetem
Gazdaságtudományi kar

**MENEKÜLTÜGYI KÉRDÉSEK ÉS KIHÍVÁSOK KÉT EURÓPAI
UNIÓS TAGÁLLAMBAN**

ASYLUM ISSUES AND CHALLENGES IN TWO EU MEMBER STATES

Lázár Marcell Péter

Konzulens: Dr. Lipták Katalin

Kézirat lezárásnak dátuma: 2024. november 24.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS, TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA	1
2. MIGRÁCIÓ ÉS MENEKÜLTKÉRDÉS SZAKIRODALMI HÁTTÉRÉNEK ELEMZÉSE	3
2.1. MIGRÁNS VS. MENEKÜLT. JOGSZABÁLYI HÁTTÉR ÉS FOGALMI MEGHATÁROZÁS.....	3
2.2. ELVÁNDORLÁS OKAI A KÜLDŐ ÉS A FOGADÓ ORSZÁG SZEMPONTJÁBÓL	4
2.3. SZAKPOLITIKAI INTÉZKEDÉSEK A MENEKÜLTEKET ÉRINTŐEN	6
2.3.1. Menekültügyi politika hatása a nemzetközi kapcsolatokra	6
2.3.2. Menekültügy és a nemzetközi emberi jogok kapcsolata	7
3. MENEKÜLTÜGYI HELYZET EURÓPÁBAN	9
3.1. ÁLTALÁNOS ÁTTEKINTÉS AZ ELMÚLT ÉVEKET ILLETŐEN	9
3.1.1. Válságelhárítási mechanizmus működése a gyakorlatban	10
3.1.2. A válságokra való felkészülés	11
3.2. A 2015. ÉVI MENEKÜLTVÁLSÁG OKAI.....	11
3.3. MENEKÜLTEK FŐBB ÚTVONALAI	14
3.3.1. Afrikai és nyugat-mediterrán útvonalak	14
3.3.2. Közép-mediterrán útvonal	18
3.3.3. Kelet-mediterrán útvonal	19
3.3.4. Nyugat-balkáni útvonal.....	20
3.3.5. Keleti útvonal.....	21
3.4. A MENEKÜLTÜGYI VÁLSÁG KIHÍVÁSAI ÉS HATÁSA EURÓPÁBAN	23
3.4.1. A menekültügyi rendszer reformja és a felelősség megosztása	23
3.4.2. Az Unió külső határainak védelme, a migrációs hullámok kezelése	24
3.4.3. A menekültek beilleszkedésének előmozdítása	25
3.4.4. A menekültválság rövid- és hosszútávú hatásai	25
4. AZ OROSZ-UKRÁN KONFLIKTUS	30
5. MAGYARORSZÁG MENEKÜLTÜGYI POLITIKÁJA ÉS KÜLPOLITIKAI HELYZETE	33
5.1. STATISZTIKAI ADATOK BEMUTATÁSA	33
5.1.1. Külföldi kötődésű népesség Magyarországon	33
5.2. MENEKÜLTEK MAGYARORSZÁGON.....	36
5.2.1. Ukrán menekültek Magyarországon	40

5.3.	MAGYARORSZÁG MENEKÜLTPOLITIKÁJA	42
5.3.1.	Hazánk „krízismenedzsmenjtének” külföldi megítélés	44
5.4.	MAGYARORSZÁG NEMZETI INTEGRÁLT HATÁRIGAZGATÁSI STRATÉGIÁJA.....	45
6.	NÉMETORSZÁG MENEKÜLTÜGYI POLITIKÁJA ÉS KÜLPOLITIKAI HELYZETE	48
6.1.	MENEKÜLTÜGYI ELJÁRÁS NÉMETORSZÁGBAN	48
6.2.	KÜLFÖLDI KÖTŐDÉSŰ NÉPESSÉG NÉMETORSZÁGBAN	49
6.3.	MENEKÜLTEK NÉMETORSZÁGBAN	51
6.3.1.	Ukrán menekültek Németországban	52
6.4.	NÉMETORSZÁG MENEKÜLTPOLITIKÁJA.....	53
7.	A MENEKÜLTVÁLSÁG TÁRSADALMI HATÁSAI	55
8.	SAJÁT MUNKA EREDMÉNYE	59
8.1.	MÉLYINTERJÚ.....	59
8.2.	KÉRDŐÍV A MENEKÜLTÜGY KÉRDÉSEIRŐL.....	60
9.	ÖSSZEFOGLALÁS, AJÁNLÁS	65

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Az EU-ba első alkalommal menedékgig iránti kérelmet benyújtó személyek állampolgársága (fő, 2023).....	4
2. ábra: Menedékgigi kérelmek megoszlása az EU-ban (2022)	9
3. ábra: Menedékgigi kérelmek száma az Európai Unióban (2023)	10
4. ábra: A főbb migrációs útvonalak.....	15
5. ábra: Melilla és Ceuta.	16
6. ábra: A nyugat-mediterrán útvonal illegális határátlépéseinek száma (2008-2023, fő)	17
7. ábra: Olaszországba érkező migránsok száma (2015-2024 szeptember, fő)	19
8. ábra: A kelet-mediterrán útvonalon érkező migránsok száma (2008-2023, fő)	20
9. ábra: Határzárak Magyarország déli határa mentén 2015-ben.	21
10. ábra: A kelet-európai útvonalon regisztrált illegális határátkelések száma (2008-2023, fő)	22
11. ábra: Vérrokonsági házasságok aránya (2024, %)	26
12. ábra: A muszlim népesség (2024, %)	27
13. ábra: Terrorizmushoz kapcsolódó letartóztatások (2015-2022)	28
14. ábra: Ideiglenes védelmet biztosító határozatok száma ukrán állampolgároknak (2022-2023).....	31
15. ábra: Ideiglenes védelmet biztosító határozatok száma Magyarországon ukrán állampolgároknak (2022-2024 negyedéves bontásokban)	32
16. ábra: A lakónépesség és a külföldi kötődésű népesség iskolai végzettségei szerint (2017. január 1., 25 év és idősebb).....	34
17. ábra: A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok a tartózkodásuk célja szerint (2015-2024, fő).....	35
18. ábra: Magyarországra érkezett menedékkérők és a nemzetközi védelemben részesülők (2000-2002, 2009, 2013-2018, fő)	38
19. ábra: Adott évben regisztrált menedékkérők száma összesen, és megszüntetett eljárások száma (2013-2016).....	39
20. ábra: A Magyarországra érkező menedékkérők száma állampolgárság szerint (2001, 2009, 2013-2016, fő).....	40
21. ábra: Az IBM SWOT elemzése	46
22. ábra: Migrációs háttérű személyek megoszlása Németországban származási hely szerint (2023, fő).....	49
23. ábra: A népesség megoszlása iskolázottság szerint Németországban (2023).....	50

24. ábra: A menedékkérők és az elfogadott kérelmek számának alakulása Németországban (2007-2023, fő).....	51
25. ábra: A Németországba érkező menekültek megoszlása a legfőbb kibocsátó országok szerint (fő)	52
26. ábra: Bevándorlást a saját országot érintő két legfontosabb probléma közé sorolók aránya (2013-2024, %).....	55
27. ábra: A bevándorlást az Európai Uniót érintő két legfontosabb probléma közé sorolók aránya (2013-2024, %).....	56
28. ábra: Az idegenellenesek, az idegenbarátok és a mérlegelők megoszlása (2000-2017, %)	57
29. ábra: Bevándorlás elutasítási mutatója (2015; %)	58
30. ábra: Válaszadók véleménye a menekültekről nemek szerint	62
31. ábra: A válaszadók véleménye a menekültekről a válaszadók lakhelyének településtípusa szerint	62

1. BEVEZETÉS, TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA

Napjainkban számos válság közepette is fontosnak bizonyul a menekültügyi kérdéssel foglalkozni, hiszen hatást gyakorol a társadalmi, gazdasági és politikai életre egyaránt.

Az Európai Unió vonzó célpont a menekültek számára, tekintettel arra, hogy egy fejlett térség, azonban a befogadásuk és integrálásuk számos kérdést vet fel. Fontos figyelembe venni a befogadó országok stabilitását, abból kifolyólag, hogy a menekültek jelentős gazdasági, politikai, illetve társadalmi nyomást gyakorolhatnak a befogadó országokra. Az, hogy ezt hogyan kezelik, a külpolitikai döntéshozatalban is fontos szerepet játszik, hiszen az elsődleges érdekek közé tartozik a stabilitás és a társadalmi összetartozás megőrzése. Nem szabad elfeledkeznünk arról a veszélyről sem, amelyet a terrorista szervezetek behatolása vagy radikalizálódása okozhat a menekültek befogadása során. Jelentős kihívásnak tekinthető tehát az országok számára, hogy megtalálják az egyensúlyt a humanitárius segítségnyújtás és a nemzetbiztonság fenntartása között. Egy ország menekültügyi politikája és annak kezelése jelentősen befolyásolja az ország nemzetközi megítélését, imázsát. Az ország reputációjának megőrzését szolgálhatják az emberi jogok tiszteletben tartása, a humanitárius segítségnyújtás, továbbá az igazságos és jogszerű eljárások alkalmazása. Távolabbról vizsgálva, egy egész régióra hatással lehetnek a menekültáradatok és migrációs hullámok, könnyedén képesek áttérjedni a határokon, és destabilizálólag hatni egy egész régióra. Annak érdekében, hogy ezt a lehető legnagyobb eséllyel elkerüljék, valamint megfelelően kezeljék, javasolt a környező országokkal, továbbá nemzetközi szervezetekkel együttműködni.

Kutatási kérdésként az alábbiakat fogalmaztam meg: Mennyire valós probléma a menekültkérdés 2024-ben? Tényleg megéri-e az országoknak erre a kérdésre időt és energiát fordítani? Melyek a legjellemzőbb útvonalak, amelyeken keresztül a menekültek Európába érkeznek és mekkora tömegben? Nos, statisztikák szerint a 2016. évi menekült hullám óta nem érkezett annyi illegális bevándorló Európába, mint a tavalyi évben. Több mint egymillióan nyújtottak be menedékkérelmet az Európai Unióban, és ebből 358 ezret el is fogadtak (Eurostat, 2024). A növekedés oka részben a Száhel-övezet romló biztonsági helyzete, részben az Észak-Afrikát, Közel-Keletet és Közép-Ázsiát sújtó gazdasági megpróbáltatások. A kibocsátó országokban nem javul (sokkal inkább romlik) a helyzet, ezért 2024-ben további eszkalációra lehet számítani (Omar et al., 2024). Mindemellett a

klímaváltozás, valamint a gazdasági egyenlőtlenségek is hozzájárulnak ahhoz, hogy egyre többen kényszerüljenek elhagyni otthonukat.

TDK dolgozatom célja, hogy megvizsgáljam a menekültügyi helyzetet Európában belül, beleértve a főbb útvonalakat, célországokat, kihívásokat. Ezt követően két ország kerül részletesen elemzésre a menekültügyi politikájukat és külpolitikai helyzetüket illetően, valamint statisztikai adatok bemutatásával, továbbá az adott ország kormányának menekültügyi politikájának bemutatásával elhelyezésre kerülnek az európai menekültválság kontextusában.

A választott két országot Németország valamint Magyarország alkotja, legfőbb szempont volt a diverzifikáltság. Németország, mint az egyik legerősebb gazdasággal rendelkező Európai Unió ország jelenik meg. Magyarország a másik véglet, az elmaradottabb, gazdaságilag gyengébb szerepet tölti be.

Végezetül a bemutatom a saját munkám eredményét, megvizsgálom a két választott ország közötti hasonlóságokat, különbségeket, valamint megfogalmazom a következtetéseket.

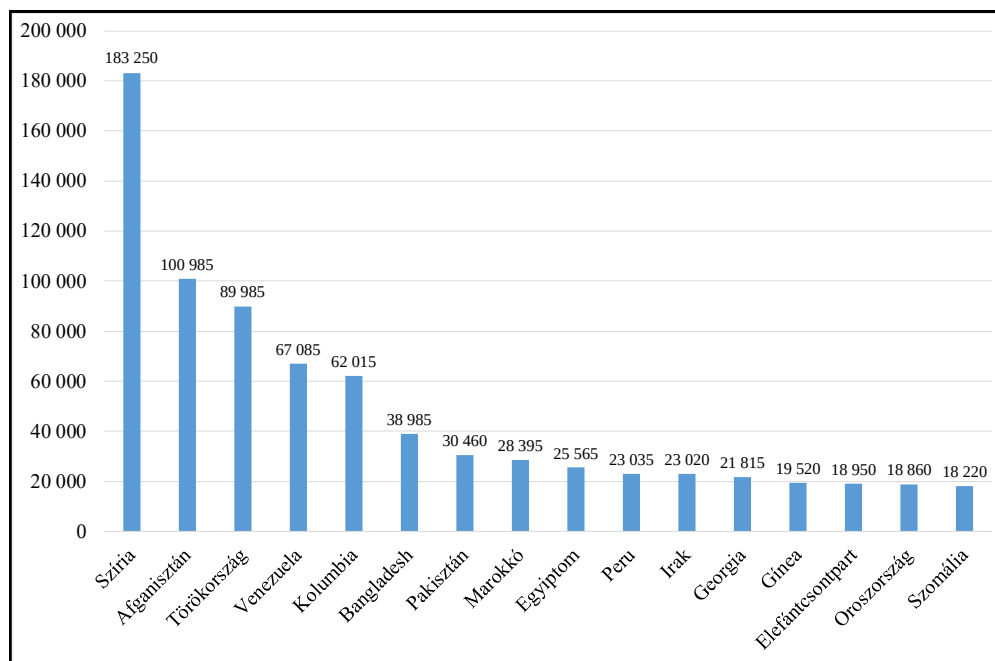
Dolgozatomban nem csupán a problémákra, hanem a lehetséges megoldásokra is kitérek, és kiemelem a menekültek befogadásának és integrálásának gazdasági és társadalmi előnyeit. Céлом, hogy a téma árnyalt és objektív bemutatásával hozzájáruljak a menekültkérdéssel kapcsolatos diskurzus mélyítéséhez, valamint a megoldáskereséshez.

2. MIGRÁCIÓ ÉS MENEKÜLTKÉRDÉS SZAKIRODALMI HÁTTERÉNEK ELEMZÉSE

2.1. MIGRÁNS VS. MENEKÜLT. JOGSZABÁLYI HÁTTER ÉS FOGALMI MEGHATÁROZÁS

Fontosnak tartom tisztázni, hogy mi a migráns és a menekült közötti különbség. A migránsok nem közvetlen fenyegetés vagy üldözés elől menekülnek, hanem elsősorban a jobb életkörülményekre vágynak, céljaik közé tartozik a munkavállalás, tanulás, családegyesítés (UNHCR, 2015). A migránsoknak egy egyre növekvő csoportját jelentik azok a személyek (gyakran nyugdíjasok), akik egy fejlett országból, amely általában célország, olyan országokba költöznek, amelyek általában küldő országok szoktak lenni. Az is elmondható róluk, hogy viszonylag privilegizált helyzetben vannak, és elsősorban avégett költöznek el, mert célországukban jobb életminőséget remélnek, mint otthon (Croucher, 2012). A külföldi ingatlantulajdonsok megjelenése is összefüggést mutat ezzel, ugyanis a magas jövedelmű térségekből az alacsonyabbak felé történő vándorlással jár együtt. Jellemző úticélok közé sorolandó Európát illetően Franciaország, Spanyolország, Portugália, a mediterrán partvidék és szigetvilág, továbbá a kontinens keleti felének kiemelt üdülőövezetei (Kovács et al., 2020).

Ezzel szemben a menekültek fegyveres konfliktusok vagy üldözés miatt kényszerülnek elhagyni szülőföldjüket. A fogadó ország abban az esetben ismer el valakit menekültnek, ha az illető félelme megalapozott arra vonatkozólag, hogy származása, vallása, állampolgársága, politikai meggyőződése vagy egy bizonyos társadalmi csoporthoz való tartozás miatt üldözni fogják, vagy esetlegesen már üldözik is. 2022-ben az *UNHCR* (ENSZ Menekültügyi Főbiztossága) szerint 36,4 millió menekült volt világszerte (UNHCR, 2022).

1. ábra: Az EU-ba első alkalommal menedékkjog iránti kérelmet benyújtó személyek állampolgársága (fő, 2023)

Forrás: Eurostat adatok alapján saját szerkesztés

A kvalifikációs irányelv¹ rögzíti az Unión belül, hogy kik jogosultak nemzetközi védelemre. Továbbá, a 1951. évi genfi egyezmény védi a menekülteket, a tagállamok pedig a saját idegenrendészeti joguk és eljárásaik alapján folytatják le a menekültügyi eljárást (Youth Europa, 2021).

Egy harmadik „állapotnak” számít a menedékkérő státusz. Ebbe tartoznak azok a személyek, akik menekülteknek mondják magukat, de még nem kapták meg a menekült jogállást. A jelenlegi szabály szerint abban az uniós tagállamban kell védelmet kérniük, ahová először beléptek. Abban az esetben kaphat valaki menekültstátuszt vagy más nemzetközi jogállást, ha a tagállami hatóságok ezt megítélik nekik. Ebből kifolyólag tehát, a menedékkérők nem tekinthetők automatikusan menekülteknek (Youth Europa, 2021).

2.2. ELVÁNDORLÁS OKAI A KÜLDŐ ÉS A FOGADÓ ORSZÁG SZEMPONTJÁBÓL

Ahogy a migránsok és a menekültek között is van különbség, úgy megkülönböztetünk menekültet és menekültet is. Tehetjük ezt az őket vezérlő okok szerint is, ezek közül a

¹ A kvalifikációs irányelv, azaz a Tanács 2004/83/EK irányelve (2004. április 29.) a harmadik országok állampolgárainak, illetve a hontalan személyeknek menekültként vagy a más okból nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésének feltételeiről és az e státuszok tartalmára vonatkozó minimumszabályokról.

legfontosabbak például a biztonság teljes hiánya, vagy annak alacsony fokú jelenléte. Ez leginkább az afrikai és a közel-keleti törékeny vagy bukott államok esetében igaz, az országokat többnyire milíciák, diktátorok és terrorszervezetek befolyása élethetlenné teszik, megfosztják a lakosságot a biztonságtól. Afrikát illetően a belső és külső határokon átívelő migráció sok esetben egy stratégia az ökológiai és gazdasági problémák leküzdésére (Pozsgai, 2017). Szintén vonzó tényezőnek bizonyul az alapvető életfeltételek garantálása, ezáltal vándorlásra készíti az embereket, nemkülönben az egészségügy, a túlnépesedés vagy a reményvesztettség és a félelem előli menekülés. A migrációt is hasonló módon vizsgálhatjuk Afrika és a Közel-Kelet esetében (Ritecz, 2016).

Emigrálásra készítheti az embereket, ha a biztonság szintje alacsony, ez megjelenhet akár magas bűnözési ráta, akár gyakori természeti katasztrófák formájában. A rossz minőségű egészségügy, sok betegség, kevés elérhető orvosság stb. is okot adhat a kivándorlásra. Amennyiben a biztos életszínvonal csak kevesek számára elérhető egy országban, sok esetben megkísérelnek más országban új életet kezdeni. További ok lehet, ha az edukációra, a továbbtanulásra vagy éppen az elhelyezkedésre csupán a társadalom töredékének van lehetősége, iskolák, felsőoktatási intézmények, szakképzett oktatók hiányában (Hárs et al. 2004). Családegyesítés céljából is gyakorta hagyják el emberek a lakhelyüket, illetve közre játszhat az alacsony szintű technikai fejlettség (Bak, 2018).

Értelemszerűen az eddig felsoroltak ellentétjeivel rendelkező országok válhatnak vonzó fogadó országgá. A közbiztonság megléte; a megfelelő minőségű, sokak számára hozzáférhető egészségügy; a mindenki számára elérhető alapvető életfeltételek és az erőforrások garanciája; a mindenki számára elérhető biztos életszínvonal; a (támogatott) továbbtanulás, elhelyezkedés lehetősége; a magas szintű technikai fejlettség és a családegyesítés lehetősége mind-mind vonzó tényezőnek számítanak (Bak, 2018). Ravensteinnek, a migrációs modell leírója és legismertebb képviselőjének a push-pull-elmélete is ezt támasztja alá. Elméletének alapja, hogy a potenciális migránsokat a célországban meglévő, számukra vonzó tényezők bevándorlásra sarkalják, míg ennek ellentétéként a hazájukban tapasztalható taszító tényezők emigrálásra ösztönzik őket (Hautzinger et al., 2014; Ravenstein, 1885). A vonzás-taszítás elmélet legfrissebb vívmányának tekinthető Van Hear „push-pull plus” elmélete, amely tovább bontja a különböző húzó és taszító tényezőket, kiemeli a közöttük lévő különbségeket, illetve csoportosítja is őket (Golovics, 2019). A fogadó országok gazdasági helyzetén túl azok politikai környezete is fontos szerepet játszik. Nagyobb eséllyel válnak befogadó

országokká azok, amelyek kedvező támogatási rendszert tartanak fent a bevándorlóknak, hiszen itt öngerjesztő folyamattá növi ki magát a migráció (Vecsey, 2017).

2.3. SZAKPOLITIKAI INTÉZKEDÉSEK A MENEKÜLTEKET ÉRINTŐEN

Az Európai Unió célja, hogy a nemzetközi védelmet igénylő, nem uniós állampolgárok számára megfelelő jogállást nyújtson és biztosítsa a visszaküldés tilalma elvének tiszteletben tartását is. Ehhez közös menekültügyi, kiegészítő és ideiglenes védelem nyújtására vonatkozó politikát igyekszik kialakítani. Megemlítendő, hogy ennek összhangban kell lennie az *1951. július 28-i genfi egyezmény*nel, és annak *1967. január 31-i jegyzőkönyvével*. A Bizottság 2011-ben fogadta el „*A migrációval és a mobilitással kapcsolatos általános megközelítés*”-t, ez képezi az EU külső migrációs és menekültügyi politikájának keretét. Ez alapján az EU szakpolitikai párbeszédet folytat és együttműködik nem uniós tagországokkal. A fő céljai ezzel a jogszerű migráció optimálisabb megszervezése, az irreguláris migráció megakadályozása és az ellene folytatott küzdelem, maximalizálni a migráció és a mobilitás fejlődésre való hatását, továbbá a nemzetközi védelem előmozdítása (A menekültügyi politika – Európai Parlament, 2023).

2.3.1. Menekültügyi politika hatása a nemzetközi kapcsolatokra

A menekültügyi politika a nemzetközi kapcsolatok számos területeit érinti. Ahogyan már fentebb is említettem, az EU menekültügyi politikája a jogszerű migráció jobb megszervezését célozza. Ehhez az EU nem uniós országokkal együttműködik határellenőrzések során és a migráció kezelésében. Az EU Menekültügyi Ügynöksége jelentős támogatást is nyújt a tagállamok és a harmadik országok közötti együttműködés támogatására. Hasonlóan fontos cél az irreguláris migráció elkerülése, ebben is fontos szerepet játszik az EU közös menekültügyi rendszere. Az Unió külpolitikája a terrorizmus elleni együttműködésre is nagy hangsúlyt fektet, hiszen az előbb említett irreguláris bevándorlás és a menekültek védelme közvetlenül kapcsolódik a terrorizmus elleni küzdelemhez. Az EU törekszik olyan politikát kialakítani, amely egyszerre biztosítsa a határok biztonságát és a menekültek védelmet (A menekültügyi politika – Európai Parlament, Migrációs és menekültügyi paktum, 2023).

2.3.2. Menekültügy és a nemzetközi emberi jogok kapcsolata

Az 1951. évi Genfi Egyezmény, valamint az EU-s jogszabályok hivatottak a menekültek jogait és kötelezettségeit szabályozni. Meghatározzák, hogy az aláíró államokban milyen jogi védelem, támogatás illetve szociális jogok illetik meg a menekülteket. Kimondja, hogy minden menekültnek kötelezettségei vannak azzal az országgal szemben, ahol tartózkodik, főként az, hogy elfogadja az ország törvényeit és szabályait, valamint a közrend fenntartása céljából hozott intézkedéseket. Az Egyezmény rendelkezéseit faji, vallási vagy származási ország szerinti megkülönböztetés nélkül kell alkalmazniuk a Szerződő Államoknak. A területükön a menekülteknek biztosítaniuk kell vallásuk szabad gyakorlását, illetve gyermekeik vallási nevelésének szabadságát. Azokat a jogokat és kedvezményeket, amelyeket egy Szerződő Állam az Egyezményen kívül biztosít a menekülteknek, az Egyezmény egyetlen rendelkezése sem érintheti hátrányosan. Az Egyezmény alkalmazásában az „azonos körülmények” fogalma van érvényben, amely azt jelenti, hogy bármely körülményt, amelyet az egyénnek, ha nem lenne menekült teljesítenie kellene ahhoz, hogy a szóban forgó jogot élvezhesse, ténylegesen teljesítenie kell. Kivételt képeznek ez alól azon követelmények, amelyeknek természetüknél fogva a menekült nem tud eleget tenni (A menekültek helyzetére vonatkozó egyezmény, 2016).

A jogi helyzetet illetően is több szakasz van hatályban. Ezek biztosítják, hogy a menekült személyi állapotára nézve az állandó lakhelye szerinti ország joga az irányadó, abban az esetben pedig, ha ilyen nincs, akkor a tartózkodási hely szerinti ország joga. A Szerződő Államok tiszteletben tartják a menekültek korábban szerzett és személyi állapotától függő jogait, különös tekintettel a házassághoz fűződő jogokat, feltéve, hogy olyan jogokról van szó, amelyeket az adott állam joga abban az esetben is elismert volna, ha a személy nem vált volna menekültté. Az ingó- és ingatlan tulajdon, valamint az ehhez fűződő más jogok megszerzése, továbbá az ingó és ingatlan tulajdonra vonatkozó bérleti vagy más szerződés tekintetében a Szerződő Államok a lehető legkedvezőbb elbánást biztosítják a menekülteknek. Az Egyezmény alkalmazhatósága megszűnik olyan személy esetén:

- önkéntesen ismét állampolgársága szerinti ország védelmét vette igénybe,
- önkéntesen visszaszerezte elvesztett állampolgárságát,
- új állampolgárságot szerzett, és élvezzi ezen ország védelmét,
- önkéntesen visszatelepül a korábban elhagyott országba, vagy amelyen kívül tartózkodott,

- megszűntek azok a körülmények, amelyekre hivatkozva őt menekültként elismerték, így már nem utasíthatja el állampolgársága szerinti országa védelmének igénybevételét
- hiába nem rendelkezik állampolgársággal, visszatérhet abba az országba, ahol eredeti tartózkodási helye volt, hiszen megszűntek azok a körülmények, amelyek következtében őt menekültként elismerték (A menekültek helyzetére vonatkozó egyezmény, 2016).

Az Egyezmény továbbá nem vonatkozik olyan személyekre, akik jelenleg nem az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosától, hanem az ENSZ valamely más szervétől vagy ügynökségétől kapnak támogatást és védelmet. Amennyiben ez a védelem vagy támogatás bármely okból anélkül szűnt meg, hogy e személyek helyzetét az ENSZ Közgyűlésének megfelelő határozataival összhangban rendezték volna, akkor ezen személyeket Ipso-facto megilletik az Egyezmény által biztosított előnyök. Olyan személyekre sem alkalmazhatók az Egyezménye rendelkezései, akikről alapos okkal feltételezhető a következők bármelyike:

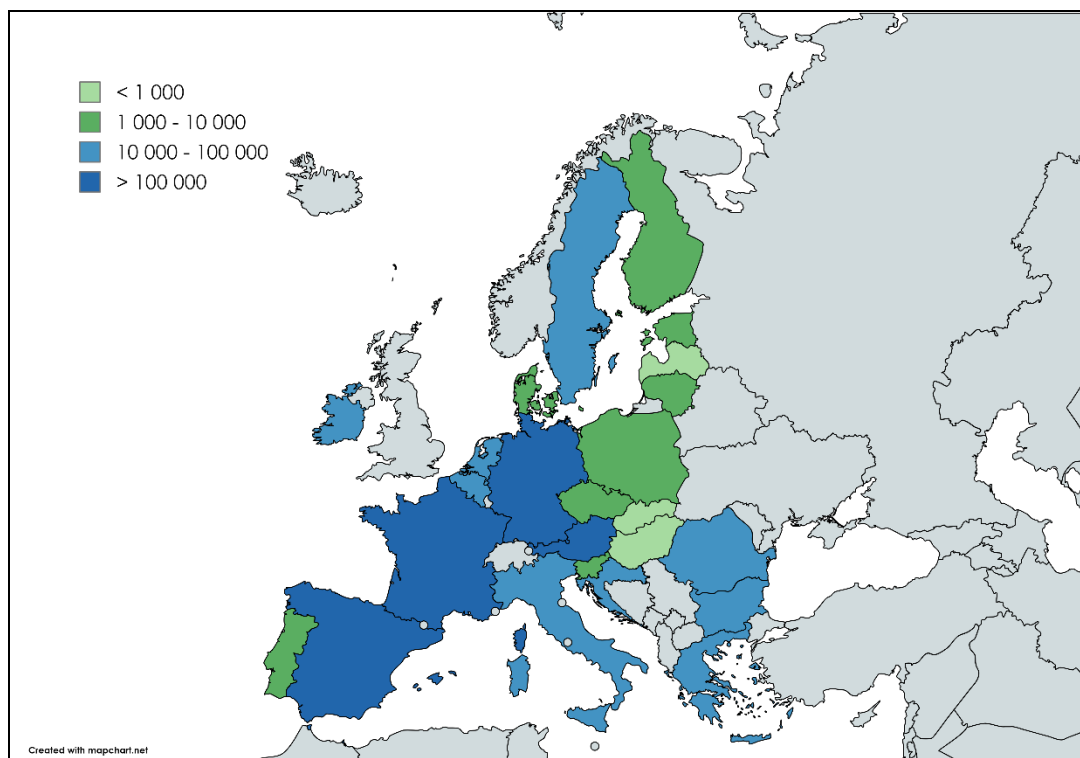
- olyan bűncselekményt követett el, amelyet a nemzetközi okmányok békeellenes, háborús vagy emberiség elleni bűncselekményként határoznak meg,
- a menedéket nyújtó országon kívül súlyos, nem politikai bűncselekményt követett el,
- olyan cselekedetekben bűnösök, amelyek ellentétesek az ENSZ céljaival és elveivel (A menekültek helyzetére vonatkozó egyezmény, 2016).

3. MENEKÜLTÜGYI HELYZET EURÓPÁBAN

3.1. ÁLTALÁNOS ÁTTEKINTÉS AZ ELMÚLT ÉVEKET ILLETŐEN

Az Európai Unió és a tagállamai az elmúlt évtizedben még intenzívebben dolgoztak azon, hogy hatékony, biztonságos, illetve emberséges európai migrációs politikát alakítsanak ki. Kiemelendő ebben az Európai Tanács szerepe, hiszen ez az intézmény felelős a stratégiai prioritások meghatározásáért. Az EU Tanácsa ezek alapján jelölik ki az intézkedések irányvonalát, és megbízásokat adnak a nem uniós tagországokkal folytatandó tárgyalásokra, ezenfelül jogszabályokat fogad el és konkrét programokat határoz meg. A migrációs nyomás kezelése érdekében az elmúlt években a Tanács és az Európai Tanács szignifikáns válaszingtezkedéseket dolgozott ki (Az EU szerepe a migráció területén, 2024).

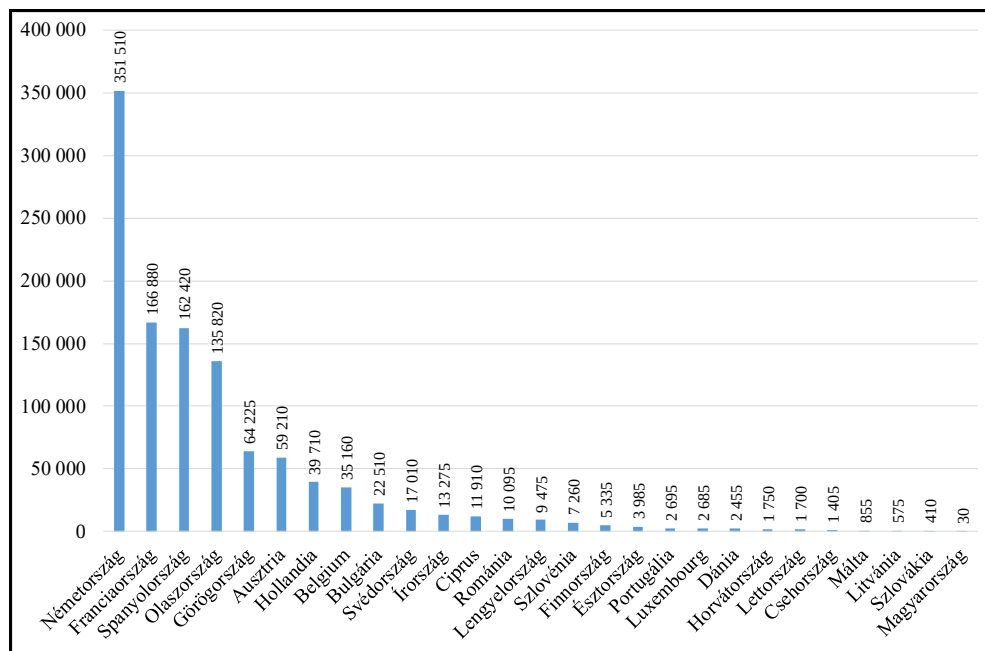
A Tanács luxemburgi elnöksége aktiválta a politikai szintű integrált válságelhárítási mechanizmust (*IPCR*) 2015 októberében. Ez a mechanizmus biztosítja a konkrét eszközöket a válságra adott politikai válaszlépések koordinációjához a kulcsszereplők összefogásával (Az EU szerepe a migráció területén, 2024).

2. ábra: Menedékjogi kérelmek megoszlása az EU-ban (2022)

Forrás: <https://www.europarl.europa.eu> (saját szerkesztés)

A menedékjogi kérelmek számát, és az uniós tagországok közötti megoszlását hivatott mutatni a 2., illetve a 3. ábra. A főbb úticélok közé tartozik Németország, Franciaország és Spanyolország, ehhez a három országhoz köthető a kérelmek több, mint 50%-a. A térképen kirajzolódik egy erőteljes nyugati koncentráció, a keleti és az északi országok kevésbé gyakori végállomások a menekültek esetében.

3. ábra: Menedékjogi kérelmek száma az Európai Unióban (2023)

Forrás: Eurostat (saját szerkesztés)

3.1.1. Válságelhárítási mechanizmus működése a gyakorlatban

A Tanács soros elnöksége egy asztalhoz ülteti a legfontosabb szereplőket az intézkedések koordinálása és a hiányosságok kiküszöbölése érdekében. Két lehetőség van a válságelhárítási mechanizmus aktiválására: az elnökség kezdeményezi, vagy valamely tagállam a szolidaritási klauzula alkalmazását kéri. Az IPCR előmozdítja a Tanács elnökségének, az EU Tanácsának és az Állandó Képviselők Bizottságának munkáját azzal, hogy konkrét eszközöket biztosít:

- a könnyebb együttműködés érdekében,
- az információmegosztás hatékonyabbá tételéhez,
- a válságelhárítás politikai szintű koordinációjához (Az uniós válságelhárítás koordinációja a Tanácsban, 2024).

A mechanizmus egyik legfontosabb eleme a nem hivatalos kerekasztalmegbeszélés, amely voltaképpen egy válságértekezlet. További eszközei közé tartozik az elemző jelentés, amely segít világos képet festeni az aktuális helyzetről a döntéshozók számára; az internetplatform, amely adatcserére és –gyűjtésre szolgál; a hét minden napján 24 órában működő kapcsolattartó pont, hogy a legfontosabb szereplőkkel folyamatosan fenn tudják tartani a kommunikációt. A válságmechanizmus egyaránt aktiválható mind az EU területén belül, mind az azon kívül bekövetkező események hatására (Az uniós válságelhárítás koordinációja a Tanácsban, 2024).

A mechanizmus helyzettől függően háromféle üzemmódban működhet:

- nyomon követés: a már meglévő válságjelentések gyors megosztása a cél,
- információmegosztás: elemző jelentéseket dolgoznak ki, a helyzet jobb megértése és a válság esetleges eszkalálódására való felkészülés érdekében internetes platformot használnak,
- teljes körű aktivitás: válságértekezleteket szerveznek az uniós nagykövetekkel vagy miniszterekkel, továbbá olyan lépéseket készítenek elő, amelyekről az EU Tanácsának vagy az Európai Tanácsnak kell határozatot hoznia (Az uniós válságelhárítás koordinációja a Tanácsban, 2024).

Jelenleg az IPCR az alábbi két válság kapcsán működik teljes körű üzemmódban:

- Oroszország Ukrajna elleni inváziója,
- migrációs válság (Az uniós válságelhárítás koordinációja a Tanácsban, 2024).

3.1.2. A válságokra való felkészülés

Nem elhanyagolható, hogy Tanács az IPCR mechanizmus hatékony működése érdekében számos előkészítő tevékenységben vesz részt. Ide soroljuk az érdekelt feleknek nyújtott képzéseket a mechanizmust illetően, a gyakorlatokat, a tagállamokban és az uniós intézményekben kialakított válságkommunikációs szakemberek hálózatát, valamint a kockázatokkal és tervezéssel kapcsolatos információk megosztását (Az uniós válságelhárítás koordinációja a Tanácsban, 2024).

3.2. A 2015. ÉVI MENEKÜLTVÁLSÁG OKAI

Az arab tavasz 2010 végén Tunéziában vette kezdetét, amikor az emberek az utcára vonultak az országot 23 éve irányító Zahn al-Ábidín Bin Ali elnök ellen. Követelték a korrupció felszámolását, a munkanélküliség, az élelmiszer árak csökkenését, továbbá a politikai szabadságjogok megadását. Végül a fegyveres testületek és a kormányzati szervek vezetői kihátráltak az elnök mögül, aki így 2011. január 14-én megbukott (Besenyő,

2011). Az iszlamista an-Nahda párt megerősödött, és ennek köszönhetően a 2011-es választásokon győzelmet aratott, de nem radikalizálódott, valamint kompromisszumokat kötött a nyugati hatalmakkal (Csicsmann, 2020).

Egyiptomban 2011. januárjában kezdődtek a tüntetések, melyhez rövidesen csatlakozott az elnöki posztért induló Muhammad al-Barádai, és egyéb ellenzéki csoportok is (Egyptan Chronicles, 2011). Mubarak elnök már februárban kénytelen volt lemondani, és ezt követően őrizetbe is vették. A mögüle kihátráló hadsereg vette át a hatalmat, majd megalakították a Fegyveres Erők Legfelsőbb Tanácsát (SCAF). Az SCAF támogatásával megerősödött a Muzulmán Testvériség, és közösen létrehozták az Igazság és Élet pártját (Besenyő, 2011). A Muzulmán Testvériség megnyerte a választásokat, és Mohamed Murszi lett az elnök, azonban 2013-ban katonai puccsal megdöntötték a hatalmát (Csicsmann, 2020). A koptok helyzete egyre romlott, ezreik kényszerültek elmenekülni Egyiptomból. A korábbi USA szövetséges Egyiptomot egyre inkább Nyugat- és Izrael-ellenes retorika jellemezte (Besenyő, 2011).

Líbiában 2011. január 14-én összecsaptak a tüntetők a rendfenntartó erőkkel és kormányépületek sokaságát is megrongálták. Februárban a tüntetések tovább eszkalálódtak, felkeléssé, majd polgárháborúvá vált, és a felkelők létrehozták az Átmeneti Nemzeti Tanácsot. Mivel a líbiai hadsereg által szervezett zsoldosok rendkívül megsértették az emberi jogokat, ezért márciusban az NATO légicsapásokat indított. Októberben az új vezetés elfoglalta Szirt városát, amelyben a korábbi vezető Kadhafi is életét vesztette (Besenyő, 2011).

2011. februárjában Marokkóban is elindultak a tüntetések, ahol a demokráciát és a királyi hatalom korlátozását követelték (Ajbaili, 2011). Egy hét elteltével zavargások törtek ki országszerte, ennek következtében VI. Mohamed ígéretet tett a korrupció visszaszorítására, bizonyos reformok bevezetésére, továbbá a polgári szabadságjogok tiszteletben tartására (Besenyő, 2011).

Algériában már 2010. december 29-én több ezer fős tüntetéseket tartottak a rezsim és a társadalmi egyenlőtlenségek ellen. A fiatalok körében igen magas volt a munkanélküliség, egyre nagyobb problémát jelentett az infláció növekedése, a magas élelmiszerárak továbbá a lakáshiány. Ezen felül a politikai, média és a társadalom más területein is reformokat követeltek a tüntetők (Besenyő, 2011). A kormány csillapította a kedélyeket az árak befagyasztásával, valamint februárban megszüntette a 19 éve fennálló rendkívüli állapotot, majd áprilisban további reformokat vezetett be (BBC, 2011).

Mauritániát, a világ egyik legszegényebb országát se kerülték el a kormány elleni tüntetések. 2011. januárjában kezdődtek, amikor Yacoub Ould Dahoud felgyújtotta magát tiltakozásul a hatalmat korábban katonai puccsal megszerzett mauritániai elnök politikája ellen. Végül a tüntetéseket a rendőrség erőszakkal oszlatta fel, a kormány pedig ígéreteket tett a több politikai jogot és jobb életet, megélhetést követelő tüntetőknek a gazdaság erősítésével kapcsolatosan (Ghasemile, 2011). Hiába követelték továbbra is a miniszterelnök lemondását, ez nem történt meg olyan ellenzéki erő hiányában, aki képes lett volna átvenni az ország vezetését (Besenyő, 2011).

2015-ben a második világháború óta tapasztalt legsúlyosabb menekültválság zajlott le. Több mint 1,3 millió ember kért hivatalosan menedéket a kontinensen, továbbá a Frontex (*Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség*) számításai szerint 2 millióra tehető az év folyamán Európába érkezett összes menekült, illetve migráns száma (BBC, 2016).

A szíriai és líbiai polgárháború az a két konfliktus, amelyeknek az adatok szerint meghatározó szerepe volt a 2015-ös migrációs és menekültválság kialakulásában. Egyrészt a szíriai polgárháború következtében kényszerült menekülésre a legtöbb Európába érkező menekült, másrészt pedig a líbiai rendszer összeomlása megnyitotta a kaput Európa felé a szubszaharai térség menekültjei és migránsai számára (Szuhai – Tóth, 2017). 2015 végéig a szír polgárháborús áldozatok száma meghaladja a 260 ezer főt (Withnall, 2015), közel 7,6 milliónyian váltak belső menekültté, és 4,5 milliónyian külföldre menekültek Szíriából (Syria Regional Refugee Response, 2016), ebből 1,3 millióan 2015 folyamán. Tudni lehet, hogy a menekültek között legalább 2 millió gyermek, illetve a 21 milliónyira becsült szír állampolgárból 12,5 milliónak az élete a humanitárius segélyektől függ (Szuhai – Tóth, 2017).

Líbiában hasonló a helyzet, a Kadhafi rendszer 2011-es megbuktatása óta nem sikerült tartósan stabil kormányt létrehozni, sem a belső erőknek, sem a nemzetközi közösségnek. Korábban az észak-afrikai rendszerek fontos szerepet játszottak az Afrikából érkező migránsok feltartóztatásában, de ezt a mostani Líbia képtelen teljesíteni (Szuhai – Tóth, 2017).

A kényszmigránsok és a menekültek nagyrésze elsőként a krízisövezetek közvetlen környezetét, az első biztonságosnak vélt területet tekinti migrációs célpontjának. A szíriai menekültek esetében ezt Törökország, Libanon és Jordánia jelentette. Az innen történő további migrációra való hajlandóságukat alapvetően az említett országok megtartóképesége befolyásolja. 2015-ben egyik kulcsfontosságú ok volt a szakértők és a

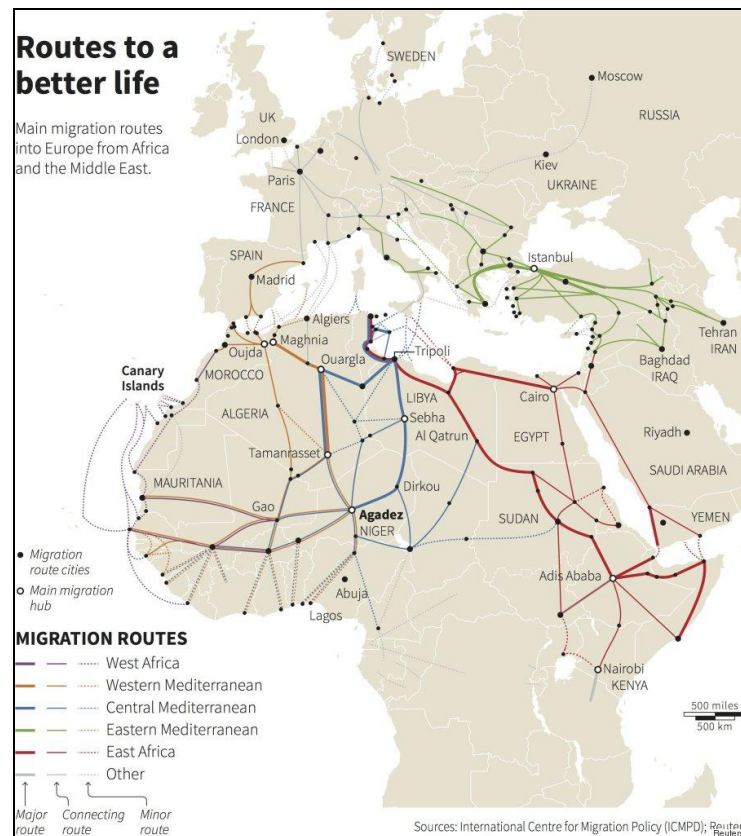
szakirodalom szerint ezen menekültügyi rendszerek megtartóképtelensége (Szuhaï – Tálás, 2017).

Vitatható az is, hogy váratlanul érte az Európa Uniót a 2015-ös menekült- és migránshullám. Az azt megelőző 25 évben több jelentős migrációs hullámmal is szembe kellett néznie az EU-nak (1991-es öbölháború, 1991-95 közötti délszláv háborúk, 1994-es ruandai mészárlás, 1999-es Koszovóért folyó háború, 1999-2000-es második csecsen háború). Ezen felül 2005-ben már prioritásként szerepelt a migráció és az illegális migráció kérdése az Unió dokumentumaiban (Európai Parlament, 2005). Szintén megemlíthető, hogy 2010-es évektől, az arab tavasz következtében Olaszországnak, Spanyolorzágnak és Görögországnak már kezelniük kellett egy igen jelentős migrációs hullámot, de sajnos a jelzéseik és figyelmeztetéseik nem kaptak közös lépésekre ösztönző visszhangot (Molnár, 2011; Fargues – Fandrich, 2012; Carrera et al., 2012; Molnár, 2015).

3.3. MENEKÜLTEK FŐBB ÚTVONALAI

3.3.1. Afrikai és nyugat-mediterrán útvonalak

Az afrikai migrációs útvonalakat fel lehet osztani külső és belső útvonalakra. A belső esetében a menekülni kívánókat még kontinensen belül, az afrikai országok „fogják fel”. Erre példa Kenya és Etiópia, elsősorban a Dél-Szudánból érkezők befogadása jellemző, korábban pedig Líbia tartotta fel szignifikáns mértékben a délről érkezőket. A külső migrációs útvonalakat is tovább tudjuk tagolni a következőkre: nyugat-afrikai, nyugat-mediterrán és kelet-mediterrán útvonal. Az Európát érintő utóbbi két útvonal noha alacsony szinten, de állandó terhelés alatt áll, és prognosztizálható a további növekedése az elkövetkezendő években. A nyugat-afrikai illetve a nyugat-mediterrán útvonalak több kérdésben is metszik egymást, valamint kihatással vannak egymásra. Az útvonal alatt a Szenegál, Marokkó és Spanyolország – nyugat-mediterrán –, illetve a spanyol autonómiájú Kanári-szigetek – nyugat-afrikai – közötti távolságot értjük (Migrációs áramlások a nyugati útvonalakon, 2024). A legfőbb kibocsátó államok közé tartozik Marokkó, Szenegál, Niger, Nigéria, Mali, Guinea és Elefántcsontpart (Bak, 2018).

4. ábra: A főbb migrációs útvonalak

Forrás: Internal Centre for Migration Policy

A nyugat-afrikai szakasz 2006-ban volt a leginkább használt, ekkor az illegális határátkelők száma meghaladta a 31 000 főt. Azonban 2010-ig csökkenő tendencia jellemezte, és így 200 főig apadt a szám, 2015-ig pedig szintén 500 fő alatt volt, majd ismét növekvő mérték volt tapasztalható. Az illegális határátkelés csökkenése több komponens hatására történt, ide sorolhatjuk a bilaterális egyezményeket, a megerősített határokat, továbbá a SIVE-t és a Frontex hatékony munkáját (Frontex, 2017).

Afrika és Európa tekintetében Melilla és Ceuta spanyol városok jelentik a szárazföldi határokat. Jelenleg három párhuzamos kerítés fut végig a határ mentén, magasságuk a 6 métert is eléri. Ezen felül, a határokat infravörös kamerákkal szerelték fel, illetve figyelemre méltó spanyol és marokkói határőrizeti és rendészeti jelenléttel biztosítják. Mind a kettő Marokkóval határos, a menekültek pedig igyekeznek kerítést mászni, átúszni, vagy átcsempésztetni magukat a határon (Bak, 2018).

5. ábra: Melilla és Ceuta

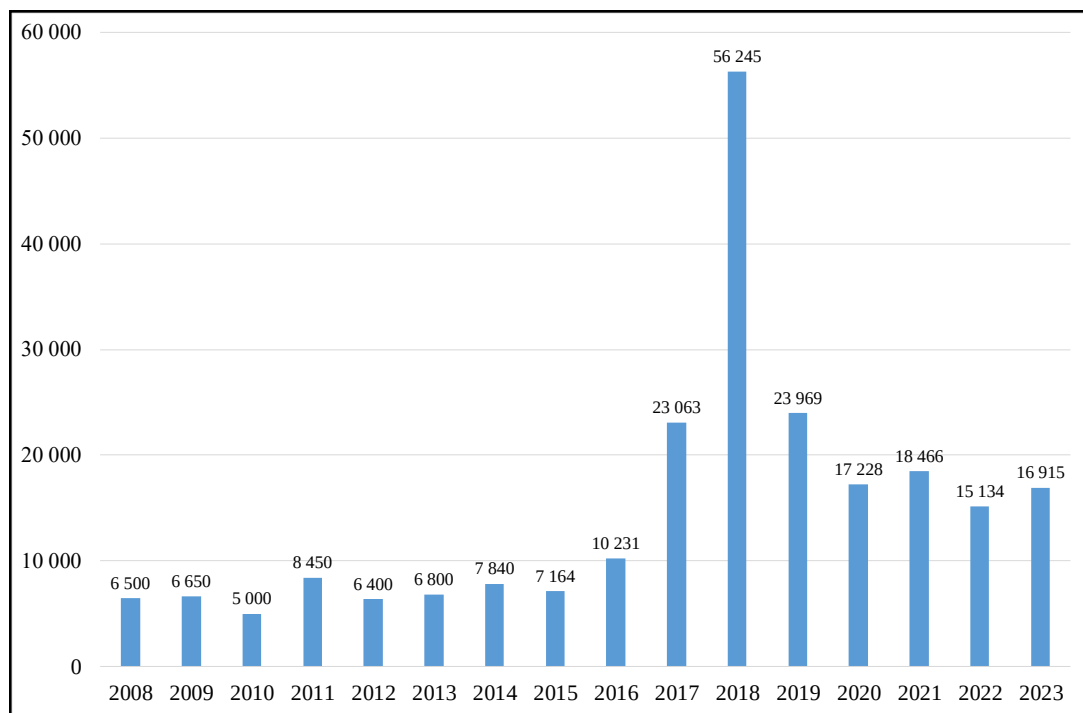
Forrás: Bak Pál (2018) p. 48.

A két ország közötti útvonal évek óta nagy figyelmet kap, különös tekintettel a 2005-ben történetekre, amikor is a szubszaharai migránsok ezrei megkíséreltek felmászni Melillánál a spanyol kerítésre. Ezt követően a két ország növelte együttműködésük mértékét, ennek köszönhetően azóta alacsony szinten tartják a bevándorlók számát ezen az útvonalon (Bak, 2018).

A migránsok többsége Algériából és Marokkóból érkezett, azt remélve, hogy majd Spanyolországban, Franciaországban és Olaszországban dolgozhatnak. Ezzel szemben azóta inkább a Szaharától délre fekvő afrikaiakhoz csatlakoztak azok, akiket Mali, Szudán, Dél-Szudán, Kamerun, Nigéria, Csád és a Közép-afrikai Köztársaság konfliktusai észak felé irányítottak. 2015-ben viszont leginkább a szíriai menekültek hívták fel magukra a legnagyobb figyelmet ezen az útvonalon is. A nyugat-afrikaiaknak két földúton tudnak eljutni Marokkába vagy Algériába. Az egyik a nyugat-afrikai partvonaltól húzódik, míg a másik a Szaharán fut keresztül. A tengerpartit főként a Szenegált és Mauritániát elhagyó migránsok preferálják jobban, de előfordul, hogy távolabbi országok állampolgárai is ezt választják, mivel a szaharai átkelést kifejezetten veszélyesnek ítélik (Bak, 2018). A mauritániai határőrség szinte csak jelképes jellegéből kifolyólag egyre gyakoribb, hogy Marokkó helyett inkább Mauritániából indulnak meg Európa felé (Besenyő, 2016).

Spanyolország jelentősen kiterjesztette a tengerparti őrzőerőket, kiépítette a SIVE tengerfelügyeleti rendszert a déli határ mentén, illetve több bilaterális megállapodást is kötött Mauritániával és Szenegállal egyaránt. Megerősítette a határátkelőhelyeket a fő

kikötőkben, ezzel meglehetősen elrettentve a bevándorlókat, akik az Almeria és az Algéria felé vezető kompokról teherautók fedélzetén és konténerek belsejében akarnak túljutni az országhatáron. Azonban a spanyol hatóságok a bevándorlókon túl más kihívásokkal is szembesülnek, mivel a nyugat-mediterrán útvonal már régóta jelentős csatorna azon kábítószercsempészek számára, akik marihuánát és kokaint szállítanak az EU piacaira. Azt lehet észrevenni, hogy a hagyományos motorcsónakok helyett inkább a kis repülőgépeket és a helikoptereket preferálják a csempészek (Bak, 2018).

**6. ábra: A nyugat-mediterrán útvonal illegális határátlépéseinek száma
(2008-2023, fő)**

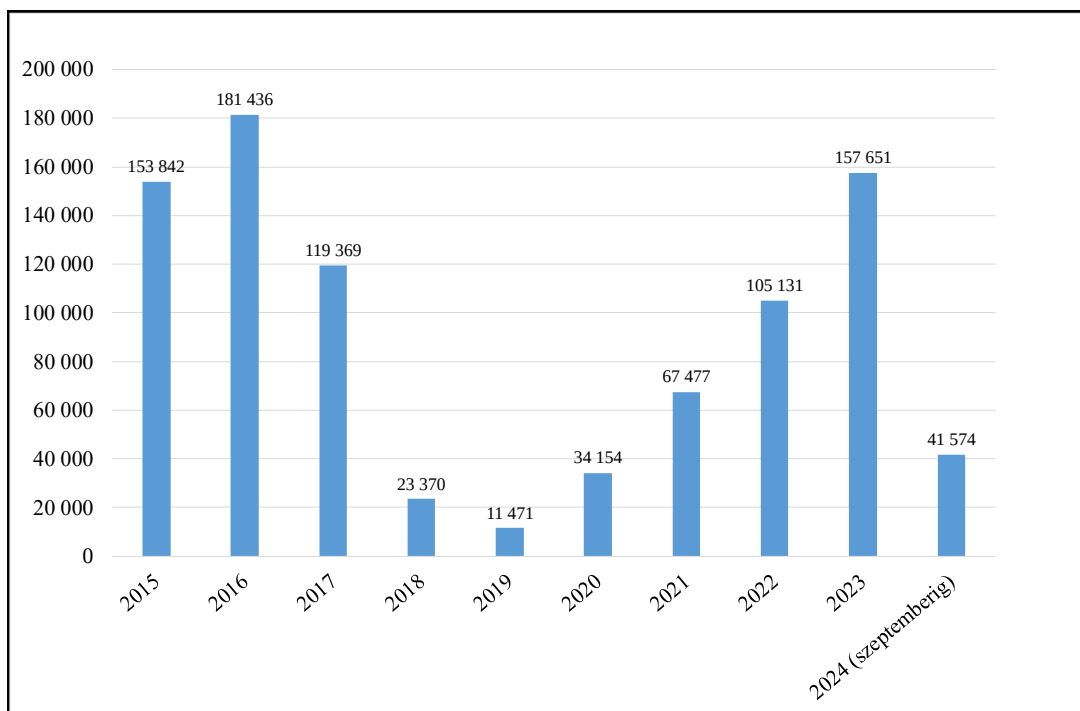
Forrás: Migratory Routes (Frontex) (saját szerkesztés)

3.3.2. Közép-mediterrán útvonal

A közép-mediterrán útvonalon keresztül elsősorban azon menekültek érkeznek, akik Afrika mélyebben fekvő, gazdaságilag, egészségügyileg, illetve politikailag elmaradottabb államaiból származnak (Bak, 2018; Frontex, 2024). Az eszkalálódó klímaváltozás, az ivóvízhiány következtében lehetetlenné váló állattartás, a nem megfelelő gazdálkodás miatt jelentkező élelmiszerhiány, továbbá a korrumpált államvezetés miatt leszakadó társadalmi rétegek számára jelentős nyomást jelent a mindennapi élet. A Száhel-övezetben terjedő terrorizmus egyszerre oka, és következménye a régió instabilitásának, szintén hozzájárulva ahhoz, hogy az ott élő emberek otthonuk elhagyását látják egyetlen megoldásként (Bak, 2018; Frontex, 2024).

A legtöbben Líbián keresztül kívánnak átkelni a Földközi-tengeren, az Arab tavasz következtében ez még egyszerűbbnek bizonyult, hiszen az országban eluralkodott a káosz, és az ellenőrizhetetlen helyzet kedvezőleg hatott az illegális migránsoknak (Besenyő, 2016). Líbiában bukott állami szervek tehetetlensége, cselekvésképtelensége miatt komoly embercsempészhálózat alakult ki. Az embercsempészek igyekeznek minél több embert összezsúfolni sokszor alkalmatlan gumi-, és facsónakokban, majd útnak indítják őket egyre kevesebb élelemmel és vízzel. Az európai, főként olasz hatóságok a migránsok életének megmentése érdekében egyre kintebb tolják a kimenekítési zónát, azonban sajnos ez egy öngerjesztő folyamat, mivel az embercsempészek ezt tudva egyre silányabb hajókkal is elindítják az embercsoportokat, tudva, hogy úgyis kimentik őket (Bak, 2018).

2023-ban ez az útvonal bizonyult a leginkább frekvenciát, és az esetek többségében Olaszország volt a migránsok célországa. 2023-ban az UNHCR több mint 157 ezer észlelést regisztrált Olaszországban, ami 2016 óta rekord mértékű, ezzel szemben a közeli Máltán kevesebb, mint 400-at (UNHCR, 2024a).

7. ábra: Olaszországba érkező migránsok száma (2015-2024 szeptember, fő)

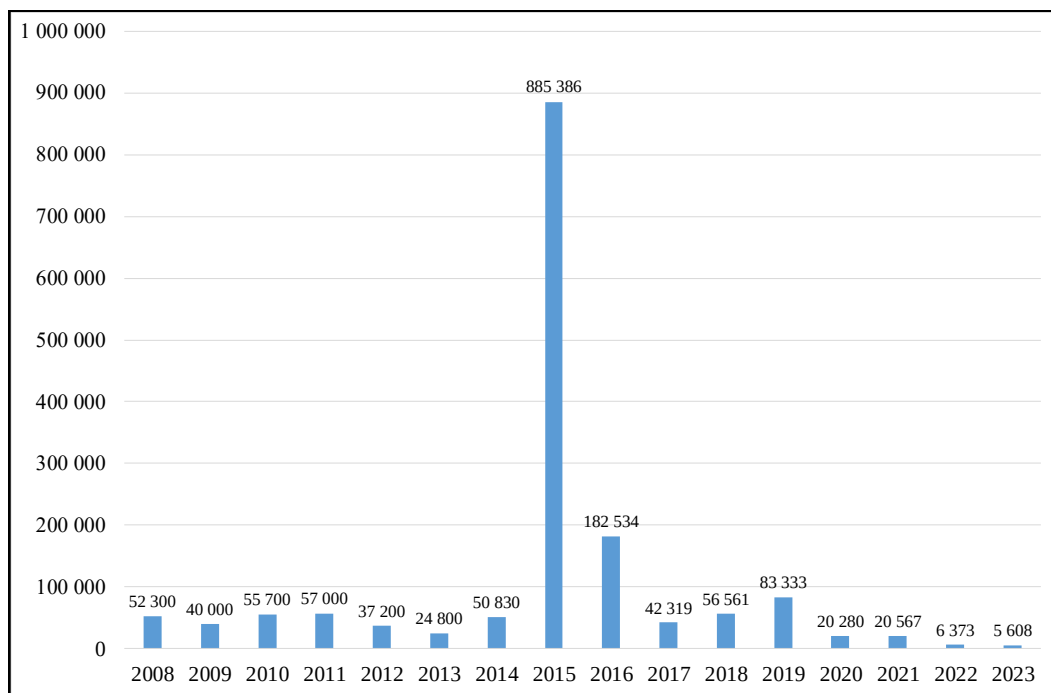
Forrás: UNHCR Operational Data Portal, Mediterranean Situation (saját szerkesztés)

Az UNHCR adatai alapján a Tunéziából érkezők száma majdnem háromszorosa volt a 2022-es évinek. 2024. júliusig 33 ezer észlelést regisztráltak az útvonalon, nemzetiséget tekintve pedig főként bangladeshiiek alkották (UNHCR, 2024b). Megemlíthető a 2023-ban jelentett 2 250 áldozat is, amely megfelelő megfigyelőrendszerrel jelentősen csökkenthető lenne. Ennek érdekében az EU és Tunézia megállapodást kötöttek, azonban végül Kaisz Szaíd elnök elutasította az EU által meghatározott, korábban ígértnél alacsonyabb mértékű támogatást, így továbbra is labilis a kapcsolat (Reuters, 2023; Omar et al., 2024).

3.3.3. Kelet-mediterrán útvonal

A kelet-mediterrán útvonal fő célpontja a görög szigetvilág, kiemelkedően a Törökországhoz közel található Lesbosz sziget. Az útvonalon keresztül érkező bevándorlók száma 2015-ben tetőzött, ekkor a 900 ezret is majdnem elérte, ami az azt megelőző év 17-szeresét jelentette. Az itt közlekedő migránsok túlnyomó többsége szíriai, afgán, török illetve szomáliai. Görögországból Macedónia felé indulnak tovább észak felé, Törökországból pedig Bulgária felé. Görögországot vagy Ciprust elhagyva a nyugat-balkáni útvonalon folytathatják tovább az útjukat (Bak, 2018). 2023-ban az előző évhez képest 50%-os növekedést mutatott az ezen útvonalon történő illegális határátkelések száma, ezzel elérve az 52 ezret (Frontex, 2023a). A helyzet kezelése érdekében a 2023-as athéni

találkozájukon Erdoğan török elnök és Micotákisz görög miniszterelnök a kereskedelem fellendítésén kívül a parti őrségek közötti kommunikációs csatornák létesítéséről is sikeres megállapodást kötöttek (Euronews, 2023). Erdoğanon kívül a német kancellár, Scholz is ellátogatott Görögországba, azzal a céllal, hogy az ott menedékjogot kérők ne utazzanak tovább Németország felé (Ekathimerini, 2023).

8. ábra: A kelet-mediterrán útvonalon érkező migránsok száma (2008-2023, fő)

Forrás: Migratory Routes (Frontex) (saját szerkesztés)

3.3.4. Nyugat-balkáni útvonal

Ezen útvonal 2012-ben vált népszerű átkelőhelyé az Európai Unió irányába, ami annak köszönhető, hogy a schengeni útlevél korlátozásokat ebben az évben enyhítették Albánia, Bosznia-Hercegovina, Szerbia és Montenegró számára. Az EU országaiba legfőképpen Albániából és Koszovóból vándoroltak, de a térség többi országa is jelentősen érintett volt. Magyarország 2015-re kiépítette a kerítést a szerb határon, valamint a hatóságok változtattak a menedékkérésre vonatkozó törvényeken is, így a migránsáramlat áthelyeződött Horvátországra. Több európai uniós tagállam és intézmény is kritizálta Magyarországot a kerítés felépítése miatt, azzal érvelve, hogy ellentétes az európai értékekkel és a szolidaritás elvével. Az akkori francia külügyminiszter, Laurent Fabius is azt nyilatkozta, hogy a drótkerítéssel nem tiszteli Magyarország Európa közös értékeit (France24, 2015a). Ban Ki-moon, volt ENSZ főtitkár szerint nem kerítéseket és falakat

kellene építeni, hanem a probléma gyökereit kellene megkeresnünk, a származási országokban (France24, 2015b). Angela Merkel úgy fogalmazott, hogy Európának úgy kell megvédenie a határait, hogy közben ne váljon „valamiféle erőddé” (BBC, 2018).

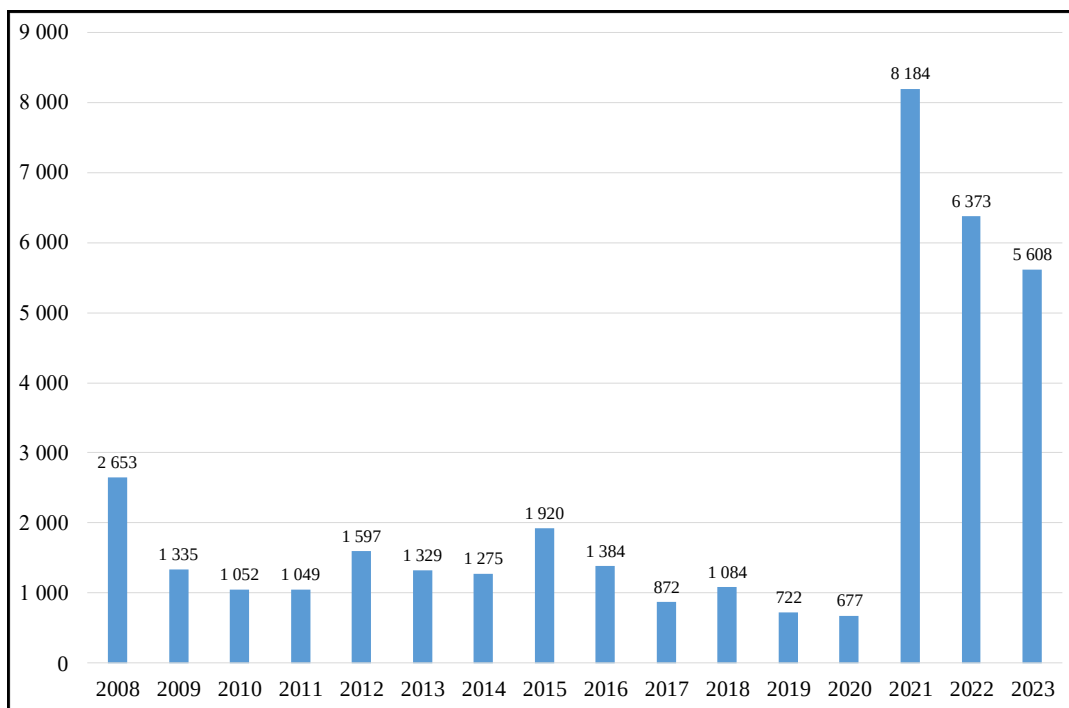
9. ábra: Határzárak Magyarország déli határa mentén 2015-ben

Forrás: Pap – Reményi (2017): Re-bordering of the Hungarian South: Geopolitics of the Hungarian border fence, grafika: Simon, B.

Ebben az évben a régióban majd 750 ezer illegális határsértőt regisztráltak, akik főként szír, iraki és afgán nemzetiségűek (Bak Pál, 2018). 2023-ban is ez volt a legforgalmasabb Európai Unióba vezető szárazföldi útvonal a bevándorlókat illetően, 99 ezer illegális határsértővel (Európai Tanács, 2024a). Ugyanebben az évben a szerb hatóságok tíz alkalommal tájékoztattak afgán és marokkói embercsempészcsoportok közötti fegyveres konfliktusról (Tárik et al., 2023). Annak hatására, hogy a Frontex Észak-Macedóniában is aktívan tevékenykedik, Bulgária lett a fő balkáni belépési ország (Omar et al., 2024).

3.3.5. Keleti útvonal

A kelet-európai útvonal különösen érdekes számunkra, hiszen Magyarország is határos Ukrajnával, ami jelentős kibocsátó-, illetve tranzitország, különös tekintettel a 2022 februárjában kirobbanó orosz-ukrán háború óta. Az ezt megelőző években azonban csupán a migráció 0,1%-a zajlott ezen az útvonalon, amely főként oroszokból, grúzokból, afgánokból és szómáliaiakból tevődött össze, továbbá a Kaukázus és Közép-Ázsiai térségből érkezők számára is kiemelt útvonallak bizonyult (Bak, 2018). Az útvonal megfelelő őrzöttségének, hosszúságának és veszélyességének is köszönhető, hogy csak kevesen választják (Piller, 2024).

10. ábra: A kelet-európai útvonalon regisztrált illegális határátkelések száma (2008-2023, fő)

Forrás: Migratory Routes (Frontex) (saját szerkesztés)

A 10. ábra alapján látható, hogy 2021-ben az előző évhez képest több mint tízszeresére nőtt az illegális határátkelők száma. Ennek oka a Lukasenko-rezsim által okozott migránsválság, amely azt eredményezte, hogy a Fehéroroszországgal szomszédos három uniós tagállamra komoly migrációs nyomás nehezedett, ennek következtében szükségállapotokat hirdettek ki (Frontex, 2023b).

A közeljövőben számítani kell Románia irányából érkező nyomásra, mivel prognózisok szerint a migránsok majd itt próbálnak meg teherautók és vasúti szerelvények segítségével átjutni a schengeni határon (Bak, 2018).

3.4. A MENEKÜLTÜGYI VÁLSÁG KIHÍVÁSAI ÉS HATÁSA EURÓPÁBAN

3.4.1. A menekültügyi rendszer reformja és a felelősség megosztása

2016-ban javaslatot tett az Európai Bizottság a közös európai menekültügyi rendszer reformjára, amely tartalmazza a dublini rendeletet² is. Ez határozza meg azt a tagállamot, amelyik felelős a menedékkérelmek elbírálásáért. Azonban a tagállamok vezetőinek egyetértése hiányában ez nem valósult meg, így a Bizottság 2020 szeptemberében bemutatott egy új migráció és menekültügyi paktumot, amely a tagállamoknak több lehetőséget kínál a szolidaritás kifejezésére, továbbá a migráció kezelésére is új javaslatot tartalmaz (Európai Parlament, 2024). A Tanács ezt 2024. május 14-én fogadta el, melynek keretében olyan szabályokat alakítottak ki, melyek hozzájárulnak az érkezések megfelelő, rendezett módon történő kezeléséhez, a hatékonyságot célzó, egységes eljárások kialakításához, továbbá a tagállamok közötti méltányos tehermegosztás megvalósulásához (Európai Tanács 2024b).

Aktuális probléma lehet a témát illetően, hogy az új holland kormány (2024. júliusától) kiszállna az EU menekültügyi rendszeréből, és egy minden eddiginél szigorúbb menekültügyi rendszer kiépítését ígéri. Ez különösen figyelemre méltó lépés, hiszen 1957-ben már az alapító tagok közé tartozott. Kevés az esélye, hogy ez valóban megvalósulhasson, mivel mind a 27 tagállam egyetértése kell, illetve bizonyos jogszabályok átdolgozása is elengedhetetlen hozzá. Hozzá tették azonban azt is, hogy tartják magukat a hatályos uniós joghoz, ameddig nem kapnak „zöld utat”. A holland érveket a későbbiekben kifejtem. Fontos megemlíteni, hogy amennyiben tényleg elfogadnák ezt a kérést, és Hollandia kikerülne a blokk migrációs rendszeréből, a szomszédos országok felé meginduló menedékkérő hullám válság forgatókönyvet idézne elő. Ezentúl vélhetően több ország is megpróbálná elkerülni azokat az uniós határozatokat, melyeket kedvezőtlennek ítélnének meg önmagukat illetően (Euronews, 2024).

Az Európai Parlament úgy véli, hogy a reform mellett kiemelt fontossággal bír a külső határellenőrzés megszigorítása, valamint az, hogy tagállamok mostaninál hatékonyabban regisztrálják a határátlépőket (Európai Parlament, 2024).

² A dublini rendelet, azaz egy harmadik ország állampolgára által a tagállamok egyikében benyújtott menedékkérelmek iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról szóló 343/2003/EK tanácsi rendelet.

3.4.2. Az Unió külső határainak védelme, a migrációs hullámok kezelése

Semmiképp sem szabad megfeledkezni a Frontex munkájáról a témát illetően. 2016 óta új, megerősített ügynökséggént működik, és a tervek szerint 2027-re már 10 ezer határőrből álló készenléti alakulattal fog rendelkezni (Európai Parlament, 2019). Számos nemzetközi hatóságokkal, uniós ügynökségekkel szoros együttműködésben küzdenek a határokon átnyúló bűnözés megszüntetéséért, illetve az Európai Unió biztonságosabbá tételéért. A migráncsempészen, vagy az emberkereskedelmen kívül egyéb olyan súlyos bűncselekmények megakadályozása is céljuk, amelyek az EU polgárainak biztonságát veszélyeztetik, ide tartozik a kábítószer-csempészet, fegyverek, lopott járművek és hamisított áruk átcsempészése, valamint a hamis okmányokkal kapcsolatos csalások is (frontex.europa.eu).

Az Európai Bizottság 2015-ben javaslatot tett egy új Európai Határ- és Parti Őrség felállítására, avégett, hogy megerősítsék a külső határokat, valamint támogassák a nemzeti határőröket (Európai Parlament, 2024).

Miután 2021 novemberében megszületett a Parlament és a Tanács megállapodása, támogatták a jelenlegi EASO (*Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal*) átalakítását az EUAA-vá (*Európai Unió Menekültügyi Ügynöksége*). Az új ügynökség segíti a tagállamokat, hogy a menekültügyi eljárások gyorsabban, egységesebben zajljanak le. A majd 500 szakértő együttműködése jobb támogatást biztosít a magasabb esetszámmal küzdő nemzeti menekültügyi rendszereknek, valamint az unió teljes migrációs rendszerét hatékonyabbá és fenntarthatóbbá teszi. Mindemelett feladata a tagállamokban a nemzetközi védelmi eljárások nyomon követése, valamint annak az ellenőrzése, hogy a befogadási feltételek esetében az alapvető jogokat tiszteletben tartják-e (Európai Parlament, 2024).

2021 júliusában a Parlament jóváhagyta az AMIF (*Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alap*) 2021-2027 közötti időszakra vonatkozó megújított költségvetését, így ez 9,88 milliárd euróra növekedett. Ez az új alap hozzájárul az egységes menekültügyi politika megerősítéséhez, tagállami igényekkel összhangban támogatja a legális bevándorlás fejlesztését, továbbá a harmadik világbéli országból érkező állampolgárok társadalomba történő integrációját (Európai Parlament, 2024).

3.4.3. A menekültek beilleszkedésének előmozdítása

Az EU fontosnak találja, hogy az érkező migránsok, menekültek munkát találjanak és beilleszkedjenek a társadalomba. Ehhez a fentebb említett Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alap is hozzájárul, hiszen a helyi és regionális önkormányzatok számára segítséget nyújtanak a tanácsadás, oktatás, polgári orientációs tanfolyamok, nyelvi képzések vagy szakmai tanácsadások finanszírozásában (Európai Parlament, 2024).

3.4.4. A menekültválság rövid- és hosszútávú hatásai

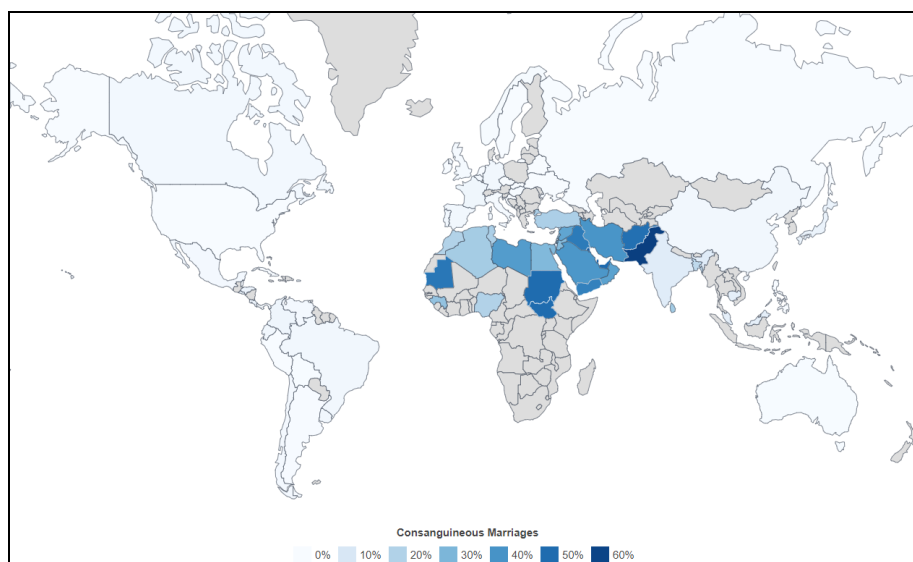
A fogadó ország számára a hosszú távon a magasan és az alacsonyan képzett migráns, illetve menekült munkavállalók előnyökkel járnak. A magasan képzettek szakértelmet biztosítanak a fogadó ország számára, míg az alacsonyan képzettek képesek azokat az alapvető foglalkozásokat betölteni, amelyeket már a helyi lakosok nem kívánnak, így lehetővé válik a helyiek számára, hogy a magasabb képzettséget igénylő munkahelyeken helyezkedjenek el (IMF, 2016). Michael Clemens és Lant Pritchett kutatása azon a hipotézisen alapszik, hogy a szigorú migrációs korlátozások nélkül a szegény országokból érkező migránsok alacsony termelékenységet okozhatnak a fejlett országokban, ezzel pedig ellensúlyoznák a munkaerő alacsony és magas termelékenységű helyekre való térbeli átcsoportosításával járó hatékonyságnövekedést. Széleskörű tudományos bizonyítékok alátámasztják, hogy a bevándorlás nem károsítja az őshonos foglalkoztatást vagy a béreket, azonban rövid távú negatív hatások jelentkezhetnek, amennyiben egyszerre egy nagy létszámú csoport érkezik egy kis régióba, és az érkezők helyettesíteni tudják az őshonos munkavállalókat a szakképzettségükből adódóan (Sztankai, 2021; Huzdik, 2014).

Érdemes a társadalmi hatásait is megvizsgálni a migrációnak és a menekült hullámoknak. Alapvetően a különböző népek közötti kulturális csere kifejezetten előnyösnek tekinthető, viszont konfliktushelyzetekben inkább a negatív következmények kapnak nagyobb hangsúlyt. Politikai aspektusát tekintve jellemzően megnövekszik a nacionalizmus azokban az országokban, amely nagy számban fogad menekülteket és migránsokat. Jó példa erre Olaszország, ahol a helyi lakosság félelme attól, hogy elveszítik a munkájukat, végsősoron idegengyűlöletté emelkedett, azaz növelte a migránsokkal szembeni helyi társadalmi feszültséget. Ez egyrészt az intolerancia és az előítéletek egyéni megnyilvánulásait eredményezheti, másrészt akár olyan szervezetek létrejöttét, amelyek hozzájárulnak az ilyen típusú ellenségeskedéshez (Sztankai, 2021).

Az Európai Bizottság is ismertette már a bevándorlás fiskális, társadalmi és gazdasági hatásait. Általában annnyival járulnak hozzá az államháztartáshoz adónként, mint

amennyit juttatásokban megkapnak, tehát a nettó fiskális hatása minimálisnak tekinthető. Ez a fiskális hatás függ a migránsok jellemzőitől, a fiatalok, a munkában lévők, vagy a magasan képzettek gyakran szignifikáns nettó nyereséget jelentenek az államháztartásnak. Rövid távon azonban a menekültek és a menedékkérők nettó költségvetési terhet jelentenek a fogadó országoknak, alacsony foglalkoztatási rátával, de magas társadalmi költségekkel (Európai Bizottság, 2020).

Pozitívan hat a migráció az európai fogadó országokra, mivel fokozza a kulturális sokszínűséget, és élénkíti a helyi gazdaságot (Kincses, 2023). Az érkezők képesek növelni a születési arányt, és a közszolgálat is profitálhat az orvosok, ápolók stb. érkezéséből. Ugyanakkor túlzottan leterhelhetik az érkező csoportok az olyan közszolgáltatásokat, mint az iskolák vagy a lakhatás, és túlszűfolttság alakulhat ki egyes városokban (Sztankai, 2021). Így történt ez Hollandiában, ahol Vilmos Sándor király trónbeszéde szerint a menedékkérők, a külföldi diákok és a dolgozó migránsok túl nagy nyomást gyakorolnak az intézményekre, az együttélés módjára, és a vártnál sokkal gyorsabban érte el a 18 millió lélekszámot az ország (Euronews, 2024). Megnö a környezetszennyezés, és szükségessé válik a természeti erőforrások fokozottabb kihasználása. Az is előfordulhat, hogy a nemek közötti egyensúly felborul, hiszen az érkezők többsége férfi (Sztankai, 2021; Fóti, 2024).

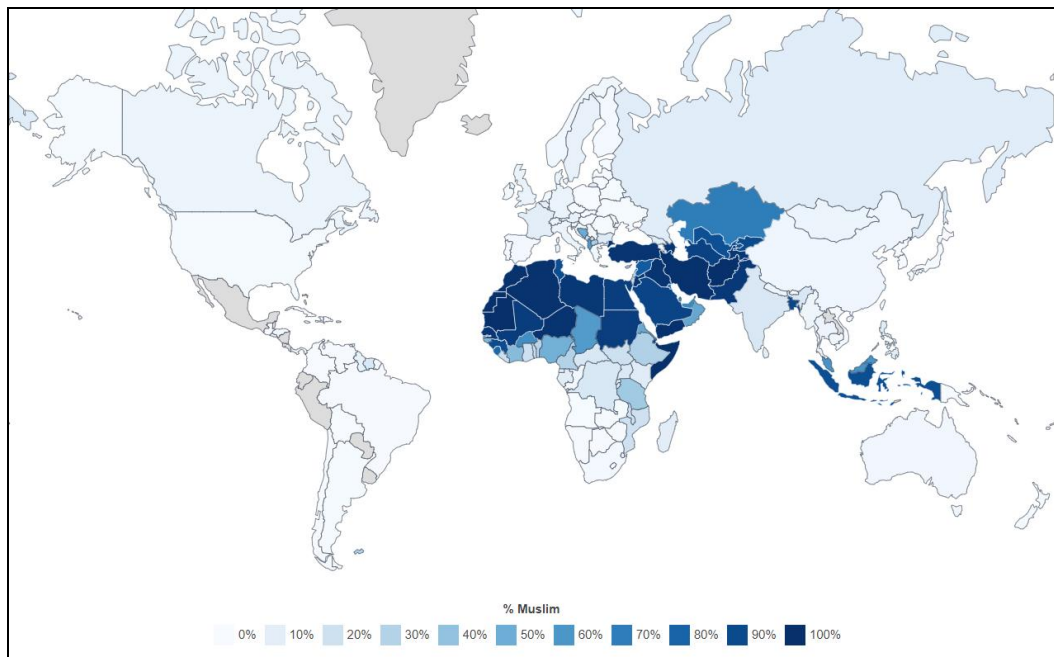

11. ábra: Vérrokonsági házasságok aránya (2024, %)

Forrás: World Population Review

A 11. ábra azon házasságok gyakoriságát jelöli, amelyek közeli hozzátartozóval, például unokatestvérrel, testvérrel történnek. Ahogy a térkép is mutatja, a fejlett

országokban nagyon ritka manapság, illetve több helyen, köztük Magyarországon is törvény tiltja. Ugyanakkor Afrika északi részén, és a Közel-Keleten kifejezetten gyakorinak tekinthető, mert ezeken a területeken az arab és muszlim kultúrák hagyományos és tisztelt része. Ezt támasztja alá a 12. ábra. Annak ellenére, hogy ritkának számítanak a pontos adatok ezen országokat illetően, széles körben elfogadott, hogy a Közel-Keleten, Észak-Afrikában és Dél-Ázsiai egyes területein a legmagasabb a vérfertőzéssel született gyermekek aránya. Ezek közül kiemelkedik Pakisztán ahol 61% feletti ez az érték, amely európai szemmel felfoghatatlannak tűnik, majd ezt követi Szaúd-Arábia, Libanon, Egyiptom és Izrael. A vérfertőzés bizonyítottan növeli a genetikai betegségek, rendellenességek bizonyos típusú kockázatát. Ide tartozik a vízfejűség, amikor az agyvíz mennyisége felszaporodik, mert akadályozott annak az elfolyása, az idegrendszeri problémák vagy a veleszületett szívproblémák. Palesztina és Libanon területein továbbá kifejezetten magas az ajak- és szájpadasadékkal születettek aránya. Ez amiatt jelent problémát a migrációt illetően, hiszen pont ezek az országok a fő kibocsátó országok, innen érkezik a legtöbb menekült és bevándorló (World Population Review, 2024).

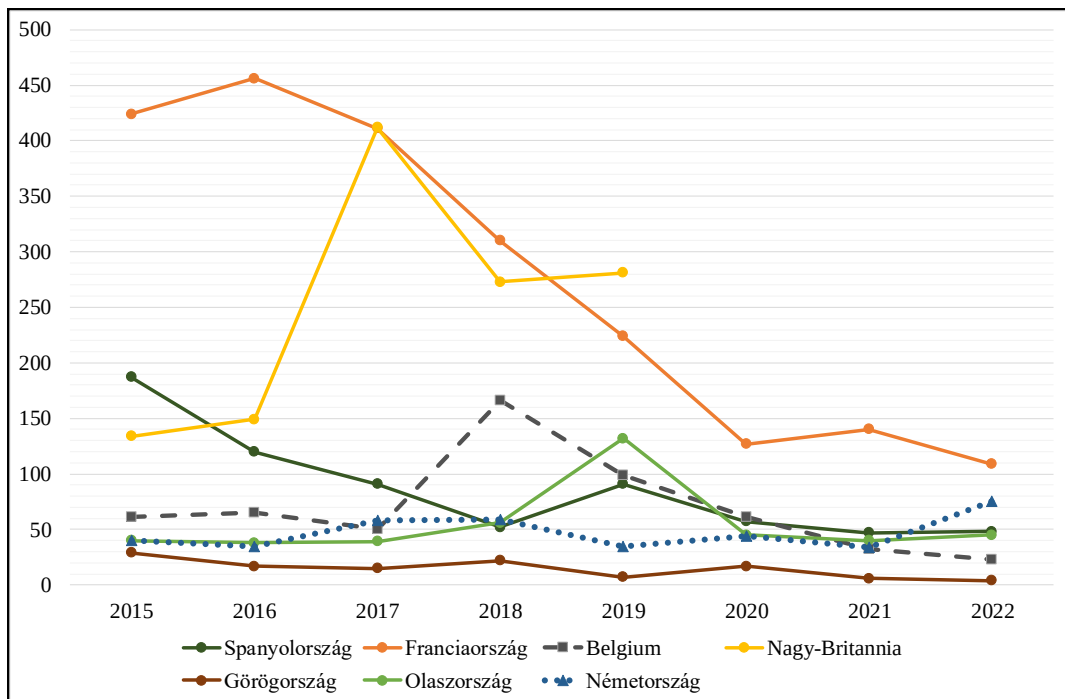

12. ábra: A muszlim népesség (2024, %)

Forrás: World Population Review

A bevándorlás és a terrorizmus bizonyítottan kapcsolatban állnak egymással. Vincenzo Bove és Tobias Bühmelt 2016-os tanulmánya is alátámasztja, hogy megnő a terrorizmus azokban a fogadó országokban, ahová sok terrorizmusra hajlamos államokból

érkező migráns érkezik. „2016-ban európai szinten bár kissé csökkenő tendenciát mutattak a statisztikai adatok az előkészített, megkísérelt, illetve befejezett terrorista akciók tekintetében, ugyanakkor a területi eloszlás, valamint a vallási, elsősorban dzsihadista indíttatású terrorizmust illetően a számok az illegális migrációval érintett célországok tekintetében érdekes tényeket mutatnak. 2016-ban az EUROPOL-nak megküldött tagállami jelentések alapján a terrorista aktivitások száma 142-re csökkent, a letartóztatások száma azonban jelentősen nem változott: a 2015-ös 1077-es számhoz képest 2016-ban 1002-re csökkent. Nem számítva az alapvetően az észak-írországi eseményekhez kapcsolódó, az Egyesült Királyságban elkövetett terrorista akciókat, az elkövetett merényletek vonatkozásában Franciaország, Olaszország, Spanyolország, Görögország, Németország és Belgium emelkedett ki” (Bartkó, 2019, p.175).

13. ábra: Terrorizmushoz kapcsolódó letartóztatások (2015-2022)

Forrás: EUROPOL TE-SAT 2016-2023

A menekültekkel kapcsolatban sokat félnek a terrorcselekmények miatt. A 13. ábrán látható, hogy miként változtak a terrorizmushoz kapcsolódó letartóztatások a kiemelkedő országokban. Franciaországhoz köthetők magasan a legnagyobb számok, egyedül 2019-ben előzte meg Nagy-Britannia (ami az elérhető adatokat illeti). Feltűnő azonban, hogy Franciaország már 2015-ben is 400 feletti esetszámot produkált, míg ekkor Nagy-Britannia csak a harmadik helyen állt, kevesebb, mint 150 esetszámmal. Azonban 2017-ben volt

hatalmas kiugrás látható, amikor közel megháromszorozódott a letartóztatások mennyisége. Spanyolország 2015-ben majdnem 200 letartóztatással a második helyen állt, azóta viszont csökkenő tendenciát mutat, egyedül 2019-ben volt egy kisebb növekedés az azt megelőző évhez képest. A merényleteket illetően a 2015-2017 közötti időszakban láthatunk magasabb számokat, szintén Nagy-Britannia és Franciaország esetében, azonban itt mind az öt évben magasan vezet Nagy-Britannia. A 2020-as évekre általánosan kijelenthető, hogy sikeresen visszaszorították a terrorista merényleteket.

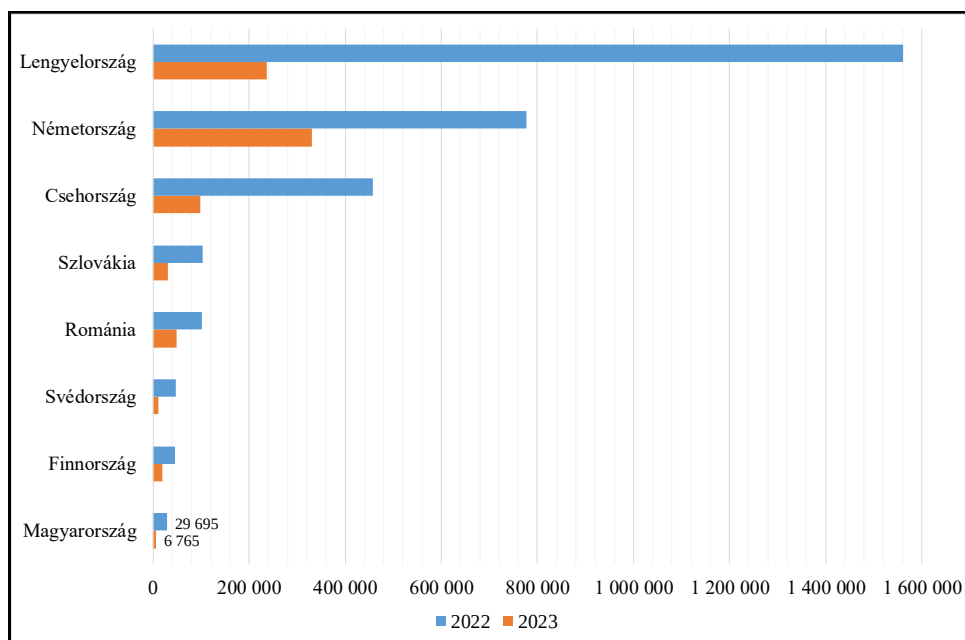
4. AZ OROSZ-UKRÁN KONFLIKTUS

Ukrajna már 2014 előtt is kontinensünk legnagyobb munkaerő-kibocsátója volt, 2012-ben már 1,2 millióan dolgoztak külföldön (Sushko et al., 2016). Azonban a legtöbb tanulmányban kiemelik, hogy az ukrán migráció esetében nem végleges költözésről van szó, hanem rendszeresen visszatérnek hazájukba (Illés – Kincses, 2009).

2022. február 24-én hajnalban Oroszország átfogó offenzívát indított Ukrajna területe ellen (Szenes, 2023). 2024. október 15-ig több mint 6 750 000 ukrán menekültet regisztráltak világszerte, ebből közel 6,2 milliót Európában. A jelentős menekülthullám elindításán kívül, világszinten mélyreható biztonságpolitikai és gazdasági hatásokkal jár együtt a háború (Tóth – Bernát, 2022). Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága ezidáig 5 *Lives on Hold* című anyagot publikált, melyekben a ukrán menekültekről tájékoztatnak.

Az első 2022. május-június között készült 4 900 interjút dolgozott fel, és három fő megállapítást tett. Az első, miszerint az ukrán menekültek többsége nő és gyermek, és a felnőttek körében magas felsőfokú képzettséggel és különböző szakmai készségekkel rendelkezők aránya – a válaszadók 77%-a műszaki, szakképzési vagy egyetemi tanulmányokat végzett. A második megállapítás, hogy a legtöbben szeretnének visszatérni egy nap Ukrajnába, de 65%-uk még maradni tervezett az interjú időpontjában a jelenlegi befogadó országukban (*Lives on Hold* #1). A harmadik interjú eredményeképpen tudjuk, hogy a többségbe olyanok tartoznak, akik egyedüli felnőttek eltartott/ak társaságában, és csupán 8% volt azon csoportnak az aránya, akik egy vagy több 60 év feletti személyből állnak. A megkérdezettek 65%-a továbbra is szeretne valamikor visszatérni a hazájába, 17%-uk még 2023-ra tervezte ezt. A háborús konfliktuson túl, a menekültek szándékát a befogadó országokban elérhető alapvető szolgáltatásokhoz és jogokhoz való hozzáférési szint, illetve a háztartások sebezhetősége is befolyásolja. Ebből kifolyólag hazatérésüket, noha túlnyomó részt a háború lezárása határozza meg elsősorban, de kifejezetten fontos szempont az adekvát hozzáférés az áramhoz és vízhez, illetve egyéb alapvető szociális szükségletekhez. A második és harmadik forduló között jelentős változások zajlottak le a menekültek lakhatását és foglalkoztatását illetően. A harmadik fordulóban megkérdezett menekültek fontos változásokon mentek keresztül a második fordulóhoz képest, a lakhatást és a foglalkoztatást illetően. A második fordulós 27%-hoz képest a harmadikban már a válaszadók 45%-a albérletben volt, és a két időszak között 10%-kal nőtt a foglalkoztatottak/önfoglalkoztatottak aránya (*Lives on Hold* #3).

A legfrissebb interjúk 2024. január és február között, összességében több mint 9 900 háztartás megkérdezésével készültek. A többségük továbbra is szeretne egy nap hazatérni Ukrajnába, de egyre nagyobb bizonytalanság figyelhető meg. Ezt alátámasztja, hogy az egy évvel korábbi időszakhoz képest 12%-kal csökkent azok aránya, akik remélik vagy tervezik a hazaköltözésüket, míg a bizonytalanok 18%-ról 24%-ra nőttek, a reményvesztettek pedig 5%-ról 11%-ra. Azon válaszadók, akik korábban tervezték a visszatérést, de még nem tették meg, arról számoltak be, hogy a biztonsági kockázat, valamint a megélhetéshez és a lakhatáshoz való hozzáféréssel kapcsolatos aggodalmak miatt meggondoltak magukat. A megkérdezett menekültek csupán 35%-a térne vissza mindenképpen Ukrajnába az elkövetkezendő 1 évben, amennyiben teljes mértékben lezárna a háborút, mivel ezen területeken a gazdasági lehetőségekhez és a tulajdonhoz vagy lakhatáshoz való hozzáférés jelentős akadálya a visszatérésnek. Körülbelül csupán a menekültek fele tett rövid távú látogatást az eredeti lakhelyükre Ukrajnába, 17%-uk pedig meg se fontolta, hogy hazalátogasson. A már visszatért menekültek úgy nyilatkoztak, hogy rosszabbak a gazdasági lehetőségek, mint azt a visszatérésük előtt gondolták, és noha felük jelenleg dolgozik, csak a negyedük tudja fedezni a kiadásukat teljes, vagy nagy részét. Ezen felül csak a harmaduk érzi magát biztonságban Ukrajna területén (Lives on Hold #5).

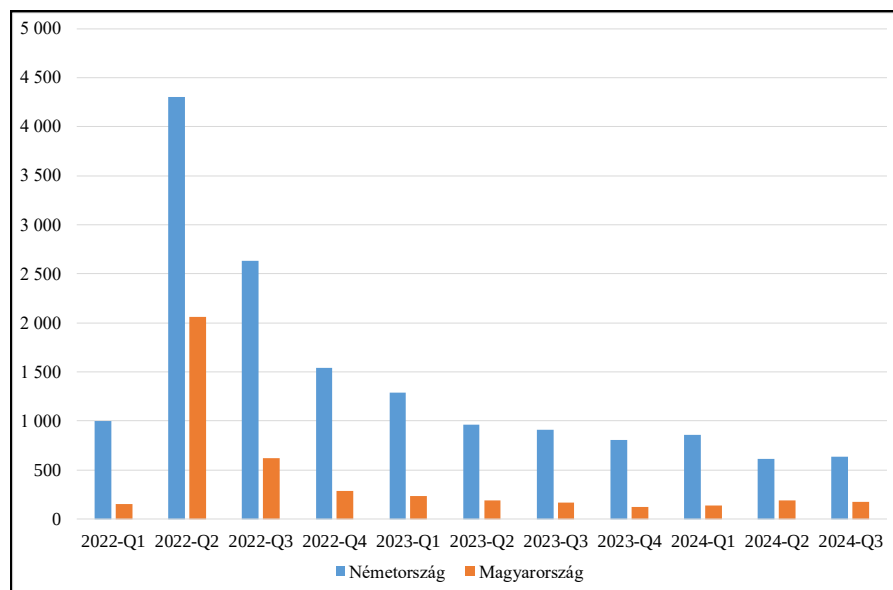

14. ábra: Ideiglenes védelmet biztosító határozatok száma ukrán állampolgároknak (2022-2023)

Forrás: Eurostat (saját szerkesztés)

Az Európai Unión belül 2022 februárjától 2023. év végéig 5,3 millió feletti ideiglenes védelmet biztosító határozat született, ennek megoszlását mutatja a főbb

országokban a 14. ábra. A határozatok egyharmada Lengyelországhoz köthető, ötöde pedig Németországhoz. Ezen kívül érthető módon az északi, illetve Ukrajnához közeli országok a kiemelkedőek. A 15. ábrán ezer főre vetítve látható negyedéves bontásokban az ideiglenes védelmet biztosító határozatok száma Németország és Magyarország esetében. Jól látható, hogy mindkét ország esetében 2022. második negyedéve volt a legkiemelkedőbb. Ezt követően egy éven keresztül csökkent a határozatok száma, azóta pedig nagyjából stagnál. Ezen kívül azt is látjuk, hogy a Németországi értékek többszöröse a magyarnak.

15. ábra: Ideiglenes védelmet biztosító határozatok száma ukrán állampolgároknak (2022-2024 negyedéves bontásokban, ezer főre vetítve)

Forrás: Eurostat (saját szerkesztés)

Az egyoldalú minták meglehetősen gyorsan terjednek Európa-szerte. Erre példaként szolgálhat a 2022. június 30-án befejezett új acélfal a lengyel-belorusz határon, vagy a finn-orosz határ védelmének megerősítéséről szóló törvényjavaslat elfogadása a finn parlament által (HRW, 2022). A háborúval együtt járt az európai szolidaritás erősödése, mivel gyors döntés született arról, hogy az Ukrajnából a háború miatt elmenekülők ideiglenes védelemben részesüljenek az Európai Unió tagállamaiban. Ebből kifolyólag az Európai Bizottság javaslatára tanácsi határozattal 2022. március 4-én életre keltették az eddig korábban még nem alkalmazott irányelvet az ideiglenes védelemről (Magyarországon ez a menedékes státusz). Érezhető tehát, hogy szemben a 2015-ös menekültválsággal, most van egységes politikai akarat legalább az ideiglenes befogadásra (Tóth – Bernát, 2022).

5. MAGYARORSZÁG MENEKÜLTÜGYI POLITIKÁJA ÉS KÜLPOLITIKAI HELYZETE

5.1. STATISZTIKAI ADATOK BEMUTATÁSA

Fontosnak tartom a magyar helyzet ismertetéséhez az elérhető adatok bemutatását, hogy rálátást nyerjünk hazánk helyzetére. Először általánosságban megvizsgálom a Magyarországon tartózkodó külföldi kötődésű népességet, majd a menekültekkel kapcsolatban ismertetem az adatokat, illetve a menekültügyi eljárás menetét.

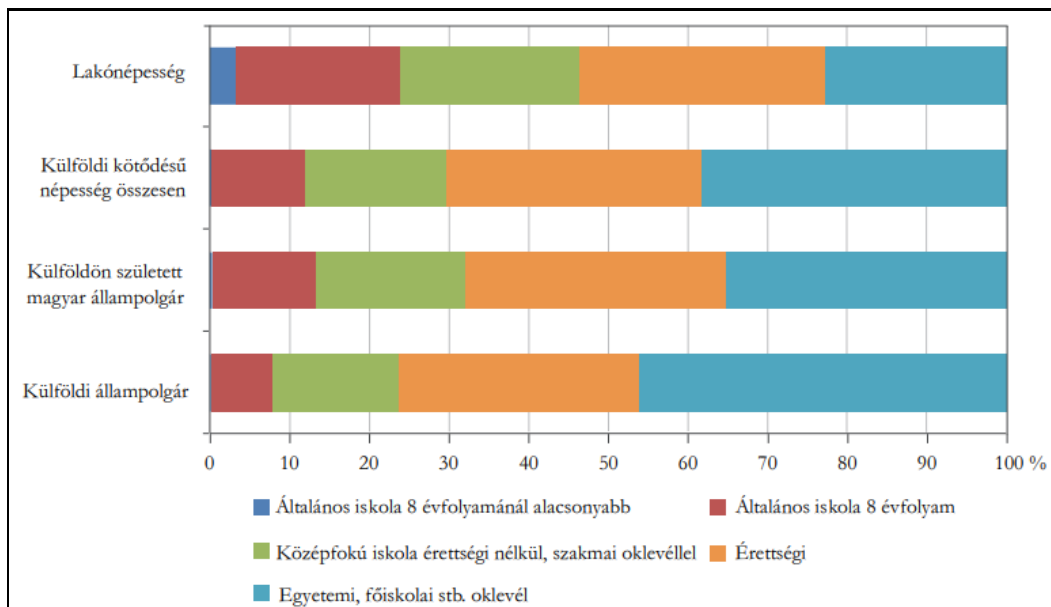
5.1.1. Külföldi kötődésű népesség Magyarországon

A Magyarországon élő, külföldi kötődésű népességet két csoportra lehet bontani: az egyik a külföldön született magyar állampolgárok, a másik pedig a külföldi állampolgárok. Ez utóbbi csoportnak a súlya folyamatosan csökkenni látszik, 2017-re 29%-ra csökkent, a 2011-es 37%-ról. 2017-ben a Magyarországon élő külföldi kötődésű személyek száma 521 ezer fő volt. Meg kell említeni, hogy a honosítottak túlnyomó része szomszédos országból érkezik, és magyar kisebbséghez tartozó személy, amely egy sajátos helyzet. 2017-ben 352 ezer fő élt Magyarországon, akik szomszédos országból érkezett, és ebből 313 ezer magyar nemzetiségű a Trianon előtti területről. Kijelenthető tehát, hogy a világháborúkat lezáró békeszerződéseknek a mai napig meghatározó következményeik vannak a Kárpát-medence migrációs eseményeiben (Kincses, 2023; Tóth Pál P., 2005). Ebből adódóan elengedhetetlen a szomszédos országok magyar közösségeinek helyzetének figyelembe vétele a hazai viszonyok mellett, amikor a nemzetközi vándorlásokat vizsgáljuk. A környező országok gazdasági helyzete és kisebbségpolitikája, valamint Magyarország vonzereje határozza meg a várható legális nemzetközi vándorlásokat hazánkba az elkövetkezendő évtizedekre is (Tóth, 1997).

Több vizsgálat is alátámasztja azt a tényt, hogy Magyarországon a külföldi népesség fiatalabb az autochton populációnál (Gödri, 2012; Péti et al., 2017), amelyből az következik, hogy a vándorlásnak egyfajta fiatalító hatása van az össznépességet illetően. Ez a külföldi nő állampolgárokra igaz (2017-ben 38,8 év volt az átlagéletkor), de a külföldön született magyar állampolgárok viszont idősebbek (43,9 év) a magyar lakónépességnél (41,7 év). Az elmúlt évtizedekben csökkenő tendencia jellemzi a külföldi kötődésű népesség átlagéletkorát, abból kifolyólag, hogy a rendszerváltást követően Magyarországra vándorló népesség nagyrésze mára már elhunyt (Kincses, 2019). A külföldi állampolgároknak, eltérő módon a lakónépességhez képest, Budapesten és a nagyvárosokban a legkisebb az

átlagéletkora, a községekben pedig a legmagasabb. A külföldi kötődésű népesség valójában tehát csak Budapesten és a megyei jogú városokban fiatalabb, mint a lakónépesség, a kisebb településeken pedig idősebb. Az elsődleges oka ennek az, hogy az ő esetükben kevesebb a fiatal, és magasabb az aktív korúak aránya (Kincses, 2023).

Nagyrészt ugyanebből a korszerkezeti különbségből adódik, hogy magasabb a külföldi kötődésű népesség iskolai végzettsége a Magyarországon születettekénél. A 16. ábrán látható ez részletesebben. A külföldi állampolgárok majdnem fele valamilyen felsőfokú végzettséggel rendelkezik, amely közel duplája ugyanennek a lakónépességnek belül. A külföldi kötődésű népesség esetében az is feltűnő, hogy alig van köztük olyan, aki általános iskola 8 évfolyamánál alacsonyabb végzettséggel rendelkezik.

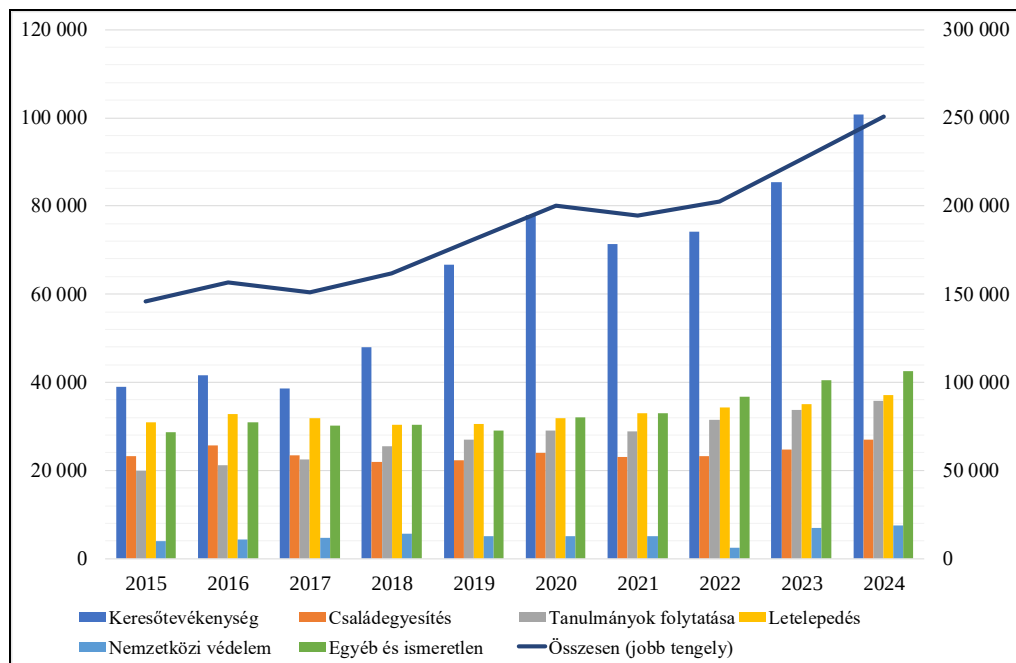
16. ábra: A lakónépesség és a külföldi kötődésű népesség iskolai végzettségei szerint (2017. január 1., 25 év és idősebb)

Forrás: Kincses Áron saját kalkulációja BM- és KSH-adatok alapján

Akárcsak a lakónépesség esetében, a külföldi kötődésű népesség körében is települési hierarchiát követ az iskolai végzettségek megoszlása, tehát a nagyobb városokban átlagosan magasabbak az iskolai végzettségek. Amíg a nagy befogadó országok esetében az a tendencia jellemző, hogy a legálisan érkezők iskolai végzettség tekintetében elmaradnak az autochton népességtől (Samers, 2002), hazánkban éppen ennek az ellenkezője igaz. A nemzetközi vándorok esetében az is elmondható, hogy magasabb foglalkoztatási rátával rendelkeznek Magyarországon a rendszerváltás óta, mint az autochton lakosság. 2017-ben

a lakónépesség 75,1%-a, a külföldi állampolgárok 81,3%-a, míg a külföldön született magyar állampolgárok 80,2%-a volt foglalkoztatva, amely a magyar és külföldi kötődésű népességben egyaránt 10 százalékpontos javulást jelentenek 2011-hez képest (Kincses, 2023).

A 17. ábra mutatja a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok számát 2015 és 2024 között, valamint a tartózkodásuk célja szerinti megoszlásukat. A két évszám között több mint 100 ezer fővel nőtt a számuk, amely 9 év alatt 72%-os növekedést jelent. Rendre kiemelkedik a keresőtevékenység minden évben, azonban főként 2018 után nőtt meg ennyire az aránya. Meg kell említeni ugyanakkor, hogy 2020-tól a rangsorban 2. helyen áll az „egyéb és ismeretlen” kategória, ami torzíthat így a megoszláson.

17. ábra: A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok a tartózkodásuk célja szerint (2015-2024, fő)

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (saját szerkesztés)

Szükség is van az érkező vendégmunkásokra, mivel Magyarországon már nem áll rendelkezésre megfelelő mennyiségű munkaerő, ezért az új beruházások vagy más cégektől vonnak el munkaerőt, vagy munkaerőt kénytelenek importálni (Györffy, 2023). A gödi Samsung SDI gyárban például 2020-ban a munkavállalók 48%-a külföldi volt, ebből 1 566 ukrán, 155 koreai (Tamásné, 2021). A külföldi munkavállalók feldolgozóipar belüli növekvő jelentőséget mutatják a kormányzati szabályozások változásai, miszerint egyre bővül

azoknak a harmadik országoknak a köre, ahonnan könnyített feltételekkel érkezhettek munkavállalók (Koncsek, 2022). Az Innovációs és Technológiai Minisztérium 2020-ra vonatkozó elemzése szerint a legtöbb Magyarországra érkező vendégmunkás Vietnámból, Dél-Koreából, Kínából és Törökországból származik. Közel egyharmaduk a feldolgozóiparban helyezkedik el, és felüknek csak általános iskolai, vagy annál alacsonyabb végzettsége van (ITM, 2021).

Ami a magyarországi letelepedési turizmust illeti, főként a Balaton környékére jellemző ez a jelenség. Leginkább a '90-es évekre volt jellemző a németajkúak érkezése a Nyugat-Balaton térségébe. Vonzó volt számukra a Hévízi-tó és a Balaton együtt, a szép táj, valamint a mediterrán jellegű klíma. Ezeken felül jelentősen kedvezőbb áron tudtak itt ingatlant vásárolni, mint hazájukban. A 2000-es évek második felében azonban visszaesés történt a németek ingatlanvásárlásában. A csökkenés okai közé tartozik, hogy nem emelkedtek olyan mértékben az ingatlanárak, amire számítottak az EU belépés után, illetve az idős ingatlantulajdonosok elhalálása után a gyermekeik nem érdeklődtek szüleik ingatlanjai után, így sok eladásra került. Probléma volt az is, hogy idősebb korukra szembesültek hazánk egészségügyi rendszerével, és emiatt sokan inkább hazaköltöztek (Kovács et al., 2021).

5.2. MENEKÜLTEK MAGYARORSZÁGON

A menedékjog az a jogcím, amely feljogosítja az azt megszerző személyt, hogy Magyarország területén tartózkodjon, illetve védelmet is biztosít számára a visszaküldés, kiadatás és kiutasítás ellen. A menekültügyi eljárás azt hivatott megállapítani, hogy a menedékkérelmet benyújtó személy jogosult-e a menekült-, oltalmazotti vagy befogadott státusz valamelyikére. Az eljárás időtartama 60 nap, amely során a menedékkérőt személyesen is meghallgatják. Amennyiben felmerül annak a lehetősége, hogy egy másik EU-tagállam a felelős a kérelem elbírálásáért, az eljárás felfüggesztésre kerül az EU-tagállam társszerve válaszáig. A menekültügyi eljárásnak ötféle kimenetele lehet:

- Menekültként elismerés: az a személy kaphatja meg, aki faji, vallási okok, politikai meggyőződése, nemzetiségi-, vagy meghatározott társadalmi csoporthoz tartozása miatt hazájában üldöztetés áldozatává vált, vagy ettől megalapozottan fél, illetve jelenleg Magyarország területén tartózkodik.
- Oltalmazottként elismerés: az a személy kiegészítő védelemben részesülhet, aki nem felelt meg a menekültkénti elismerés kritériumainak, de fennáll a veszélye, hogy a

származási országába történő visszatérése esetén őt súlyos sérülés érné, és nem kívánja/ nem tudja a veszélytől való félelmében hazája védelmét igénybe venni.

- Befogadottként elismerés: azt a külföldi személyt védelemben részesíti Magyarország, aki se a menekültként, se az oltalmazottként való elismerés feltételeinek nem felel meg, ellenben fennáll az esélye, hogy hazájába való visszatérése esetén a korábban felsorolt okokból kifolyólag üldöztetés vagy súlyos sérelem áldozatává válna, és nincs olyan biztonságos harmadik ország, amely befogadná.
- A kérelem teljes elutasítása,
- Az eljárás megszüntetése (OIF, 2024).

Egy másik megkülönböztetett státusz a menedékes, amely a következőt jelenti:

*„19. § * Magyarország menedékesként ideiglenes védelemben részesíti azt a külföldit, aki Magyarország területére tömegesen menekülők olyan csoportjába tartozik, amelyet*

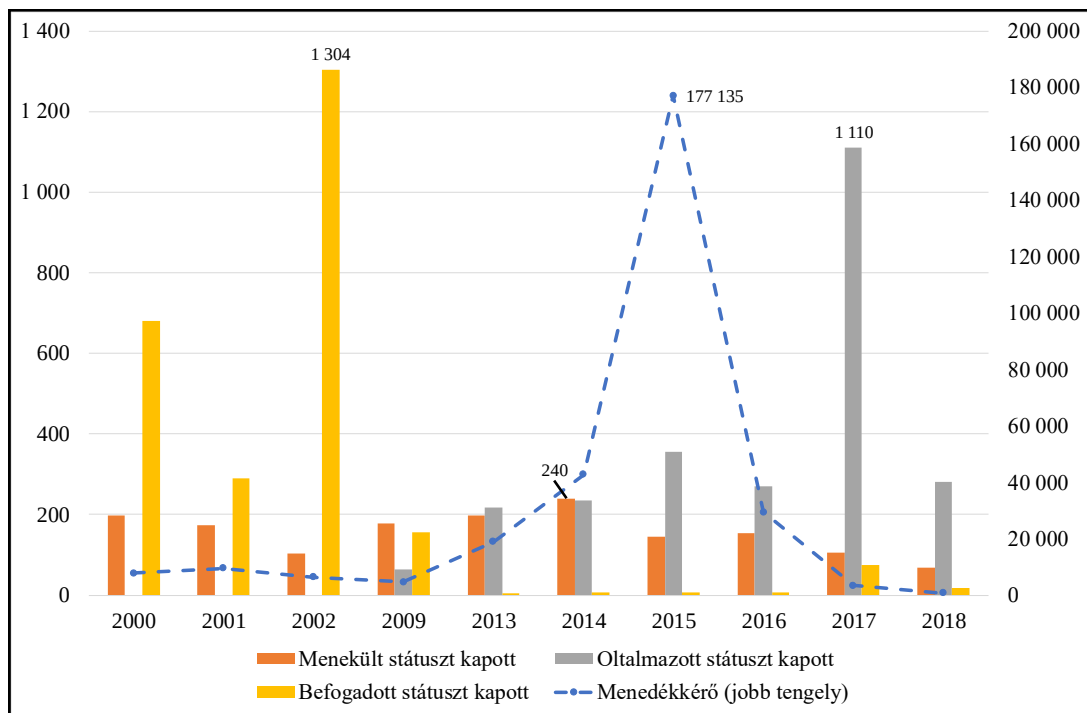
a) az Európai Unió Tanácsa – a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges beáramlása esetén nyújtandó átmeneti védelem minimumkövetelményeiről, valamint a tagállamok e személyek befogadása és a befogadás következményeinek viselése tekintetében tett erőfeszítései közötti egyensúly előmozdítására irányuló intézkedésekről szóló, 2001. július 20-i, 2001/55/EK tanácsi irányelvben (a továbbiakban: 2001/55/EK irányelv) meghatározott eljárás szerint – ideiglenes védelemre jogosultként elismert, vagy

b) a Kormány ideiglenes védelemre jogosultként ismert el, mivel a csoportba tartozó személyek hazájukból fegyveres konfliktus, polgárháború vagy etnikai összecsapás, illetve az emberi jogok általános, módszeres vagy durva megsértése – így különösen kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód – miatt elmenekülni kényszerültek.” (2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról)

A menekült és menedékes státuszok között időbeli különbség áll fenn, hiszen a menedékes státusz csupán az országgyűlés által kijelölt időpontig érvényes, ezzel szemben a menekült státusz vagy annak visszavonásával vagy a magyar állampolgárság megszerzésével szűnik meg (Szabó, 2017).

A 18. ábra ezek megoszlását mutatja, illetve az adott évben érkezett menedékkérőket. 2019 óta 500 alatti, de legtöbb esetben a 100-at sem érte el a menedékkérők száma, ez az oka annak, hogy 2018 az utolsó év, amelyet feltüntettem. Látható, hogy határozottan nincs összefüggés a pozitív elbírálások, és a menedékkérelmet előterjesztő személyek száma között. A három státusz közül legritkábbnak a menekült

státusz bizonyult, 2000 és 2023 között csupán 2 785-en kaptak, oltalmazott státuszt 3 344-en, befogadott státuszt pedig 3 951-en. A vonaldiagram jól mutatja, hogy 2015 mennyire kiemelkedő év volt Magyarország esetében is. Az azt megelőző évhez képest négyszer annyi menedékkérő érkezett, amely így közel 180 ezer főt jelentett (Központi Statisztikai Hivatal).

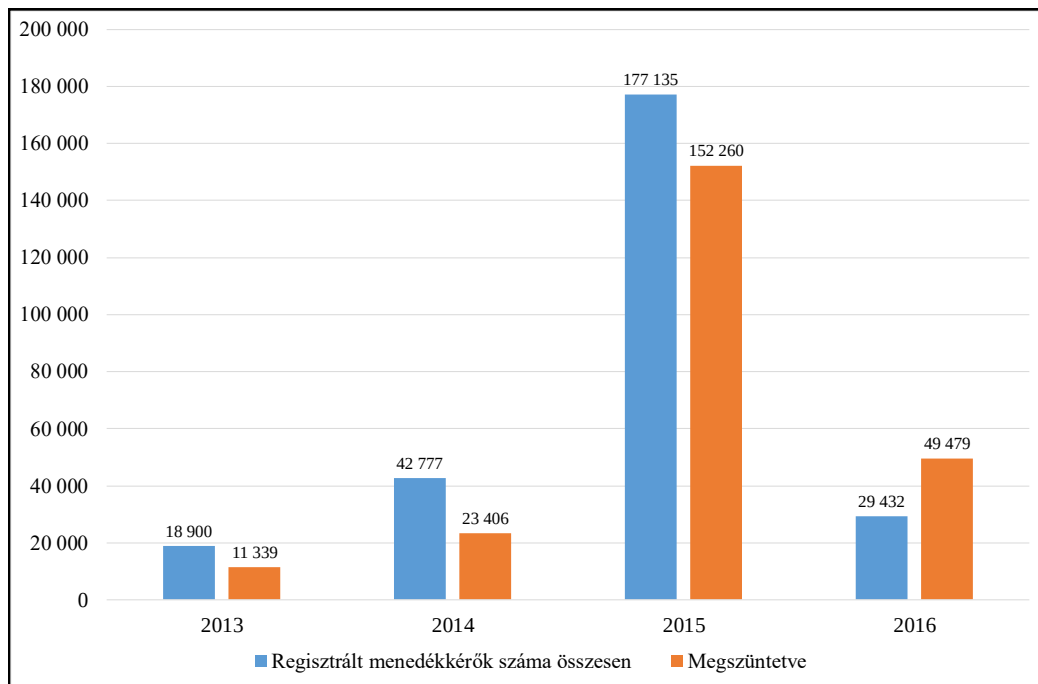

18. ábra: Magyarországra érkezett menedékkérők és a nemzetközi védelemben részesülők (2000-2002, 2009, 2013-2018, fő)

Forrás: Központi Statisztika Hivatal (saját szerkesztés)

A kevés pozitív elbírálás háttérében az is áll, hogy az esetek többségében nem is történik meg az eljárás teljes lefolytatása, mivel legtöbbször eltűnik az alany, és így megszüntetik az ügyet. Az illegális migránsok nagyrésze kér Magyarországon menedékjogot, annak ellenére, hogy célországuk általában Németország, Nagy-Britannia vagy Svédország, és nem áll szándékukban, hogy tranzitorszámban maradjanak. Többségük úgy gondolja, hogy a felesleges idővesztés és költségnövelés lenne számukra, ha Magyarországon maradnának akár csak egy rövid időre is, és nagyban csökkentené az esélyüket a célországbeli nemzetközi védelem megszerzésében. Ezzel a menedékkérők azt is figyelmen kívül hagyják, hogy nem dönthetik el szabadon, melyik uniós országban szeretnének menedékjogot kapni (Klenner, 2016).

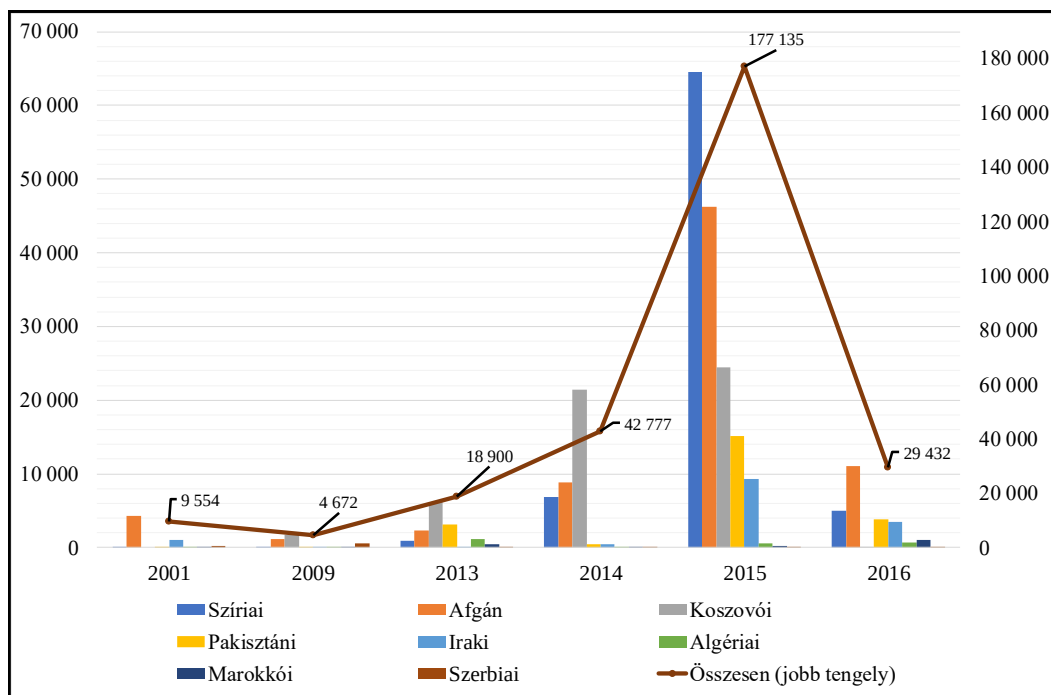
Az eljárás megszüntetésére tehát azokban az esetekben kerül sor, ha a kérelmező nem működik együtt a hatósággal, vagy ismeretlen helyre távozik (OIF, 2024). Ezek a megszüntetések, és az adott évben regisztrált összes menedékkérők száma látható a 19. ábrán. 2016-ban abból kifolyólag magasabb a megszüntetett eljárások száma, mert általában maradnak lezáratlan eljárások, amelyek áttolódnak így a következő évre. Ennek tükrében, valamint az elutasított eljárások figyelembe vételével már érthetőbbnek bizonyul az alacsony pozitív elbírálások száma.

19. ábra: Adott évben regisztrált menedékkérők száma összesen, és megszüntetett eljárások száma (2013-2016)

Forrás: Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (saját szerkesztés)

A lenti ábrán látható, hogy a kiemelkedő évszámokban mely országok állampolgárai adták a hazánkba érkező menedékkérők jelentős részét. Az afgánok, koszovóiak, és különösen 2015-ben a sírek alkottak kiemelkedő többséget. Rajtuk kívül a pakisztániak, irakiak, algírok, marokkóiak, illetve szerbek bizonyultak számottevőnek.

20. ábra: A Magyarországra érkező menedékkérők száma állampolgárság szerint (2001, 2009, 2013-2016, fő)

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (saját szerkesztés)

5.2.1. Ukrán menekültek Magyarországon

Ukrajna már 2014 előtt is kontinensünk legnagyobb munkaerő-kibocsátója volt, 2012-ben már 1,2 millióan dolgoztak külföldön (Sushko et al., 2016). Azonban a legtöbb tanulmányban kiemelik, hogy az ukrán migráció esetében nem végleges költözésről van szó, hanem rendszeresen visszatérnek hazájukba (Illés – Kincses, 2009) (Lipták – Kincses, 2023).

Magyarország szomszédos államként különösen érintett biztonságpolitikai szempontból és menekülthullám kapcsán egyaránt. A háború utáni fél évben majd egymillió ukrán állampolgár lépte át a magyar határt, amely egy jelentősen magas számnak tekinthető az anomáliák ellenére is. Például a biometrikus útlevelel érkezőket nem regisztrálják, ellentétben az egyéb dokumentumokkal többször ki-belépőkkel, ingázókkal. Azon ukrán menekültek száma, akik hosszabb ideje Magyarországon tartózkodnak, csupán becsülhető, nagyságuk elérheti a 100-120 ezer főt is (Zatykó – Schumann, 2024).

Annak oka, hogy az elmúlt években nem érződik az orosz-ukrán háború hatása a magyarországi menedékkérelmek esetében nem más, minthogy az EU egy ideiglenes védelmet ad az ukrainai háború elől elmenekülőknél, egy különleges menedékes státuszt. Ez meghatározott jogokat és szolgáltatásokat biztosít számukra, lehetővé téve, hogy

meghatározott ideig Magyarországon tartózkodhassanak. Magában foglalja, a menedékhez való hozzájutást, a szociális segélyt, orvosi ellátást, gyermekek oktatását, továbbá a munkavállalási engedély nélküli munkavégzés lehetőségét is. Pénzügyi támogatást is jelent, ennek összege felnőtteknek havi 22 800 forint, gyerekeknek havi 13 700 forint (UNHCR, Ideiglenes védelmi státusz).

A jogosultak körébe Magyarországon azok a személyek tartoznak, akik 2022. február 24-e előtt Ukrajnában tartózkodtak, és ezen a napon vagy ezt követően léptek be az EU-ba. Ebbe bele tartoznak az ukrán állampolgárok, a korábban ott menekültként és hontalanként elismert személyekre, továbbá az erre jogosult családtagjaikra. Az ideiglenes védelem érvényességét meghosszabbították 2025. március 4-ig. Amennyiben a Magyarországról egy másik országba költözik az ideiglenes védelemben részesülő személy, az új országnak szintén ugyanazokat a jogokat kell biztosítania a számára, azonban ez esetben Magyarországon visszavonják a státuszt. Az a személy, aki ukrán állampolgár, de 2022. február 24. előtt érkezett Magyarországra nem jogosult az ideiglenes védelemre, azonban nagy eséllyel megkaphatja a befogadott státuszt (UNHCR, Ideiglenes védelmi státusz).

Magyarországon a menedékesekre az uniós irányelven és EU tanácsi határozaton kívül a hazai menekültügyi szabályokat, továbbá az azokhoz kapcsolódó ágazati jogszabályokat egyszerre kell érvényesíteni. Azonban a befogadás ideiglenessége és a korábban felszámolt menekültügyi ellátórendszer miatt nem teljes a szabályok közötti összhang. Például hiányoznak a menedékesek fogadásához szükséges alapvető ellátások: nincs befogadó állomás, tolmács, szociális munkás a lakhatás, munkavállalás intézéséhez, illetve nincs nyelvtanfolyam. A menedékes elismerési kérelmét kizárólag személyesen terjesztheti elő, amihez alapos meghallgatás és adategyeztetés szükséges. Ez értelemszerűen hatalmas problémát jelent az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság hivatalába nehezen eljutó idős embereknek, betegeknek, kismamáknak, hiszen a határon nincs menekültügyi munkatárs. A kérelem elbírálása 45 nap alatt történik, csak ezt követően kaphatnak anyagi támogatást (Tóth – Bernát, 2022).

Felmerül a kérdés, hogy a hiányos jogi és teljesen hiányzó menekült-ellátási és integrációs szakpolitikai támogatás nélkül, hogyan tudják a menekültek saját és családjuk alapvető igényeit kielégíteni a lakhatás, ételmezés, munka, oktatás, közlekedés, egészségügyi ellátás, valamint az ezekhez, illetve a jogszerű tartózkodásukhoz kapcsolódó ügyintézés terén, többnyire anyagi háttér, nyelvtudás és helyismeret nélkül. Többféle

szereplő is jelen van ezen a területen: az állam, az önkormányzatok, a civil szektor, illetve az egyéni segítők (Tóth – Bernát, 2022).

Noha az állam és az önkormányzatok bizonyos szolgáltatásokat fedeznek, általában ezek mértéke vagy minősége nem megfelelő. Ide tartozik a katasztrófavédelem által vezényelt ideiglenes lakhatás és napi háromszori étkezés a tömegszállásokon vagy egyéb, hosszú távon már szuboptimális környezetben. Szintén kérdés, hogy miként tudják igénybe venni az elvileg elérhető oktatást vagy egészségügyi ellátást, amit meglehetősen korlátoznak a nyelvi akadályok is (Tóth – Bernát, 2022).

5.3. MAGYARORSZÁG MENEKÜLTPOLITIKÁJA

A 2004-es uniós csatlakozásunk óta a magyar migrációs és menekültügyi szabályozás általános kontextusáról elmondható, hogy háromszintű (Tóth, 2013): a tisztán belső jogi eredetű normákon túl azt hazánk nemzetközi jogi kötelezettségei, továbbá a vonatkozó Európai Unió közösségi jog alkotja és alakítja. Ezek szimbiózisa nem csak kívánatos, de a Magyarországot kötelező nemzetközi jogi normák, az EU jog, illetve a hazai jog összhangja alkotmányos parancs. Abból kifolyólag, hogy ma már mennyiségében és leginkább részletekbe menően az EU-jog szabályozza a vízumpolitikával, határátlépéssel, a legális és irreguláris migrációval, továbbá a menekültüggyel összefüggő kérdések zömét, kijelenthető, hogy az uniós jog strukturális jellemzői révén a hazai jogalkotók mozgástere ezeken a területeken meglehetősen leszűkült (Friedery - Molnár, 2024).

A 2004-es csatlakozásunktól egészen a 2010. évi országgyűlési választások után megalakuló új kormányig a magyar migrációs és menekültügyi jogalkotás és jogfejlődés összességében szakmai szempontok mentén, de reaktív módon történt: a vonatkozó uniós *acquis* teljes körű átültetése és az annak való megfelelés vezérelte a hazai jogalkotói válaszokat, valamint szakpolitikai-formálást. Az új kormány hivatalba lépésétől 2015 elejéig a migrációs és menekültügyi jogszabályok módosítására, finomhangolására az EU-jogharmonizáció következtében került sor. Kivételt képzett a befektetői letelepedés jogintézményének meghonosítása, valamint az eredeti jogszabályi keretek fokozatos, a jogalkalmazói tapasztalatokkal és a különféle visszaélések elleni küzdelemmel igazolt szigorítása. 2015 tavaszán egy új éra kezdődött a példátlan hirtelenséggel előállt migrációs és menekültügyi válsággal. Ekkor egy összkormányzati szintű paradigmaváltás következett be, amely elsősorban úgy nyilvánult meg, hogy a hatát átszelő mozgások a legmagasabb prioritású nagypolitikai témák közé került. Ez együtt járt főként a menekültügyi szabályok nagyszámú érdemi módosításával (Friedery – Molnár, 2024). 2015-ben négyszer, ezt

követően pedig még legalább egy tucatszor módosult a Met. (2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról) (Tóth, 2019), minden alkalommal szigorítást hozva. 2015 szeptemberében kihirdette a Kormány a „tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetet” (41/2016. (III. 9.) Korm. rendelet), amely azóta is érvényben van, amellyel megteremtették egy különleges jogrend bevezetésének, az általános előírásoktól való eltérés fenntartásának jogi lehetőségét. Ez idő alatt az erősen biztonságközpontú szemléletmód mutatkozott meg a menekültügyi eljárási határidők lerövidítésében; a határon lefolytatott menedékjogi eljárás esetköreinek kiterjesztésében, majd kizárólagosság tételében; továbbá a magyar-szerb határon felhúzott 175 km hosszú, mind komplexebbé váló „fizikai határzár” mellett a „jogi határzár”, azaz a büntetőjog eszközeinek a határigazgatás szolgálatába állításával. Bevezették továbbá a jogszerűtlen határátlépőknek, beleértve a menedékkérőket is a határtérségben, majd később az ország egész területén történő elfogását követően a határ túloldalára történő (minden formális eljárást és garanciát nélkülöző) visszakísérését, mint önálló kényszerintézkedés (Friedery – Molnár, 2024).

A meglehetősen szigorral fellépő, a menedékkérőkre fókuszáló jogszabályi változások az Európai Unió Bíróságának 2020. májusi, a határon lefolytatott menekültügyi eljárás, illetve a visszakísérési magyar gyakorlat uniós jogba ütközését megállapító ítéletét követően az érintettek jogait tovább szűkítő megszorításokat hoztak. Noha a kormányzat az FMS ítéletre adott reakcióként a két tranzitzőnát azonnali hatállyal bezárta, a menedékjogi eljárás megindítását a még restriktívebb új előírások főszabály szerint már nem tették lehetővé sem belföldön, sem a határon. Innentől kezdve a kérelmezőknek a külképviseleti eljárás keretében először a kijevi vagy belgrádi magyar nagykövetségen kell jeleznie a menedékkérelem előterjesztésére irányuló szándékát, és csak annak előzetes pozitív megítélése esetén kap lehetőséget arra, hogy egy speciálisan abból a célból felhasználható vízum birtokában az ország területére beutazzon, és így hivatalos formában is előterjessze kérelmét (Friedery – Molnár, 2024).

Magyarország kormánya 2015 óta bizonyos kampányokon keresztül hozzájárult ahhoz, hogy a magyar emberekben az a benyomás alakuljon ki, miszerint Magyarország célországga vált a bevándorlást illetően. Vitathatatlan, hogy Magyarország 2015-ben korábban soha nem tapasztalt menekültáradton esett át, ezt bizonyítja, hogy nem volt olyan EU-s ország, ahol nagyobb lett volna a 100 ezer lakosra jutó menedékkérelmek száma (Eurostat). Ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy ez a legtöbb esetben csupán formalitás volt, és valójában folytatták útjukat Nyugat-Európa felé. A hullámot követő hirtelen elapadás is egyértelműen arra utal, hogy Magyarországot nem tekintették

egyáltalán célországának a menekültek. 2015-ben több változáson is keresztülment a kormány narratívája, amihez tudni kell, hogy februárig leginkább a Koszovóból érkező menekültek, és csak ezután indult drámai növekedésnek a szír, iraki, afganisztáni és pakisztáni érkezők száma. Elsőként az volt a kormány álláspontja, hogy az érkező személyek „gazdasági bevándorlók”, mivel nem háború elől menekülnek. Ez az év közepére már nem volt fenntartható, így ettől fogva már azt emelték ki, hogy több biztonságos országon is keresztülhaladnak, így nem is tekinthetők menekülteknek. A párizsi terrorcselekményeket követően, év végére már teljesen összemosódott a terrorizmus a migrációval (Juhász et al., 2017).

Magyarország eltérő helyzetben van a többi tagállamhoz képest a menekültválságot illetően, mivel úgy vált frontvonalbeli országgá, hogy kitettsége Görögországhoz, illetve Olaszországhoz volt hasonló, de egyéb migrációs mutatókat tekintve olyan kelet-európai államokra hasonlított, amelyeket nem érintett kifejezetten a menekültek érkezése. Ennek a különleges helyzetnek több fontos következménye is volt. A magyar lakosok által korábban tapasztalt migrációs mintázatba nem illeszkedett a menekültek érkezése. A társadalom meglévő beilleszkedéseire építettek az idegengyűlölő kampányok, amelynek következtében a politikai diskurzus erősen felerősödött (Barna – Hunyadi, 2015). A kormánynak nem kellett attól tartania, hogy a szélsőséges stílusuk és üzeneteik miatt a bevándorló szavazók később büntethetnék őket, mivel tudták, hogy valójában nincs számottevő bevándorló jelenlét. Ennek a következménye az is, hogy a magyar társadalomban fals kép él a bevándorlókról. Az Orbán kormány elérte, hogy az EU és az az alapító államok vezetői elismerjék azt, hogy Olaszország és Görögország mellett Magyarország is komoly nyomásnak van kitéve, és ebből adódóan részesüljön hazánk kiemelt bánásmódban (Juhász et al., 2017).

5.3.1. Hazánk „krízismenedzsméntjének” külföldi megítélés

A 2015 utáni időszak jogfejlődésének sajátossága, hogy az egyre restriktívebb nemzeti jogalkotás uniós joggal, valamint nemzetközi joggal való összeegyeztethetlensége végett igencsak komoly számban kerültek ügyek a két európai nemzetközi bírói fórumra. Az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt az Emberi Jogok Európai Egyezményébe és kiegészítő jegyzőkönyvei foglalt számos emberi jog megsértése miatt indultak egyéni panaszos perek. Ezek tartalmazták például a külföldiek kollektív kiutasításának tilalmát, az önkényes jogszerűtlen fogva tartás tilalmát, illetve a kínzás vagy rossz bánásmód egyéb formáinak minősülő hatósági gyakorlat prohibícióját (Friedery - Molnár, 2024).

Az EU Bíróság előtt a 2015 utáni magyar jogszabály-módosításoknak a visszatérési és menekültügyi EU *acquis*-ba való ütközését felvető esetek jellemzően a hazai rendesbíróságok által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárás formájában indultak, de kötelezettségszegési eljárásokra is volt példa. Nagy Boldizsár megállapítása szerint Magyarország az egyedi jogi anomáliák miatti elmarasztalástól a mély, rendszerszintű, már a jog uralmát veszélyeztető jogsértések egyöntetű elítéléséig jutott el a két legfontosabb európai fórumon (Nagy, 2019)

„Ezekben a nemzetközi bírósági döntésekben megfogalmazottaknak a magyar jogalkotó eddig nem tett eleget – pár technikai jellegű kiigazítást leszámítva. Ez azt is eredményezte, hogy az EJEB ítéletek végrehajtását felügyelő ET Miniszteri Bizottság előtt továbbra is lezáratlan a tárgybéli ügyek implementálásának nyomon követése; míg az EU Bíróság ügyei közül mivel a Nagytanács Magyarországot kötelezettségszegésben elmarasztaló, C-808/18. számú ügyben hozott döntését a magyar állam 2020 decembere óta negligálja, az Európai Bizottság ismét az EUB-hez fordult az EUMSZ 260. cikke alapján a nemteljesítés miatti átalányösszeg és kényszerítő bírság megítélését kérve (aminek az EUB, megsokszorozva a kért pénzügyi szankciók mértékét, eleget is tett). E két európai bírói fórum mellett – a teljesség igénye nélkül – az EU egyes ügynökségei (pl. az EU Alapjogi Ügynöksége; az EU Menekültügyi Ügynöksége); az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR); az Európa Tanács emberi jogi főbiztosa; továbbá nemzetközi nem kormányzati szervezetek (pl. az Aire Centre, International Commission of Jurists) egyaránt rámutattak a Met.-nek, a Harmtv.-nek, az államhatártól szóló törvénynek, illetve azok végrehajtási gyakorlatának az uniós és nemzetközi jogi követelményekkel való összeegyeztethetetlenségére. Jogi korrekciókat ezek a (nem bírósági) dörgedelmek sem eredményeztek” (Friedery – Molnár, 2024, p.143).

Összességében megállapítható, hogy a magyar jogalkotó 2015 után olyan szabályokat fogadott el és gyakorlatokat alakított ki, amelyek szembe mennek az EU menedékjogi és visszatérési *acquis*-jával, mindez pedig komoly jogi következmények nélkül történt (Friedery – Molnár, 2024).

5.4. MAGYARORSZÁG NEMZETI INTEGRÁLT HATÁRIGAZGATÁSI STRATÉGIÁJA

A jelenleg is érvényben lévő Nemzeti Integrált Határigazgatási Stratégia 2022 és 2028 közötti időszakra vonatkozik, és a korábbi eredményeket felhasználva két fő részből tevődik össze: stratégiai leírásból és táblázatos cselekvési tervből. A Stratégia víziója, hogy

Magyarország a jövőben is az egyik legbiztonságosabb külső határokkal rendelkező tagállam legyen, ezzel hatékonyan hozzájárulva mind a saját, mint az EU tagállamok belső biztonságához, ezáltal garantálva a schengeni térségen belüli szabad mozgás fenntartását (Stratégia, 2022).

A Stratégia tartalmazza az integrált határigazgatás (IBM) SWOT elemzését is, amelyet a 21. ábrán láthatunk.

S	W	O	T
Politikai és szakmai vezetés által kiemelten kezelt szerep az ország biztonságában, schengeni vívmányok fenntartásában Magas színvonalú operatív és stratégiai együttműködés szomszédos országokkal Határrendészetben alkalmazott technológia folyamatos fejlesztése Visszafogadási egyezmények hatékony alkalmazása harmadik országokkal	Személyi állomány fluktuációja, megfelelő ütemben történő pótlás Technikai felszerelések és járművek javításának, cseréjének elhúzódása, nehézkessége Személyi állomány helyzettudatos képzése Bűnügyi felderítő kapacitások szűkössége Határrendészeti feladatok minőségbiztosítási rendszerének hiányosságai	Képességfejlesztés, innováció előmozdítása, adaptáció a változásokhoz Hazai és nemzetközi szakmai kapcsolatrendszer további fejlesztése Megelőző tevékenység fokozása, nemzetközi szintre kiterjedő rendszeres trendanalízis Szorosabb együttműködési rendszer kialakítása más szolgálati ágakkal Frontex-szel közösen végrehajtott légi toloncolási műveletekben történő aktív részvétel	Határrendészeti szakterületen bekövetkező fluktuáció Geopolitikai változások nyomán kialakuló nagyarányú migrációs mozgások Nyugat-balkáni országokból érkező változó intenzitású mozgások Az embercsempészség és emberkereskedelem szerveztségének és konspiráltságának növekedése Migráció instrumentalizációja Az automatizálás és a határigazgatás digitalizálásával járó feladatok

21. ábra: Az IBM SWOT elemzése

Forrás: Magyarország Nemzeti Integrált Határigazgatási Stratégiája (2022)
(saját szerkesztés)

A cselekvési terv összesen 78 célkitűzést tartalmaz, melyet 15 alcsoportra bontottak, és minden célkitűzésnél feltüntetésre került(ek) a végrehajtásáért felelős szerv(ek), a kijelölt határidő, továbbá a felhasználható források. A határőrizettel kapcsolatos pontok a járőrállomány fejlesztésére, a technológia korszerűsítésére, Románia schengeni csatlakozására való felkészülésére, a létszám optimalizálására és az állomány képzésére fókuszálnak. A határforgalom ellenőrzését illetően a határátkelőhelyek fejlesztését, a szomszédos országokkal és nemzetközi szervekkel való együttműködést, továbbá az információcsere javítását tűzték ki célul. A bűnmegelőzéssel kapcsolatban az illegális migrációval és a terrorizmussal összefüggő bűncselekmények megelőzésére és felderítésére, valamint a határrendészeti állomány bűnüldözési ismereteinek bővítésére

irányulnak a célok. Törekednek a rendőrségi állomány érzékenyítésére a sérülékeny csoportok iránt, a kockázati tevékenység fejlesztésére, a CIRAM (*Common Integrated Risk Analysis Model*) bevezetésére, továbbá a kockázatértékelési tevékenységek bővítésére. Szintén célként említik a Frontex-szel való együttműködés folytatását és erősítését, a tagállamok közötti kooperáció fokozását, valamint a technikai erőforrások biztosítását. A terv hangsúlyozza a magyar hatóságok közötti megerősített együttműködés fontosságát egy átfogóbb határbiztonsági rendszer létrehozása érdekében. A visszatéréssel kapcsolatos pontok a visszaküldési eljárások hatékonyságának növelésére, a harmadik országokkal való együttműködés fejlesztésére, az önkéntes visszatérések számának növelésére, a Frontex által támogatott visszatérési műveletek fokozására, a kitoloncolási eljárások fejlesztésére, és a migrációs útvonalak elemzésére irányulnak. A K+F területén a határőrizeti technológiák kutatására és fejlesztésére, a nemzetközi projektekben való részvételre, illetve a mesterséges intelligencia alkalmazására koncentrálnak. A Frontex Egységes Alaptantervének (CCC) bevezetésére, a határrendészeti képzés kedvezményezettjeinek körének bővítésére, a gyakorlatorientált képzés erősítésére, a távoktatási módszerek alkalmazására, a határrendészeti oktatók képzésének fejlesztésére, valamint a képzés hatékonyságának mérésére is irányulnak tervek (Stratégia, 2022).

Megemlítendő, hogy a célkitűzések többségét az uniós források felhasználásával tervezik fedezni, melynek kritériuma az európai uniós jogi aktusok tiszteletben tartása.

6. NÉMETORSZÁG MENEKÜLTÜGYI POLITIKÁJA ÉS KÜLPOLITIKAI HELYZETE

Németország esetében is először a menekültügyi eljárást mutatom be, majd statisztikai adatokkal ismertetem az ország helyzetét, illetve a menekültügyi politikáját.

6.1. MENEKÜLTÜGYI ELJÁRÁS NÉMETORSZÁGBAN

A Szövetségi Migrációs és Menekültügyi Hivatal (*BAMF*) vizsgálja felül a menedékjog iránti kérelmet. Ezt követően születik a döntés, hogy az illető Németországba maradhat-e vagy sem.

Az első lépésként a megérkezett személyt egy fogadóállomáson regisztrálják, majd megkapja az ideiglenes igazolványát. Legtöbbször már itt sor kerül a menedékjogi iránti kérelem benyújtására. Ezt követően egy járáshoz vagy városhoz rendelik, ahol egy átmeneti szálláson elhelyezik, és az illetékes Idegenrendészeti Hatóságtól megkapja a tartózkodási engedélyét. A menedékjog iránti benyújtást követően postán értesítik az illetékes fogadóállomáson lezajló meghallgatásról. Második lépésként tehát megtörténik a meghallgatás, ahol arra adnak választ, hogy miért menekültek Németországra. Ezt követi a BAMF döntéshozatala. A határozatot is postán kapja meg a menedékjogi kérelmet benyújtó személy, melynek a pozitív kimenetelei a következők lehetnek (Landkreis Heidenheim, 2023):

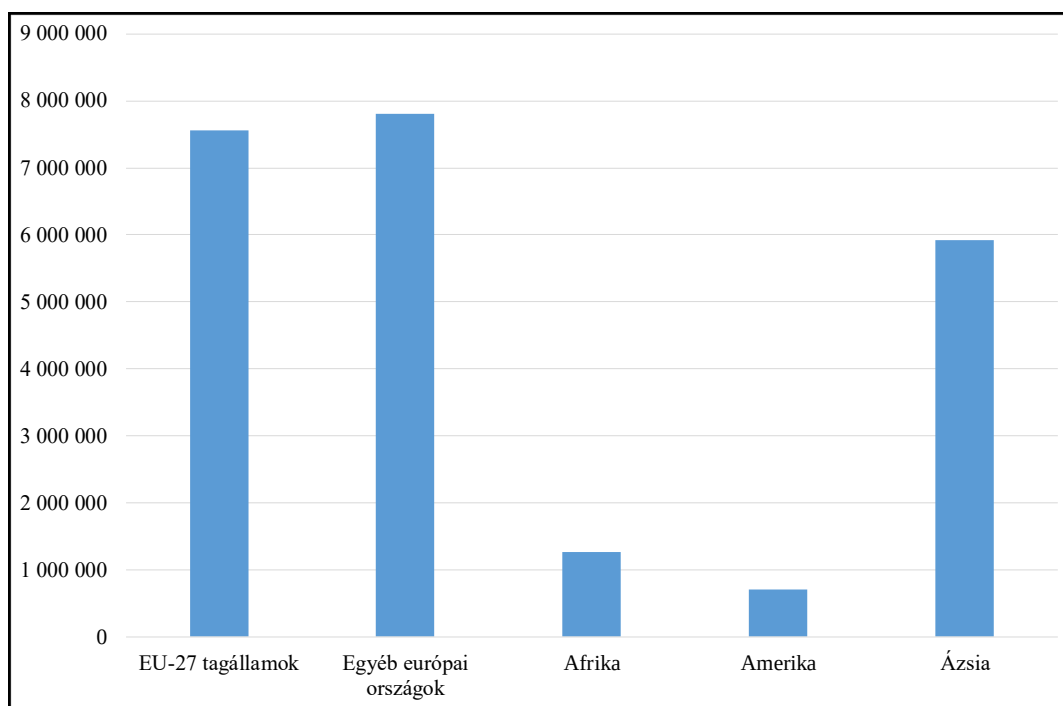
- Menekültstátusz: 3 évre szóló tartózkodási engedély, amely meghosszabbítható, és lehetséges a család kiköltöztetése.
- Kiegészítő védelem: 1 éves tartózkodási engedély, amely meghosszabbítható, azonban a család kiköltöztetése jelenleg alapvetően nem lehetséges.
- Visszaküldési tilalom: Szintén 1 éves tartózkodási engedély, amely meghosszabbítható, de a család kiköltöztetése nem lehetséges.

Amennyiben elutasításra kerül a kérelem, kiutazási kötelezettség áll fenn, akár kitoloncolásra is sor kerülhet (Landkreis Heidenheim, 2023).

A menekültügyi eljárás ideje alatt a Landratsamt Heidenheim szálláshelyein elhelyezik a menedékkérőt, valamint pénzzel is támogatják. A pozitív határozatot követően a Munkaközvetítő Központtól fogja kapni a juttatást (Landkreis Heidenheim, 2023).

6.2. KÜLFÖLDI KÖTŐDÉSŰ NÉPESSÉG NÉMETORSZÁGBAN

Minden évben, a mikrocenzus keretében a Német Statisztikai Hivatal vizsgálja a migrációs háttérrel, azaz akiknek legalább az egyik szülőjük nem születéssel szerezte meg az állampolgárságot, vagy saját migrációs tapasztalattal rendelkeznek (Suhajda, 2020). A Statistisches Bundesamt adatai szerint 2023-ban közel 25 millió olyan személy volt Németországban, aki valamilyen módon migráns háttérrel rendelkezett. 2020-hoz képest ez 3 milliós növekedést jelent.

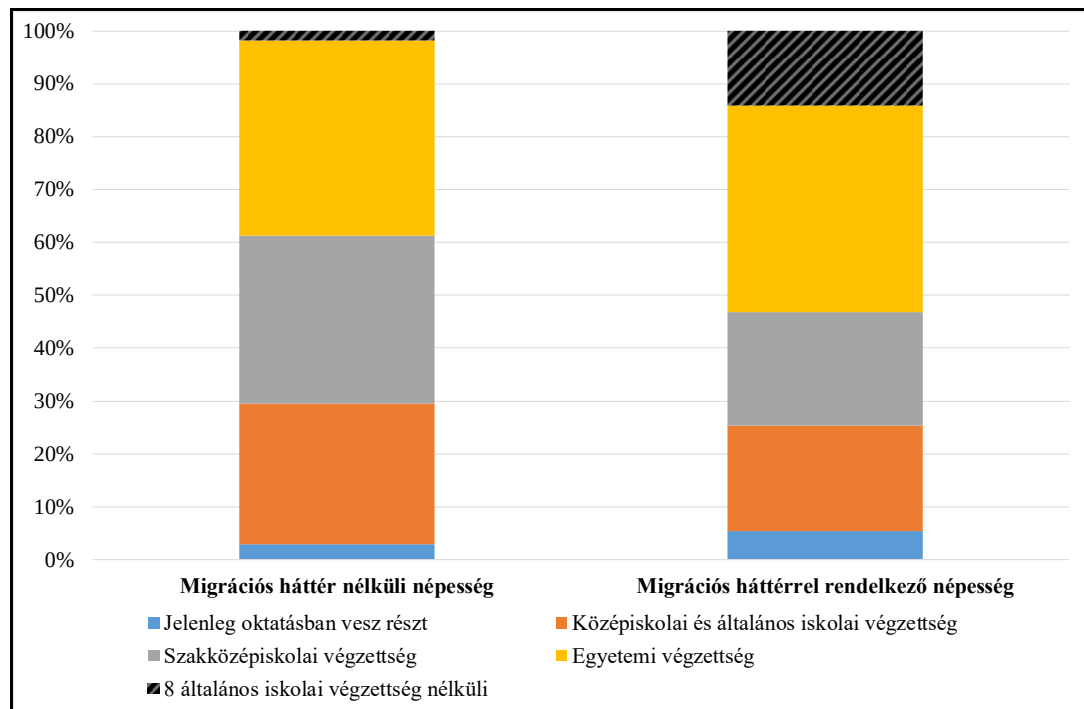
22. ábra: Migrációs háttérű személyek megoszlása Németországban származási hely szerint (2023, fő)

Forrás: Statistisches Bundesamt-Destatis (saját szerkesztés)

A fenti ábráról leolvasható, hogy a migrációs háttérű személyek nagyrésze Európából érkezik, de ugyancsak jelentős Ázsián belül a Közel-Keletről érkezők száma. Főként 25 és 45 év közöttiek alkotják a német lakosság ezen csoportját, így az átlagéletkoruk 35,5, szemben a teljes népességgel, amelynek 43,7 (destatis.de, 2024).

Németországban 2012-ben került sor az EU irányelvének érvényesítése, amely a harmadik országból érkező magasan képzett szakemberek foglalkoztatásának könnyítésével kapcsolatos. Ezek a személyek megkapták az EU-s kékkártyát, mellyel lehetőségük adódott munkavállalásra az unió területén. Ehhez egy féléves németországi vízum is társult, feltéve, hogy a dolgozni vágyó rendelkezett érvényes munkaszerződéssel egy német cégnél.

Tekintettel arra, hogy az ilyen jelentkezők számára a német átlagjövedelemnél kevesebb fizetés volt előírva, a szakpolitika örült ennek a foglalkoztatási lehetőségnek. A munkaerőpiachoz erős gazdasági lobbis és médiakommunikáció is társult, mely az idő előrehaladtával egyre nagyobb mértékben tematizálta a közbeszédet. Ez a légkör szignifikáns szerepet játszott a Willkommen-politika társadalmi elfogadottságában, melyről a későbbiekben részletesebben is írok (Zohnhöfer – Saalfeld, 2019) (Suhajda, 2020).

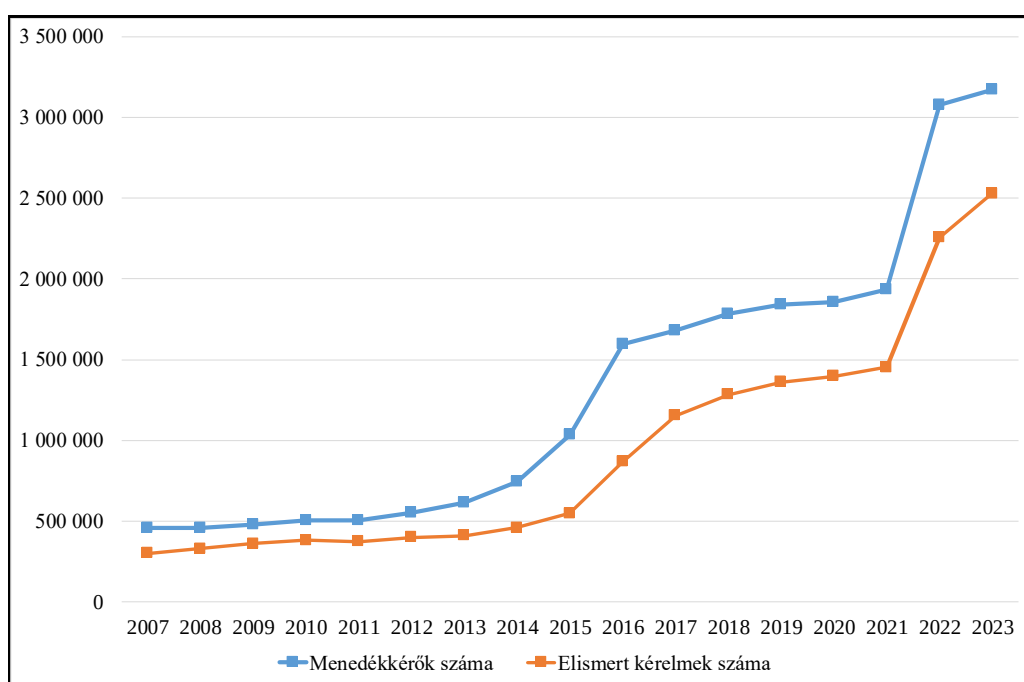
23. ábra: A népesség megoszlása iskolázottság szerint Németországban (2023)

Forrás: Statistisches Bundesamt-Destatis (saját szerkesztés)

A 23. ábrán az iskolázottság látható a migrációs háttérrel rendelkező népesség és a migrációs háttér nélküli népesség esetében. Az migrációs háttérű népesség alacsonyabb átlagéletkora itt is megnyilvánul, mivel az ő esetükben magasabb a jelenleg oktatásban résztvevők aránya. Az egyetemi végzettséggel rendelkezők aránya közel azonos, a migrációs háttérrel rendelkezők 39%-ára igaz, amely 2%-kal magasabb a másik csoportéhoz képest. A leginkább szembetűnő különbség azonban az, hogy sokkal nagyobb arányban szerepelnek az 8 általános iskolai végzettség nélküliek a migrációs háttérrel rendelkező népességben.

6.3. MENEKÜLTEK NÉMETORSZÁGBAN

Németország az egyik legnépszerűbb országnak számít a menekültek körében, így ebből kifolyólag már alapvetően számos eltérésre számíthatunk a már bemutatott tranzitországgként szolgáló Magyarországhoz képest. A lenti ábrán azt láthatjuk, hogy nem csak a menedékkérelmek száma nőtt, de a pozitív elbírálások száma is. 2007-ben még a félmillió föt sem érte el a menekültkérelmek száma, és ez 2014-ig csak mérsékelten emelkedett, majd 2016-ra már a 1,5 milliót is átlépte. 2021-ig aztán ismét egy lassabb, de állandó növekedés volt jellemző, egészen az orosz-ukrán konfliktus kirobbanásáig. Ekkor 1 év alatt több mint 1 millióval nőtt a kérelmek száma, az elfogadottak száma pedig 800 ezerrel.

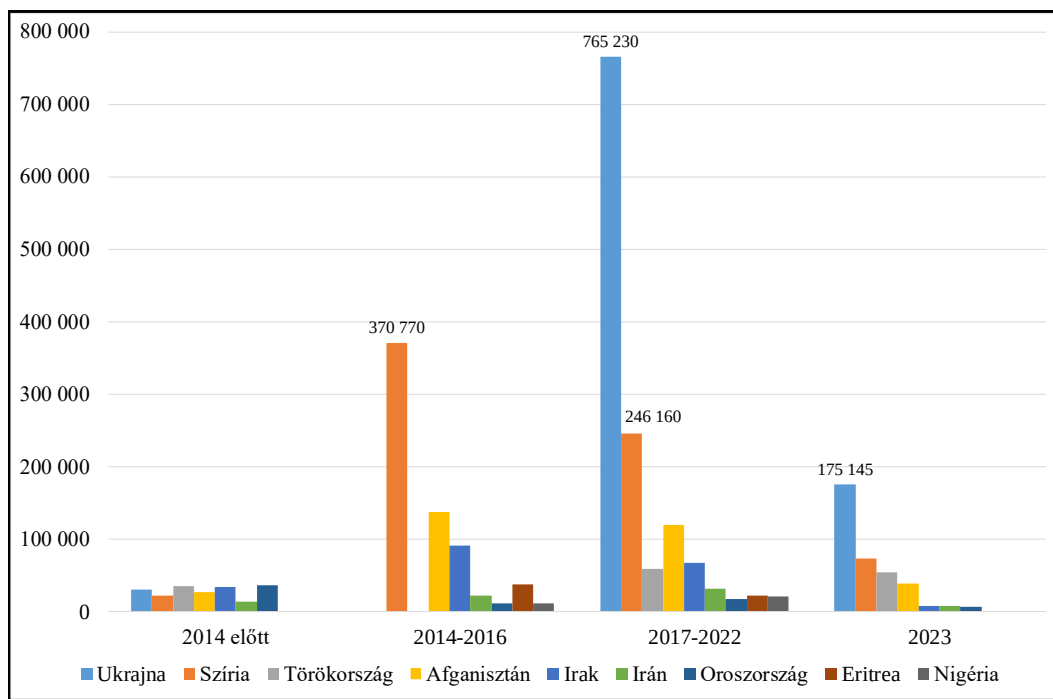

24. ábra: A menedékkérők és az elfogadott kérelmek számának alakulása

Németországban (2007-2023, fő)

Forrás: Federal Statistical Office, Wiesbaden (saját szerkesztés)

Ami a származási országokat illeti a menekültek esetében, 2014 előtt nem volt kifejezetten kiemelkedő ország. 2014 és 2016 között azonban már megváltozott a helyzet, Szíriából érkeztek ezalatt a legtöbben, amely 370 770 főt jelentett. Az ezt követő időszakban 2022-ig szintén nagy számmal érkeztek szírek, azonban Ukrajna magasan kiemelkedett a háború kirobbanásának következtében, és 765 230 ukrán állampolgár menekült Németországba. A 2023-as évre szintén ukrán többség volt jellemző.

25. ábra: A Németországba érkező menekültek megoszlása a legfőbb kibocsátó országok szerint (fő)

Forrás: Statistisches Bundesamt-Destatis (saját szerkesztés)

6.3.1. Ukrán menekültek Németországban

Ahogy azt már korábban is említettem, Lengyelország mellett Németország volt az ukrán menekültek számára a legfőbb célország. Ennek következményeként 2023-ra az ukrán állampolgárok a németországi lakosságba tartozó külföldiek második legnagyobb csoportjává váltak 10,9%-kal (Statistisches Bundesamt-Destatis, 2024). 2023-ra közülük 884 ezren rendelkeztek a védelem keretében nyújtott, a külföldieknek a szövetségi területen való tartózkodásáról, munkavállalásáról és integrációjáról szóló törvény szerinti tartózkodási engedéllyel (Friedery, 2023).

Németországban szintén érvényben van az ideiglenes védelemről szóló irányelv (hazánkban a menedékes státuszt jelenti), melynek egységes alkalmazásának elősegítése érdekében a szövetségi belügyminisztérium 2022. március 14-től kezdve pontosító, magyarázó körleveleket küldött a tartományoknak, hiszen az átmeneti megadásáról a tartományokban működő idegenrendészeti hivatalok döntenek (Friedery, 2023). Az Aufenthaltsgesetz 24. § (3)-nak megfelelően az átmeneti védelemben részesültek az egyes tartományok között kerülnek elosztásra, melyhez a tartományok kvótákat állapíthatnak a befogadásra és az elosztásra vonatkozóan. Abban az esetben, ha a tartományok nem

állapodtak meg más elosztási kulcsról, a menedékkérők esetében is alkalmazott Asylgesetz 45. § (1) szerinti „Königstein Schlüssel” alapján történik a szétosztásuk.

A menekülteknek nyújtott támogatás lényegesen magasabb a magyarországihoz képest. Egy egyedülálló személy havi 563 €-t, egy egyedülálló szülő pedig egy 6-13 év közötti gyermekkel további 390 eurónyi támogatásban részesül. 14 és 17 év közötti gyermek esetében az egyedül nevelő szülő ezzel szemben nem 390 €, hanem 471€ támogatást kap a gyermek után. Két felnőtt élettárs esetében összesen 1 012 € a támogatás összege (Südkurier, 2024).

6.4. NÉMETORSZÁG MENEKÜLTPOLITIKÁJA

A Merkel-kormányok idején 2014-ig számos intézkedés nehezítette a menekültek helyzetét Németországban. Ebből kifolyólag ezt a vezetést a 2014-es változtatásig „*Abwehrregime*”-nek, azaz a menedékkérőket elhárító kormányoknak is nevezik. A nehezítő intézkedések közé tartozik például az öt év várakozás a munkaengedély megszerzéséig, vagy a csökkenő szociális juttatások. 2014-ben azonban a Willkommen-politika éreztette a hatásait, amely mögött az volt a fő gondolat, hogy az érkező menekülteket sikeresen integrálják a társadalomba és a munkaerőpiacra, ezáltal hozzá tudnak járulni a német gazdaság sikeréhez. Az első menekülpaktum 2015-ben kijelölte biztonságos fogadó országnak Albániát, Montenegrót, illetve Koszovót, ahonnan az odaérkezőknek lehetőségük van benyújtani a menekültkérelmet Németországban. Egy évvel később létrejött a Második menekülpaktum, amely lehetővé tette a gyorsított kitoloncolást, valamint számos egyéb segítő és korlátozó intézkedés is született. Ugyanebben az évben, 2016 augusztusában életbe lépett az integrációs törvény, mely munkaerőpiaci alapon képzelel el a társadalmi integrációt, és ezen felül előírja, hogy milyen képzésben kell részt vennie az országba érkezőknek, és milyen munkalehetőségekkel rendelkezhetnek (Zohlnhöfer – Saalfeld, 2019).

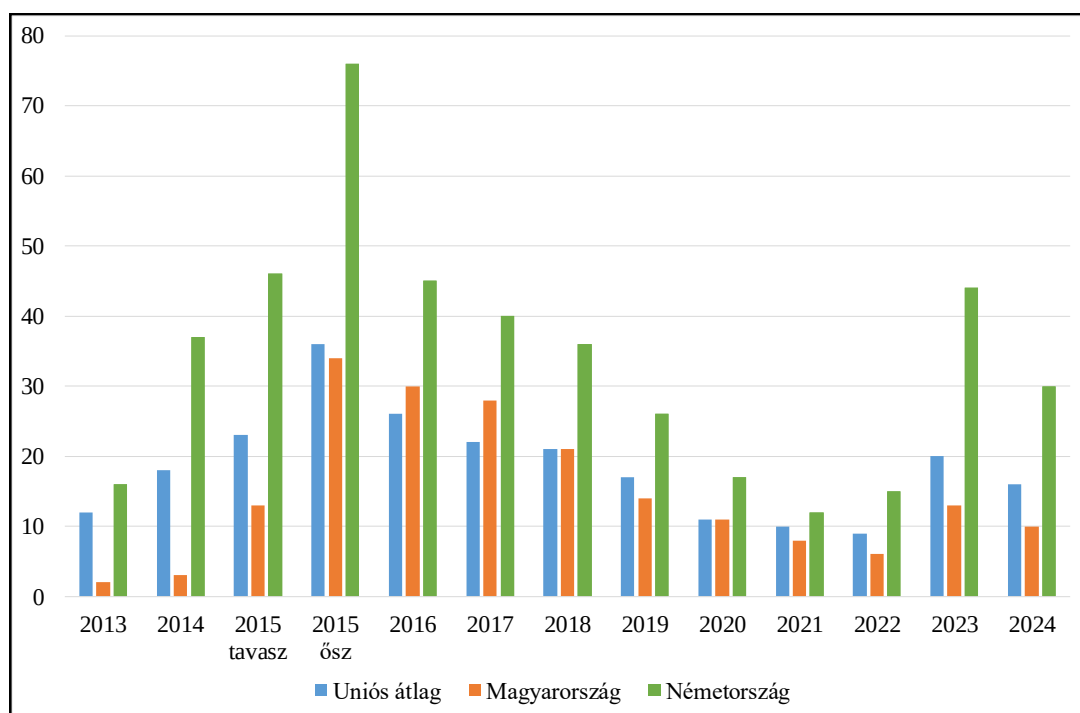
Érdemes megvizsgálni Angela Merkel viselkedésének kettősséget a menekültválság idején és az azt megelőző időszakban. 2014 októberében még azt nyilatkozta, hogy ki kell utasítani a jól integrált migránsokat is, amennyiben nincs tartózkodási engedélyük. 2015 nyarán úgy fogalmazott, hogy különbséget kell tenni a háborús menekültek és az olyan migránsok között, akik jobb életet remélve érkeznek Németországba. Ezen felül kitért arra, hogy nem járható út azt kommunikálni, hogy mindenki Németországba jöhet (Zohlnhöfer – Saalfeld, 2019).

Attitűdjének megváltozásában szerepet játszhattak a 2015-ös tragikus események (800 migránssal elsüllyedt hajó, osztrák autópályán hagyott 71 migráns holtteste). 2015.

szeptember első hetében úgy nyilatkozott, hogy minden szír regisztráció nélkül léphet be Németországba. Azt, hogy pontosan mi áll a változás hátterében nem lehet tudni, azonban egyik lehetséges magyarázatnak tartják, hogy a 20. századi német múlt miatt nem akart idegenellenesként fellépni. Egy másik lehetséges ok, hogy úgy gondolta előbb engedékeny módszert fog alkalmazni, és amennyiben ez sikertelen, kevésbé lesznek támadhatók a szigorú migrációkezelési politika. Miután bebizonyosodott, hogy kijelentése katalizálta a migrációt, és biztonsági deficitet teremtett számos térségben, illetve lényegesen meghaladta a német befogadókapacitást is, beismerte a hibáját, és korrekciós intézkedéseket kezdeményezett. Ide sorolható az Európai Unió és Törökország közötti megállapodás megkötése, mely számos tényező mellett hozzájárult az Európa felé irányuló migráció mérsékléséhez (Suhajda, 2020).

7. A MENEKÜLTVÁLSÁG TÁRSADALMI HATÁSAI

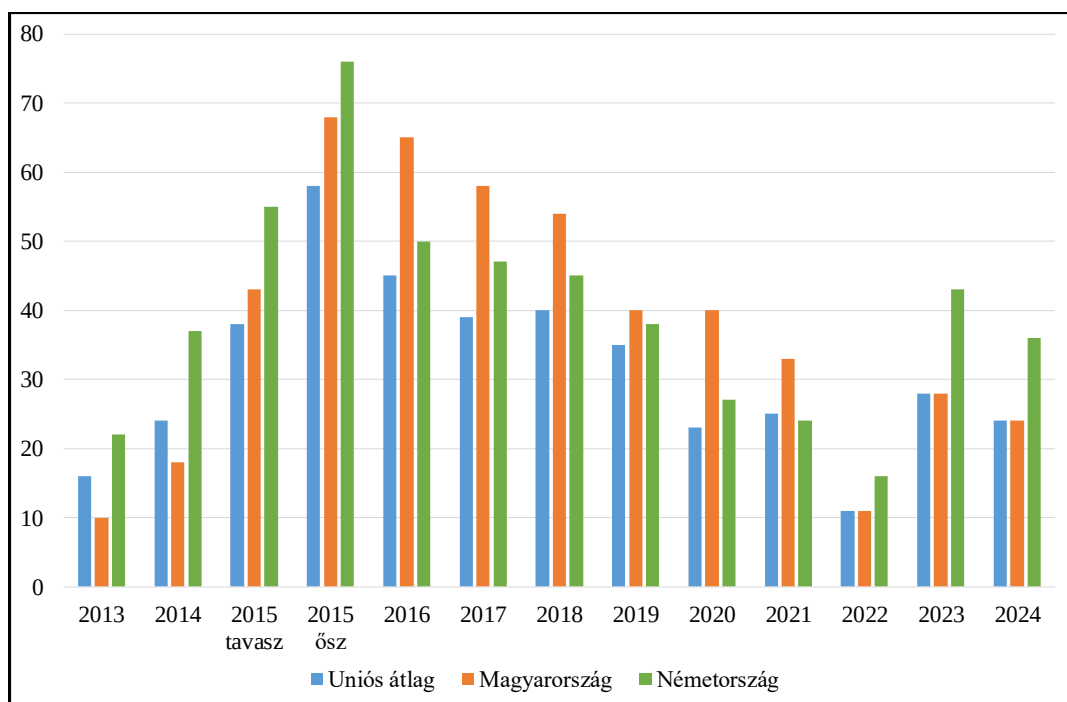
2015-ben jelentősen megváltozott az emberek hozzáállása a migrációhoz. Míg 2014-ben az Unió negyedik legfontosabb ügyének tekintették, egy évvel később májusban már az első helyre került 20 tagállamban. Magyarországon ez a változás még jelentősebb volt a többi tagállamhoz képest. A 26. ábra azt mutatja, hogy a megkérdezettek hány százaléka sorolta a migrációt az országa előtt álló két legfontosabb probléma közé. Magyarország eleinte elmaradt az uniós tagállamok átlagától, 2016-ban viszont már túl is lépte azt. 2019 óta azonban újra alacsonyabb, vagy azonos volt az arány. 2015 őszén érte el a legnagyobb értéket, ekkor a megkérdezettek harmada gondolta úgy, hogy a Magyarország előtt álló két legfontosabb probléma egyike a bevándorlás. Ez egy rendkívül drasztikus emelkedés a 2013-as 3%-hoz képest. Németország esetében már 2014-re drasztikus növekedés volt jellemző, mely 2015 őszére érte el a tetőpontját. Az is észrevehető, hogy minden évben az uniós átlagon felüli értéket mutat, amely vélhetően a célszázi mivoltából adódik, hiszen a lakosság gyakrabban, és több menekülttel találkozik a legtöbb uniós tagállamhoz képest.

26. ábra: Bevándorlást a saját országot érintő két legfontosabb probléma közé sorolók aránya (2013-2024, %)

Forrás: Eurobarometer (2013-2024) (saját szerkesztés)

A 27. ábra az előzővel ellentétben nem a megkérdezett személy országára vonatkozik, hanem az egész Európai Unióra. Akárcsak az előbbinél, az első két évben itt is az átlag alatt helyezkedett el hazánk, azonban 2015 tavaszától 2022-ig magasan az uniós átlag feletti százalékok jelennek meg. 2015 őszén a megkérdezettek 68%-a gondolta úgy, hogy a bevándorlás a két legégetőbb probléma között van, amellyel az Európai Unió szembesül. Egy évvel később kizárólag Észtország előzte meg hazánkat e tekintetben (Eurobarometer, 2016). Kifejezetten meglepő, hogy Németországot is megelőztük 2016 és 2021 között, miközben a fenti ábrán ez egyszer se fordult elő. Ebből úgy tűnik, mintha túlságosan is nagy problémának tekintenénk Európára vonatkozóan, annak ellenére, hogy mi tranzitországgként nem találkoztunk vele akkora mértékben, mint például Németország. Ebben a magyar kormány által folytatott migráns ellenes kampányoknak is szerepe lehetett. A terrorizmus említése szintén nagy növekedésen ment keresztül, 2015 tavaszán 5% volt, ellenben ősszel már 29% (Eurobarometer, 2015).

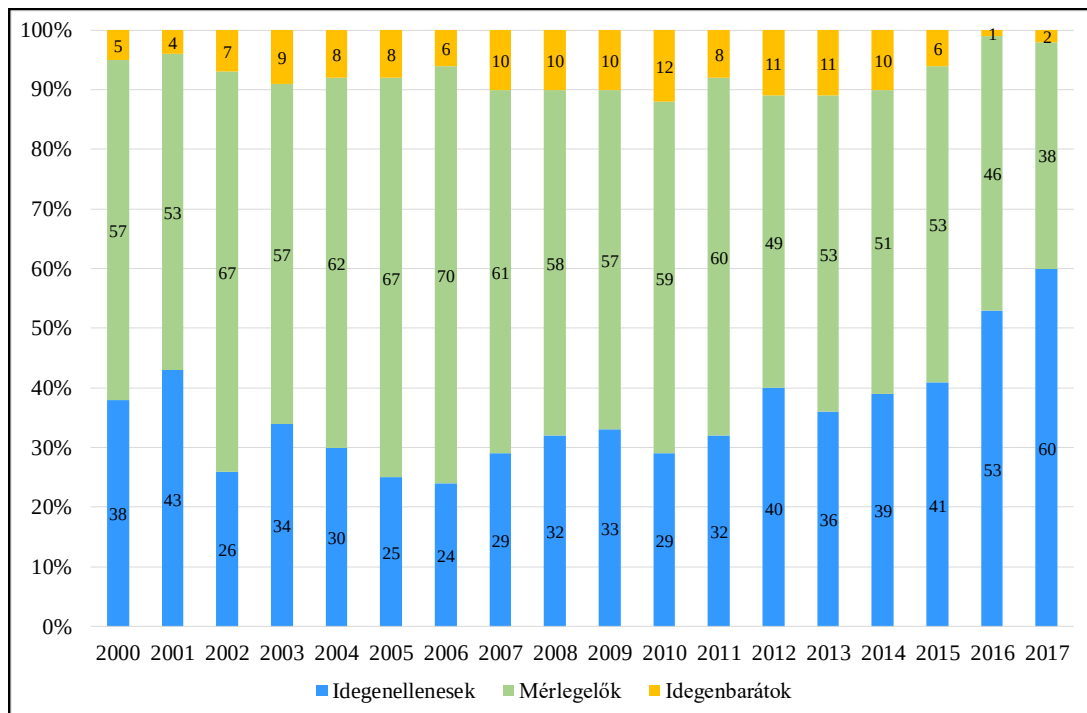

27. ábra: A bevándorlást az Európai Uniót érintő két legfontosabb probléma közé sorolók aránya (2013-2024, %)

Forrás: Eurobarometer (2013-2024; saját szerkesztés)

Sajnos több belföldi és nemzetközi felmérés kimutatta, hogy a magyar társadalomnak fontos jellemzője a kisebbségi csoportokkal szembeni erős előítéletesség (Enyedei et al., 2006; Ligeti, 2006). A rendszerváltás óta végzett rendszeres felmérések

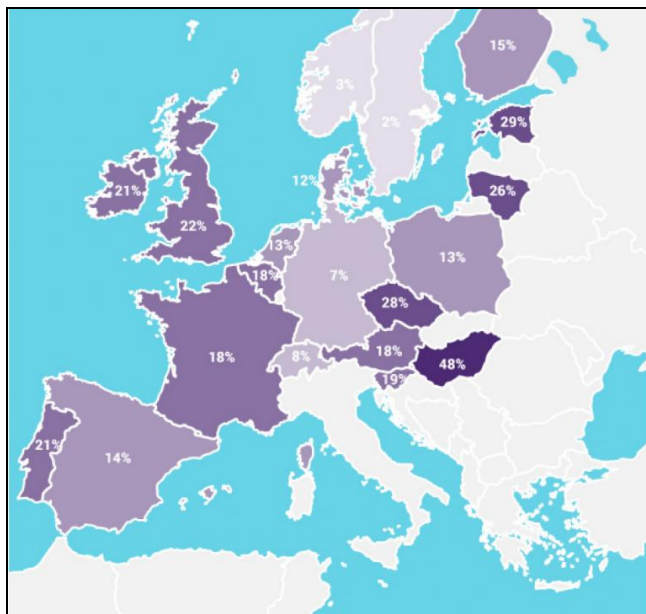
konklúziója, hogy hasonlóan a legtöbb közép- és kelet-európai országhoz, a magyarok nagy mértékben intoleránsak. Ebből adódóan várható volt, hogy a bevándorlásellenességre épülő kampány sikeres és támogatott lesz Magyarországon (Juhász et al., 2017). A 28. ábra az idegenellenesek, a mérlegelők és az idegenbarátok megoszlását mutatja. Idegenellenesnek az számít, aki egyáltalán nem engedne be menekültet, idegenbarátnak pedig aki minden menekültet befogadna. Jól látható, hogy 2000 és 2015 között az idegenellenesek aránya többnyire 40% körül, de gyakran 30% alatt mozgott. Ezzel párhuzamosan az idegenbarátok aránya csupán 10±2% volt, ez 2015-re már lecsökkent 6%-ra. 2016-ben a vizsgált időszak legnagyobb számát mutatja az idegenellenesek aránya, az idegenbarátoké pedig csupán 1%-ra lecsökkent. 2017-ben már az emberek 60%-a mondta azt, hogy semmilyen menekültet nem engedne be Magyarországra.

28. ábra: Az idegenellenesek, az idegenbarátok és a mérlegelők megoszlása (2000-2017, %)

Forrás: Társki Omnibusz 2000-2017 (saját szerkesztés)

A lenti térképen a bevándorlás elutasítási mutatója látható Európa bizonyos országaira vonatkozóan, a European Social Survey alapján.

29. ábra: Bevándorlás elutasítási mutatója (2015; %)

Forrás: Messing – Ságvári (2018): Looking behind the culture of fear

Grafika: Tóth Róbert Jónás

A szerkesztők 2015-ös adatokat használtak, és már ekkor jól látszott, hogy Magyarország mennyire kitűnik a többi ország közül, és magasan a legnagyobb bevándorlásellenesség jellemzi. Fontos megjegyezni, hogy ez a térkép ma már feltehetően máshogy nézne ki, hiszen éppen zárkozó félben van az Európai Unió. A 2024. október 17-i EU csúcson is téma volt a migráció, amelyen belül szorgalmazták a külső tevékenységre irányuló munka fokozását, és az Unió külső határain történő ellenőrzés megerősítését. Továbbá indítványozták az Unión kívüli származási és tranzitországokkal folytatott intenzívebbé tételét, avégett, hogy kezelhetőbbé váljanak a kiváltó okok, és küzdeni lehessen az emberkereskedelem és embercsempészet ellen. Ezen kívül szigorúbb és határozottabb fellépéseket tanácsoltak az EU-ból történő kitoloncolások felgyorsítása és számuk növelése érdekében (Európai Tanács, 2024c).

8. SAJÁT MUNKA EREDMÉNYE

8.1. MÉLYINTERJÚ

Kutatásom egyik célja az volt, hogy a menekültáradatot hosszú éveken át első kézből megtapasztaló személy(ek) véleményét megismerjem, és annak fényében következtetéseket vonhassak le. Ennek eszköze egy mélyinterjú volt, melyet a Készenléti Rendőrség egyik vezető beosztású tagjával készítettem. Abból kifolyólag találtam ezt a fajta módszertant a legmegfelelőbbnek, mivel a témának igencsak fontos az emberi oldalról történő megközelítése, és nem lehet csupán csak számok segítségével elemezni.

A mélyinterjú egy kvalitatív eszköz, melynek célja, hogy a kutatási témát a megkérdezett személy szemszögéből engedje látni, ezzel megértesse, hogy az adott személy hogyan látja az adott szituációt (King, 1994). Az általam alkalmazott típus a szakértői mélyinterjú volt, melyet általában valamely terület szakembereivel vagy vállalatvezetőkkel készítenek, ahol a kutatási témában különösen jártas egyének véleményének megismerésére olyan tapasztalati tudásra tehetünk szert, mely a valóságban átélt élményeknek és szakmai benyomásoknak köszönhetően a kutató számára is mélyebb betekintést jelent (Maxwell, 2008).

Az első kérdésem arra vonatkozott, hogy az orosz-ukrán háború óta mennyivel találkoznak több esettel, mint azelőtt. Meglepő módon a válasz az volt, hogy nagyságrendileg nincs sokkal több eset, nem történt nagy változás.

Kíváncsi voltam, hogy a menekültválságok milyen mértékben nehezítik a mindennapi munkájukat, illetve mely területeken okozza a legfőbb nehézségeket. Ami a szervezést illeti, abban nem jelent problémát, hiszen éppen ezzel a céllal hozták létre a szervezetet, hogy ahol Magyarországon probléma (erős migrációs hullám, árvíz, stb.) van, ott segédkezzenek. Azonban ha a menekülthullámokat vesszük figyelembe, határment településeken, falvakban nem megfelelő az infrastruktúra ahhoz, hogy nagy létszámban katonákat, rendőröket fogadjanak. Ebből kifolyólag az élelmezés és az elszállásolás számos nehézséget okoz.

Ahogy azt sejteni lehetett, évek óta folyamatos csökkenő tendencia jellemzi az állomány létszámát. Hozzátette azonban, hogy akik leszerelnének, tekintettel vannak arra, ha éppen krízishelyzet van, és megvárják annak csillapodását.

Sajnos a menekülthullám idején mindennapos volt, hogy megdobálták a rendőröket a kerítés túloldaláról, illetve olyan is előfordult, hogy Kalasnyikovval érkeztek a kerítés

túloldalán. Ennek megfelelően a magyar szervek teljes felszerelésben érkeznek a kerítéshez, amennyiben indokolt és szükséges használják is azokat.

A Dublin 3-as rendelethez hozzáfűzte, hogy nagyon nehéz valójában kivitelezni, hiszen túlnyomó többségben papírok nélkül érkeznek, így se név, se születési időpont, se az eredeti állampolgárságuk nem követhető vissza ténylegesen, csak az érkező személy elmondására lehet hagyatkozni.

A déli határon kifejezetten érezhető a szerb hatóságokkal történő együttműködés, ennek köszönhetően jelentősen javult a helyzet. Jelenleg több magyar készenléti rendőr is tartózkodik Szerbiában, hogy az ottani határokon segítsenek.

Az illegálisan érkezőket a megfelelő jogi procedúrát követően legtöbbször a déli határon toloncálták ki, amennyiben bebizonyosodott az illegális tevékenység. Az eljárás részét képezte, hogy információkat szerezzenek azokról az embercsempészekről, akik segítettek Magyarországra jutásukban. A migránshullám csúcsaikor napi rendszerességgel volt több embercsempész elfogása is.

Korábban már írtam az uniós anyagi és egyéb támogatásokról, ebből kifolyólag kérdeztem meg, hogy ezt mennyire lehet ténylegesen érzékelni. Beosztásából kifolyólag az interjú alanyom nem tudja megállapítani, hogy az anyagi forrás éppen honnan érkezik, de azt érzékeli, hogy ingadozó a rendelkezésre álló pénzmennyiség. Emberi erőforrást illetően jelenleg néhány Frontex határőr tartózkodik hazánkban, azonban nem az unió által irányított támogatás a jellemző. Főként hazánk saját kapcsolatrendszerein keresztül érkeznek hozzánk határőrök, leginkább csehek, lengyelek és osztrákok. Ennek oka, hogy mivel mi „csak” tranzitország vagyunk, így náluk is gondot okozhatnak az érkező személyek, ezért kölcsönösen előnyös, ha már Magyarország határán megelőzik, kezelik a problémát.

8.2. KÉRDŐÍV A MENEKÜLTÜGY KÉRDÉSEIRŐL

Saját munkám részeként egy kérdőívet is készítettem, melyre 2024. november 11-20. között érkeztek válaszok. 182 Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei kitöltő válaszai segítségével igyekszem megállapításokat és összefüggéseket megfogalmazni a témát illetően.

A kérdőív első részében demográfiai információkat kértem a válaszadóktól (nem, korcsoport, lakhelyének településtípusa, munkaerőpiaci státusz, legmagasabb iskolai végzettség). Ezt követte egy általános kérdés, amely arra vonatkozott, hogy mennyire érzik magukat tájékozottnak a menekültüggyel kapcsolatban. 1-től 4-ig terjedő skálán lehetett választani, ahol az 1 az „Egyáltalán nem”-et, a 4 pedig a „Teljes mértékben”-t jelentette. A

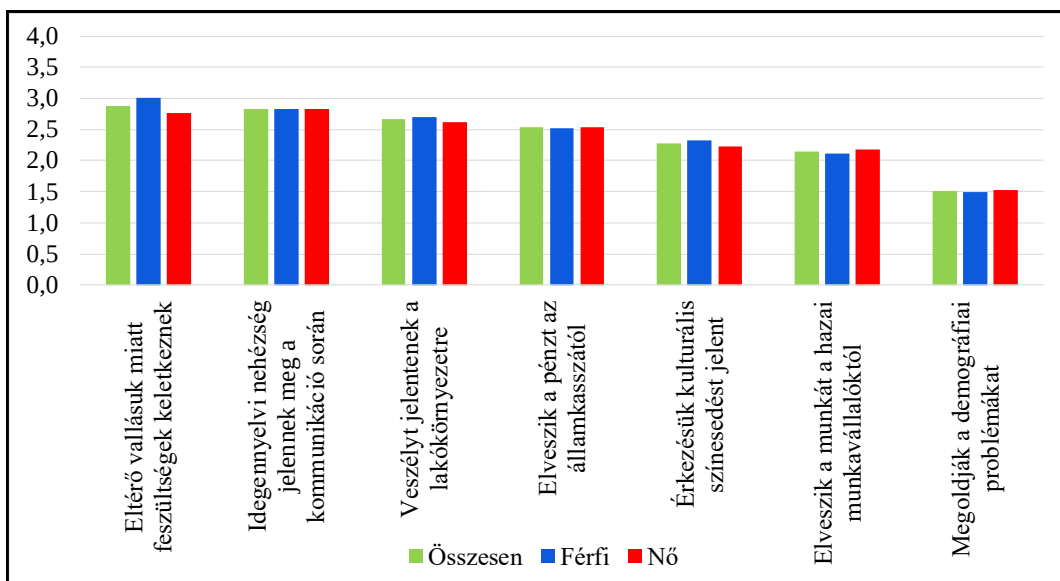
válaszok átlaga 2,8, tehát a válaszadók többsége inkább úgy gondolja, hogy tájékozott a témát illetően. A 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők (7 fő) átlaga azonban 1,86 volt, amely így jelentősen eltért a teljes sokaság átlagától.

A válaszadók kétharmada szerint összességében a menekültek negatív hatással vannak Magyarországra, és csupán 4 fő volt, akik szerint pozitívan befolyásolják országunkat. A 4 fő közös pontja, hogy 25 év alattiak, illetve nem volt még személyes tapasztalatuk menekülttel. 29 személynek volt a kitöltők közül negatív személyes tapasztalata menekülttel, ebből 26 fő szerint negatív hatása van a menekülteknek, 3 fő szerint pedig semleges.

Tettem fel kérdést arra vonatkozóan, hogy hogyan érintené az illetőt az, ha egy menekült a közvetlen környezetébe költözne. Az összes válaszadó közül csupán 2 fő érezte úgy, hogy örülne neki. Korábban már mindkét főnek volt pozitív tapasztalata menekülttel, így ez magyarázhatja a nyitott hozzáállásukat. Ugyanez az összefüggés fordítva is igaznak látszik, a 29 negatív tapasztalattal rendelkező személy közül 26 főt aggodalommal töltene el, 3 főt pedig semlegesen érintene. Hipotézisem szerint tehát, a korábbi menekültekkel kapcsolatos tapasztalat befolyásolja, hogy miként reagálna az illető arra, ha menekült költözne a szomszédjába. Ennek alátámasztására korrelációs számítást végeztem, melynek eredménye 0,5979, tehát egy közepes erősségű korrelációt jelent. Összességében, figyelembe véve azokat a személyeket is, akiknek nincs tapasztalatuk menekülttel, 48%-ukat semlegesen érintené, 50%-ukat pedig aggodalommal töltene el.

A korábbiakban említettem, hogy a kormánypropagandának szerves részét képezték az idegengyűlölő kampányok a menekültekre, továbbá a migránsokra vonatkozóan egyaránt. Így kérdőívemben kérdésként szerepelt, hogy mennyire befolyásolja a véleményét a média, vagy a politikai kommunikáció. Csupán 7 fő volt, aki azt az opciót jelölte meg, miszerint teljesen befolyásolja, ezzel szemben 76 személyt egyáltalán nem befolyásol. A legtöbb válaszadót azonban kis mértékben befolyásolja, hogy mi zajlik a médiában, milyen a politikai hozzáállás a témát illetően.

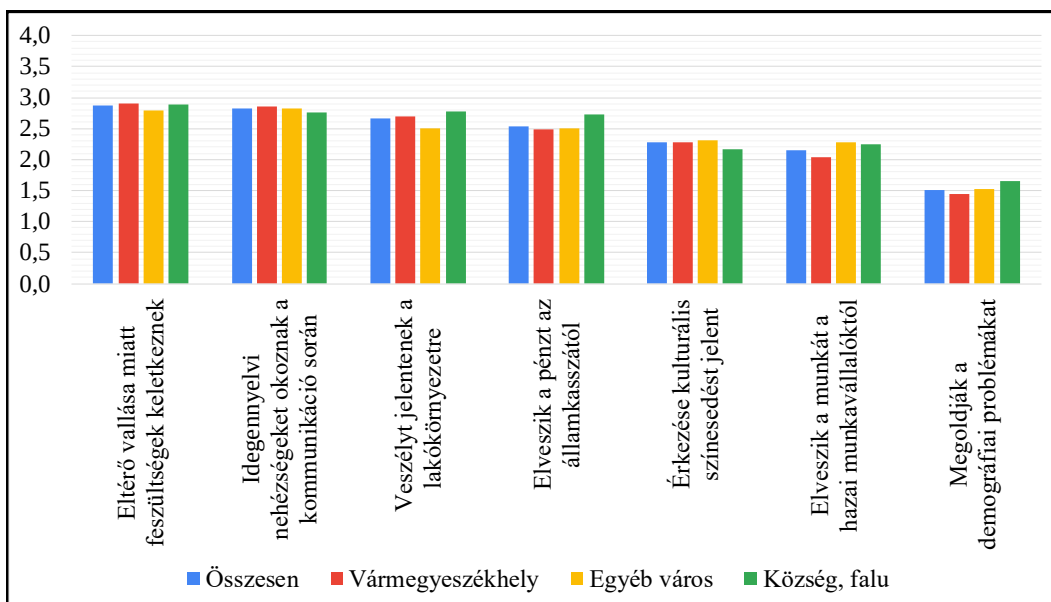
Kíváncsi voltam arra, hogy részletesebben megvizsgálva mi a válaszadók véleménye a menekültekről az ország gazdasági-társadalmi helyzetére vonatkozóan. Az alábbi ábrán a válaszadók összesített véleményeit nemek szerinti bontásban láthatjuk az átlagos pontszám értékeket az egyes tényezőkre adott válaszok alapján. A nemek szerinti hovatartozás nem befolyásolja jelentősen a menekültekről alkotott véleményt. Az egyes tényezőket az átlagos pontérték alapján csökkenő sorrendbe sorolva elmondható, hogy a legmagasabb értéket az eltérő vallás miatti felmerülő feszültségekre adták (2,87).

30. ábra: Válaszadók véleménye a menekültekről nemek szerint

Forrás: Saját szerkesztés

A 31. ábra a válaszadók lakóhelyének településtípusa alapján mutatja a véleményeket átlagos pontszám értékekkel. Ez alapján elmondható, hogy a jelentős eltérés nincs az egyes tényezők megítélése szerint, azaz a válaszadók lakóhelyének településtípusa nem befolyásolja a véleményüket a menekültekről. A községben és faluban élők esetében minden tényezőre egy kicsivel magasabb átlagos pontértéket adtak meg összesítve.

31. ábra: A válaszadók véleménye a menekültekről a válaszadók lakhelyének településtípusa szerint

Forrás: Saját szerkesztés

Főkomponens analízis (adatredukciós elemzés) segítségével számításokat végeztem SPSS Statistics 22 programmal arra a kérdésre, hogy a válaszadóknak mi a véleménye a menekültekről. A mutatószámok megfelelőségét és a változók normális eloszlását a statisztikai művelet előtt ellenőriztem. Metrikus változókat használtam, a minta homogén volt és 100 fő feletti a válaszadók száma. Kiszámítottam a Kaiser–Meyer–Olkin-féle mutatót (ennek értéke minél közelebb van 1-hez, annál jobban alkalmazható a főkomponens analízis) és elvégeztem a Bartlett-féle tesztet. A KMO mutató értéke 0,755, amely megfelelő. A scree plot ábra segített eldönteni, hogy hány csoportot képeznek. A töréspont a harmadik komponens jelent meg, így három komponens kialakításával próbálkoztam. A változók közötti kapcsolatrendszer feltárásához az adatokat rotáltam és így rotált komponensmátrixot használtam a továbbiakban. A rotációt variancia maximalizálással végeztem. A magyarázott variancia értékének legalább 60%-nak kell lennie, esetemben 73,55% százalék. Egy változót akkor tekintünk egy adott komponens tagjának, ha a komponens súlya legalább 0,5 (Hunyadi – Vita, 2008; Lipták, 2021).

1. táblázat: A válaszadók véleménye a menekültekről (rotált komponensmátrix)

Változó	Komponens		
	1	2	3
Elveszik a munkát a hazai munkavállalóktól	0,281	-0,007	0,828
Megoldják a demográfiai problémákat	-0,198	0,762	0,418
Érkezése kulturális színesedést jelent	0,173	0,850	-0,277
Veszélyt jelentenek a lakókörnyezetre	0,805	0,003	0,239
Elveszik a pénzt az államkasszától	0,712	-0,068	0,419
Eltérő vallása miatt feszültségek keletkeznek	0,862	0,001	0,024
Idegennyelvi nehézségeket okoznak a kommunikáció során	0,764	0,047	0,048

Megjegyzés: Egy-egy komponensbe tartozó mutatókat eltérő színekkel jelöltem.

Forrás: Saját szerkesztés

A komponensek alapján az alábbi három csoportot képeztem: 1. a menekültektől való félelem, ide tartoznak azok a vélemények, amelyek alapján a menekültek elveszik a pénzt az államkasszától, az idegennyelvi nehézségek problémát okoznak, vallási feszültségek lépnek fel. A 2. csoport menekülteket pozitívan értékelők véleményei tartoznak, miszerint az érkezésünk színesíti a kultúrát és a demográfiai helyzetet javítják. A 3. csoportba egy elem tartozott: a menekültek elveszik a munkahelyeket a hazai munkavállalóktól.

Megvizsgáltam, hogy milyen kapcsolat van a menekültekkal való személyes találkozás és a válaszadók neme között. A nullhipotézis szerint nincs közöttük kapcsolat, melyet

keresztábra-elemzéssel és khi-négyzet-próbával vizsgáltam. A válaszadó férfiak 52%-a találkozott már személyesen menekülttel, a válaszadó nőknek csupán a 25%-a találkozott menekültekkel. A két változó közötti összefüggésre a Pearson-féle khi-négyzet értéke adja meg a választ. A mutató értéke 12,66 ($df = 1$), a kritikus szignifikanciaszint ($p = 0,001$) nem haladja meg a 0,05 küszöbértéket, így a nullhipotézist elvetjük, tehát van szignifikáns kapcsolat a válaszadók neme és a menekültekkel való találkozás között (Cramer $V = 0,264$, a megfigyelt szignifikanciaszint $p = 0,001$).

9. ÖSSZEFOGLALÁS, AJÁNLÁS

Dolgozatom témája, a menekültkérdés, egy rendkívül komplex témakör, melynek számos érdekes területe van, és igyekeztem ezekből minél többet érinteni. Megvizsgáltam a téma szakirodalmi háttérét, illetve az elvándorlás okait küldő- és fogadó ország szempontjából egyaránt. Törekedtem az európai helyzet átfogó elemzésére, beleértve a válságokra való felkészülés folyamatát, a 2015-ös menekültválság okait, és a menekültügyi válságok hatásait, valamint kihívásait. Megvizsgáltam az Európába vezető főbb menekült útvonalakat, és kiemeltem azok sajátosságait. A szomszédunkban zajló orosz-ukrán konfliktus is elhanyagolhatatlan a menekülthelyzet aktuális vizsgálatához, így ennek is szenteltem egy fejezetet. Ezt követően a két választott országot, Magyarországot és Németországot elemeztem, általánosságban a külföldi kötődésű népesség, az ott tartózkodó menekültek, valamint az ország menekültpolitikájának szempontjából. Végezetül pedig ismertettem a munkáim eredményét.

Első fejeztben megfogalmazott kutatási kérdésem arra vonatkozott, hogy mennyire aktuális valójában ez a téma, és megéri-e az országoknak ezzel foglalkozni, pénzt, időt, és energiát áldozva erre. Nos, megítélésem szerint vitathatatlan, hogy „hot topic”-nak számít, és annak is kell lennie. Azt, hogy megéri-e ezzel foglalkozni, két oldalról közelíteném meg. Egyrészt, ha figyelmen kívül hagyják az országok, akkor könnyedén megismétlődhetnek azok a menekültválságok, melyekre a közelmúltban is több példa volt. Ezeknek a veszélyeknek (infrastruktúra túlzott leterhelése, nacionalizmus megerősödése, stb...) a megelőzése, de akár csak a mérséklésük is célként kell szolgálgjon az unió országai számára. Másrészt, az potenciális előnyöket kell minél inkább kihasználni. Ezt azzal indokolnám, hogy sajnos a világban jelenleg az a tendencia jellemző, miszerint egyre több a fegyveres konfliktus, ezáltal nem lehet arra támaszkodni, hogy hátha magától csökken az érkezők száma.

Elsősorban tehát a menekültkrízisek megelőzését látom fontosnak, melyhez elengedhetetlennek tartom az uniós tagállamok közötti együttműködés fokozását. Azonban sajnos éppen ennek az ellenkezője zajlik jelenleg, és több tagállam is megpróbál elszigetelődni, valamint önálló menekültpolitikát kialakítani. Természetesen nem lehet figyelmen kívül hagyni a negatív következményeket, például amelyeket Hollandia esetében említettem, ugyanakkor hangsúlyozni kell a potenciális előnyöket. Látható Magyarország és Németország esetében is, hogy a külföldi népesség átlagéletkora alacsonyabb, mint az

autochton populációé, így segíthet az előregedő társadalom következtében kialakuló nehézségek enyhítésében. Magyarországon ez égető probléma, hiszen soha nem született olyan kevés gyermek (ezen adat rögzítésének kezdetéhez képest), mint 2023-ban. Ezen felül, ahogyan arról beszámoltam, vendégmunkásra is szükség van Magyarországon, mert nem elegendő a munkaerőállomány nagysága. A probléma azonban a vendégmunkásokkal, hogy túlnyomó többségben hazautalják a fizetésük nagy részét, így azt nem hazánkban költik el. Ezzel szemben, ha megfelelő körülményeket tudnánk biztosítani az érkező menekülteknek, a fogyasztásukkal pozitív hatással lehetnének a magyar gazdaságra. Megemlíteném azt is, hogy konkrétan az ukrán menekültek körében kifejezetten sokan rendelkeznek felsőfokú végzettséggel, így például a munkaerőhiánnyal küzdő egészségügy leterheltségén is enyhíthetnének Magyarországon. Ez azonban egy hosszú távú tervként kezelendő, mivel időbe telik az emberekben kialakult(/kialakított) idegengyűlölet lebontása, és egy befogadóbb társadalom létrehozása, ahová megfelelően integrálhatóak a harmadik országbeli személyek.

Irodalomjegyzék

1. Bak, P., Hangácsi, Á., Polák, A., Szabó, M., & Veres, E. A. (2018). Az Európát érintő fő migrációs útvonalak és a bevándorlás alakulása. *Honvédségi Szemle*, 146(5), pp. 46-63.
2. Barna, I., & Hunyadi, B. (2015). *Report on Xenophobia and Radical Nationalism in Hungary (January-June 2015)*. Political Capital, Budapest. 83 p.
3. Bartkó, R. (2019). Az illegális migráció és a terrorizmus kapcsolata az EUROPOL és a FRONTEX jelentéseire tekintettel. *A terrorizmus elleni küzdelem aktuális kérdései a XXI. Században*. Gondolat Kiadó, Budapest. pp. 157-183.
4. Besenyő, J. (2011). „Arab tavasz” – politikai rendszerváltás az észak-afrikai arab államokban. *Kül-Világ*, 8(4). pp. 51-75.
5. Besenyő, J. (2016). Migrációs útvonalak a fekete kontinensen. *Afrika Tanulmányok*, 10(4), pp. 33-40.
6. Carrera, S., Hertog, L., & Parkin, J. (2012). *EU Migration Policy in the wake of the Arab Spring. What prospects for EU-Southern Mediterranean Relations?* MEDPRO Technical Report No. 15, August 2012.
7. Croucher, S. (2012). Privileged Mobility in an Age of Globality. *Societes*, 2(1), pp. 1-13.
8. Csicsmann, L. (2020). Arab tavasz – arab tél? A posztkoloniális államok a Közel-Keleten. Nemzeti Közzolgálati Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet, Budapest.
9. Enyedi, Zs., Fábián, Z., & Sík, E. (2006). Nőtték-e az előítéletek Magyarországon? *Társadalmi riport 2004*. TÁRKI, Budapest. pp. 375-399.
10. Fargues, P., & Fandrich, C. (2012). *Migration after the Arab Spring*. MPC Research Report 2012/09. Migration Policy Centre, European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies.
11. Fóti, K. (2024): *Social impact of migration: Addressing the challenges of receiving and integrating Ukrainian refugees*. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Luxemburg. 78 p.
12. Friedery, R. (2023). Az Ukrajnából menekülők átmeneti védelme Németországban. *MTA LAW WORKING PAPERS*, 2023(21), pp.1-16.
13. Friedery, R., & Molnár, T. (2024). Az Európai Unió, valamint Magyarország migrációs és menekültügyi politikája a szabályozás tükrében: leltár az uniós csatlakozás óta eltelt húsz évről. *Állam- és Jogtudomány*, 65(2), pp. 120-146.

14. Golovics J. (2019). A nemzetközi migráció mozgatórugói: elmélet és empiria. Áttekintés. *Demográfia*, 62(1), pp. 95-141.
15. Gödri, I. (2012). Nemzetközi vándorlás. *Demográfiai portré – jelentés a magyar népesség helyzetéről*. Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutatóintézet, pp. 137-154.
16. Györffy, D. (2023). Iparpolitika és akkumulátorgyártás Magyarországon és Svédországban. *Közgazdasági Szemle*, 70(3), pp. 245-273.
17. Hárs, Á., Simonovits, B., & Sik, E. (2004): Munkaerőpiac és migráció: fenyegetés vagy lehetőség? *Társadalmi riport*. pp. 272-289.
18. Hautzinger, Z., Hegedüs, J., & Klenner, Z. (2014). *A migráció elmélete*. Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Budapest.
19. Hunyadi, L., & Vita, L. (2008). *Statisztika I*. Aula Kiadó, Budapest.
20. Huzdik, K. (2014): *Migrációs potenciál alakulása, és az azt befolyásoló tényezők a XXI. század első évtizedében Magyarországon*. Doktori értekezés, Szent István Egyetem, Gödöllő, 170 p.
21. Illés, S., & Kincses, Á. (2009). Migráció és cirkuláció. *Statisztikai Szemle*, 87(7-8), pp. 729-747.
22. Juhász, A., Molnár, Cs., & Zgut, E. (2017). *Menekültügy és migráció Magyarországon*. Political Capital, Budapest, pp. 1-33.
23. Kincses Áron (2019): A Magyarországon élő külföldi kötődésű népesség területi jellegzetességei, 2011-2017. *Területi Statisztika*, 59(5), pp. 463-497.
24. Kincses, Á. (2023). *Nemzetközi vándorlás*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest
25. King, N. (1994). The qualitative research interview. *Qualitative methods in organizational research – A practical guide*. Sage Publications, London
26. Klenner, Z. (2016). A menekültek integrációja Magyarországon. *Belügyi Szemle*, 64(1), pp. 47-63.
27. Kovács, E., Bacsai, Zs., & Löke, Zs. (2020). Az életstílus migráció és a külföldi ingatlanulajdonosok a Keszthelyi Járásban I. *Comitatus*, 30(234), pp. 60-65.
28. Kovács, E., Bacsai, Zs., & Löke, Zs. (2021). Életstílus migráció és a külföldi ingatlanulajdonosok a Keszthelyi Járásban II. *Comitatus*, 31(237), pp. 32-38.
29. Ligeti, Gy. (2006). Sztereotípiák és előítéletek. *Társadalmi Riport 2006*. TÁRKI, Budapest, pp. 373-389.
30. Lipták, K. (2021). Maradj otthon, dolgozz otthon! – A koronavírus-járvány hatása a távmunkára Észak-Magyarországon. *Területi Statisztika*, 61(2), pp. 153-169.

31. Lipták, K., & Kincses, Á. (2023). International migration of Ukrainian citizens to Central Europe before the Russo-Ukrainian wars. *Regional Statistics*, 13(5), pp. 781-796
32. Maxwell, J. A. (2008). designing a qualitative study. *The handbook of applied social methods*. Sage publications, Thousan Oaks CA. pp. 214-253.
33. Messing, V., & Ságvári, B. (2018). Looking behind the culture of fear. *Friedrich-Ebert-Stiftung Regional Project „Flight, Migration, Integration in Europe”* pp. 1-33.
34. Molnár, A. (2011). Olaszország és Líbia kapcsolata a 2011-es polgárháború tükrében. *Kül-Világ*, 8(4), pp. 30-33.
35. Molnár, A. (2015). Menekült és migrációs kérdés Olaszországban. *Nemzet és Biztonság-Biztonságpolitikai szemle*, 8(3), pp. 3-16.
36. Nagy, B. (2019). Magyarország bírái előtt. Menekültügyek az emberi jogok európai bíróságán, az európai unió bíróságán és más fórumokon. *Állam- és Jogtudomány*, 60(4), pp. 120-134.
37. Omar, S., Marsai, V., Vargha, M., Gönczi, R., Párducz, Á., Dobó, G., Ábrányi, E., & Fülöp, A. (2024). Növekvő nyomás alatt – Migrációs prognózis 2024-re. *Horizont*, 2024/1. Migrációkutató intézet. Budapest.
38. Péti, M., Szabó, B., & Szabó, L. (2017). A Kárpát-medence országaiból Magyarországra áttelepült népesség területi mintázata. *Területi Statisztika*, 57(3), pp. 311-350.
39. Piller, M. M. (2024). Bevándorlás az Európai Unióba – A keleti útvonal. *Külpologika*, 2024/1. <https://kulpologika.hu/bevandorlas-az-europai-unioba-a-keleti-utvonal/>
40. Pozsgai, P. (2017). A szubszahara-afrikai illegális migráció okai, trendjei. *Határrendészeti Tanulmányok*, 2017(1), pp. 12-21.
41. Ravenstein, G. E. (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), pp. 167-235.
42. Ritecz, Gy., & Sallai, J. (2016). A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetőségei. *Magyar Rendészet*, 16(5), pp. 63-66.
43. Samers, M. (2002). Immigration and the Global City Hypothesis: Towards an Alternative Research Agenda. *International Journal of Urban and Regional Research*, 26(2), pp. 389-402.
44. Suhajda, A. (2020). Németország és a migráció. *Migráció és elvándorlás, Máltai Tanulmányok*, 2(2), pp. 255-270.

45. Sushko et al., 2016: Ukrainian migration abroad during the contemporary crisis: Economic reasons still prevail. Ukrainian migration in times of crisis: Forced and labour mobility. Charles University, Faculty of Science.
46. Szabó, L. A. (2017). Migráció és fenntartható közigazgatás. *Tavaszi Szél, Tanulmánykötet II.* Budapest, pp. 532-546.
47. Szenes, E. Zs. (2023). Az orosz-ukrán konfliktus eszkalációjával kapcsolatos orosz külpolitikai döntéshozatalt befolyásoló tényezők. *Honvédségi Szemle: A Magyar Honvédség központi folyóirata*, 151(5), pp. 28-45.
48. Sztankai, K. (2021). A migrációs válság hatása társadalmunkra. *Hadtudományi Szemle*, 14(4), pp. 69-81.
49. Szuhai, I., & Tóth, P. (2017): A 2015-ös európai migrációs és menekültválság okairól és hátteréről. *Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság.* Dialóg Campus Kiadó, Budapest.
50. Tárik, M., Párducz, Á., & Dobó, G. (2023). Az embercsempészmaffiák okozta kihívások a Nyugat-Balkánon és Magyarországon. *Horizont 2023/14.* Migrációkutató Intézet
51. Tóth, J. (2013). Migrációs jogi környezet Magyarországon. *Magyar Tudomány*, 2013(3), pp. 244-250.
52. Tóth, J. (2019). Szerkesztői előszó. Korszakhatáron, avagy búcsú a menedékjogtól. *Állam- és Jogtudomány*, 60(4), pp. 3-10.
53. Tóth, J., & Bernát, A. (2022). Az Ukrajna elleni orosz agresszió menekültjeinek magyarországi fogad(tat)ása. *Társadalmi Riport 2022.* TÁRKI, Budapest.
54. Tóth, P. P. (1997). *Haza csak egy van? Menekülők, bevándorlók, új állampolgárok Magyarországon.* Püski Kiadó. Budapest.
55. Tóth, P. P. (2005). A szomszédos országokból bevándorlók lakóhelyi és kulturális jellemzői. *Korfa*, 2005(2-3), pp. 3-7.
56. Vecsey, M. (2017). *Vándorló Afrika.* Közel Afrikához. pp. 35-43.
57. Zatykó, J., & Schumann, R. (2024). Az ukrainai menekültek szolidáris elszállásolása Magyarországon. *Civil Szemle*, 21(4), pp. 5-30.
58. Zohlnhöfer, R., & Saalfeld, T. (2019). *Zwischen Stillstand, Politikwandel und Krisenmanagement. Eine Bilanz der Regierung Merkel 2013–2017.* Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH. Wiesbaden. pp. 516-525.

59. Ajbaili, M. (2011). Morocco braces for protests as unrest moves west. *Al Arabia News*. 2011. február 19., <https://www.alarabiya.net/articles/2011/02/19/138343> (letöltés: 2024.11.06.)
60. Ghasemilee, S. (2011). Protests stun Mauritania. *Al Arabiya News*. 2011. április 25., <https://english.alarabiya.net/articles/2011/04/25/146709> (letöltés: 2024.11.07.)
61. Jaumotte, F., Koloskova K., & Saxena, S. (2016). Migrants Bring Economic Benefits for Advanced Economies, *IMF Blog*. 2016. október 24., <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2016/10/24/migrants-bring-economic-benefits-for-advanced-economies> (letöltés: 2024.09.28.)
62. Koncsekk Rita (2022): Már tömegével kellene vendégmunkások Magyarországra. *Economx.hu*, 2022. augusztus 5., <https://www.economx.hu/magyar-gazdasag/milyen-allasok-vannak-munkaerohiany-whc-csoport-vendegmunkas-kormany-munkavallalas.757431.html> (letöltés: 2024.10.15.)
63. Liboreiro, J. (2024). Netherlands requests opt-out clause from EU asylum rules, a bold move with low chances of success. *Euronews*. 2024. szeptember 18., <https://www.euronews.com/my-europe/2024/09/18/netherlands-requests-opt-out-clause-from-eu-asylum-rules-a-bold-move-with-low-chances-of-s> (letöltés: 2024.09.25.)
64. Tamásné, Sz. Zs. (2021). Rengeteg ukrán munkahelyét „védi” a kormány a gödi Samsung-gyárban, ahol helyiek alig dolgoznak. *24.hu*, 2021. november 26., <https://24.hu/fn/gazdasag/2021/11/26/samsung-sdi-god-gyar-dolgozoi-letszam/> (letöltés: 2024.10.15.)
65. Tarek, A. (2023). Tunisia rejects EU financial aid, casting doubt on an immigration deal, *Reuters*, <https://www.reuters.com/world/tunisia-rejects-eu-financial-aid-casting-doubt-an-immigration-deal-2023-10-02/> (letöltés: 2024.09.04.)
66. Withnall, A (2015). Up to 55,000 Syrians killed in 2015, monitoring groups reveal. *Independent*, 2015. december 31., <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/syria-civil-war-assad-isis-civilian-death-up-to-55-000-killed-2015-monitor-observatory-a6792251.html> (letöltés: 2024.11.03.)
67. Algeria leader Bouteflika pledges constitutional reform. *BBC News*. 2011. április 16., <https://www.bbc.com/news/world-africa-13102157> (letöltés: 2024.11.06.)
68. Migrants: Merkel and Orban clash over Europe's 'humanity'. *BBC*, 2018. július 5., <https://www.bbc.com/news/world-europe-44728577> (letöltés: 2024.11.03.)

69. Greece and Turkey agree to reboot relations following landmark talks in Athens, Euronews, 2023. december 7., <https://www.euronews.com/2023/12/07/greece-and-turkey-agree-to-reboot-relations-following-landmark-talks-in-athens> (letöltés: 2024.09.05.)
70. HRW (2022): Violence and pushback at Poland-Belarus border. Human Rights Watch, 2022. június 7., <https://reliefweb.int/report/belarus/violence-and-pushbacks-poland-belarus-border> (letöltés: 2024.10.25.)
71. ITM (2021): A külföldi állampolgárok magyarországi munkavállalásának főbb sajátosságai. Innovációs és Technológiai Minisztérium, Budapest, https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/1/6/4/8/doc_url/Elemzes_a_kulfoldiek_magyarorszagi_munkavallalasarol_2020.pdf (letöltés: 2024.10.15.)
72. Menedékjog iránti kérelem és BAMF. Landkreis Heidenheim, 2023. július 11., <https://integreat.app/lkheidenheim/hu/kapcsolattarto-pontok/menedekjog-es-menekueltek/menedekjog-iranti-kerelem-es-bamf> (letöltés: 2024.11.14.)
73. Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts. BBC, 2016 március 4., <https://www.bbc.com/news/world-europe-34131911> (letöltés: 2024.11.03.)
74. PM, Scholz talk migration, Turkey, energy. eKathimerini, 2023. november 15., <https://www.ekathimerini.com/news/1224867/pm-scholz-talk-migration-turkey-energy/> (letöltés: 2024.11.03.)
75. Wie hoch ist das Bürgergeld für geflüchtete Ukrainer? Südkurier, 2024. június 24., <https://www.suedkurier.de/ueberregional/wirtschaft/geld-finanzen/wie-hoch-ist-das-buergergeld-fuer-gefluechtete-ukrainer-24-6-24;art1373668,11809448> (letöltés: 2024.11.20.)
76. 41/2016. (III. 9.) Korm. rendelet a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet Magyarország egész területére történő elrendeléséről, valamint a válsághelyzet elrendelésével, fennállásával és megszüntetésével összefüggő szabályokról
77. A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény 5. fejezet 19. bekezdés
78. Bundesgesetz über die Gewährung von Asyl, Asylgesetz (AsylG) Asylgesetz, 02.09.2008 (BGBl. I S. 1798) https://www.gesetze-iminternet.de/asylvfg_1992/BJNR111260992.html (letöltés: 2024.11.20.)
79. Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (Aufenthaltsgesetz - AufenthG) Aufenthaltsgesetz, 25.02.2008 (BGBl. I S. 162), https://www.gesetze-im-internet.de/aufenthg_2004/BJNR195010004.html, (letöltés: 2024.11.20.)

80. A menekültek helyzetére vonatkozó egyezmény https://www.unhcr.org/hu/wp-content/uploads/sites/21/2016/12/TEXT_1951_convention_HUN.pdf (letöltés: 2024.04.28.)
81. A menekültügyi politika (2023) [FTU_4.2.2.pdf \(europa.eu\)](#) (letöltés: 2024.04.27.)
82. A migránsok és a menekültek helyzete Európában, youth.europa.eu, 2021. szeptember 20., https://youth.europa.eu/get-involved/your-rights-and-inclusion/situation-migrants-and-refugees-europe_hu (letöltés: 2024.04.25.)
83. Annual Risk Analysis 2024/2025, Frontex, 2024.07.18. (letöltés: 2024.09.03)
84. Az EU és a Mediterrán térség közötti kapcsolatok. Az Európai Parlament állásfoglalása a mediterrán partnerségről. Európai Parlament, 2005. február 22., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-6-2005-0046_HU.pdf?redirect (letöltés: 2024.11.03.)
85. Az EU szerepe a migráció területén, consilium.europa.eu, 2024. április 12., <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-migration-policy/> (letöltés: 2024.04.25.)
86. Az EU válasza a migrációs kihívásra, Európai Parlament, 2024.június 21., <https://www.europarl.europa.eu/topics/hu/article/20170629STO78629/az-eu-valasza-a-migracios-kihivasra> (letöltés: 2024.09.25.)
87. Európai Tanács, 2024. október 17., <https://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/european-council/2024/10/17-18/> (letöltés: 2024.10.21.)
88. Az uniós válságelhárítás koordinációja a Tanácsban, consilium.europa.eu, 2024. február 7., <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/ipcr-response-to-crises/> (letöltés: 2024.04.25.)
89. ElBaradei Speaks to Hala Again. Egytan Chronicles, 2011. január 20., <https://egyptianchronicles.blogspot.com/2011/01/elbaradei-speaks-to-hala-again.html> (letöltés: 2024.11.03.)
90. Hungary defends border fences blocking migrants. France24.com, 2015. szeptember 30., <https://www.france24.com/en/20150930-hungary-defends-border-fences-blocking-migrants> (letöltés: 2024.11.03.)
91. Hungary says French criticism of border fence 'groundless'. France24.com, 2015. augusztus 31., <https://www.france24.com/en/20150831-hungary-slams-french-criticism-border-fence-groundless-fabius> (letöltés: 2024.11.03.)

92. Ideiglenes védelmi státusz, UNHCR, <https://help.unhcr.org/hungary/hu/temporary-protection/> (letöltés: 2024.10.12.)
93. Időrendi áttekintés – Migrációs és menekültügyi paktum, Európai Tanács, 2024. május 14., <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-migration-policy/eu-migration-asylum-reform-pact/timeline-migration-and-asylum-pact/> (letöltés: 2024.09.25.)
94. Illegális határátlépések a nyugat-balkáni útvonalon, Európai Unió Tanácsa, 2024. március 21., <https://www.consilium.europa.eu/hu/infographics/western-balkans-migration-route/> (letöltés: 2024.09.07.)
95. Irregular border crossings into EU so far this year highest since 2016, Frontex, 2023. december 11., https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/irregular-border-crossings-into-eu-so-far-this-year-highest-since-2016-hZ9xWZ?fbclid=IwAR2JLmImC6--0xTxnbyTBreTLuXPv4aq03L1p2KLSBcknd44DIWbU7e_dU (letöltés: 2024.09.05.)
96. Lives on Hold: Profiles and intentions of refugees from Ukraine. Czech Republic, Hungary, Republic of Moldova, Poland, Romania & Slovakia. UNHCR Regional Bureau for Europe, 2022. július
97. Lives on Hold: Intentions and perspectives of refugees from Ukraine. Regional intentions report #3. UNHCR Regional Bureau for Europe, 2023. február
98. Lives on Hold: Intentions and perspectives of refugees, refugee returnees and IDPS from Ukraine. Regional intentions report #5. UNHCR, 2024. február
99. Magyarország Nemzeti Integrált Határigazgatási Stratégiája 2022-2028 (2022)
100. Migrációs áramlások a nyugati útvonalakon, Európai Unió Tanácsa, 2024. január 11., <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-migration-policy/western-routes/> (letöltés: 2024.04.26.)
101. Migrációs és menekültügyi paktum: a Tanács elfogadta az EU Menekültügyi Ügynökségéről szóló rendeletet, Európai Unió Tanácsa, 2021. december 9., [Migrációs és menekültügyi paktum: a Tanács elfogadta az EU Menekültügyi Ügynökségéről szóló rendeletet - Consilium \(europa.eu\)](https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-migration-policy/eu-migration-asylum-reform-pact/timeline-migration-and-asylum-pact/) (letöltés: 2024.04.27.)
102. Menekültügyi eljárás, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, 2024. szeptember 30., <http://bmbah.hu/menekultugyi-eljaras> (letöltés: 2024.10.06.)
103. Menekültügyi eljárás alapfogalmak, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, 2024. szeptember 29., <http://www.bmbah.hu/menekultugyi-eljaras-alapfogalmak> (letöltés: 2024.10.06.)

104. Migratory Routes, Frontex, 2024,
https://www.frontex.europa.eu/assets/Migratory_routes/2024_website_update/ANNE_X_Eastern-borders_up-to-2022.pdf (letöltés: 2024.09.15.)
105. Nyomon követés és kockázatelemzés, Frontex, <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/monitoring-and-risk-analysis/?etrans=hu> (letöltés: 2024.09.20.)
106. Social, economic and fiscal effect of immigration into the EU, Európai Bizottság, 2020. szeptember 8., https://knowledge4policy.ec.europa.eu/foresight/topic/increasing-significance-migration/political-social-aspects-migration_en (letöltés: 2024.09.29.)
107. The Eastern Borders Route up until 2022, Frontex, 2023,
https://www.frontex.europa.eu/assets/Migratory_routes/2024_website_update/ANNE_X_Eastern-borders_up-to-2022.pdf (letöltés: 2024.09.15.)
108. Tízezer határőr az EU külső határainak védelmére, Európai Parlament, 2019. április 18., <https://www.europarl.europa.eu/topics/hu/article/20190404STO35073/tizezer-hataror-az-eu-kulso-hatarainak-vedelmere> (letöltés: 2024.09.25.)
109. UNHCR (2024a): Operational Data Portal. Mediterranean Situation.
(<https://data.unhcr.org/en/situations/mediterranean>) (letöltés: 2024.09.04.)
110. UNHCR (2024b): EUROPE SITUATIONS: DATA AND TRENDS - ARRIVALS AND DISPLACED POPULATIONS - JULY 2024
(<https://data.unhcr.org/en/documents/details/110975>) (letöltés: 2024.09.04.)
111. A Magyarországra érkezett menedékkérők és a nemzetközi védelemben részesülők száma, Központi Statisztikai Hivatal,
https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0026.html (letöltés: 2024.10.06.)
112. A Magyarországra érkezett menedékkérők száma állampolgárság szerint, Központi Statisztikai Hivatal https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0027.html (letöltés: 2024.10.06.)
113. Az EU-ba első alkalommal menedékjog iránti kérelmet benyújtó személyek állampolgársága (2023), Eurostat,
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_ASYAPPCTZA_custom_112_76875/default/table?lang=en (letöltés: 2024.05.09.)
114. Inbreeding by Country / Consanguinity by Country 2024, World Population Review,
<https://worldpopulationreview.com/country-rankings/inbreeding-by-country> (letöltés: 2024.09.29.)

115. Syria Regional Refugee Response. Inter-agency Information Sharing Portal, 2024. szeptember 30., <https://data.unhcr.org/en/situations/syria> (letöltés: 2024.11.03.)
116. Ukraine-Gesellschaft-Bevölkerung, Statistisches Bundesamt-Destatis, 2024., https://www.destatis.de/DE/Im-Fokus/Ukraine/Gesellschaft/_inhalt.html (letöltés: 2024.11.20.)
117. UNHCR Refugee Data Finder 2023. október 24., <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/> (letöltés: 2024.05.08.)
118. West African Route. Frontex 2017 (letöltés: 2024.04. 25.)